

*Geef mij een plaats om te staan en ik zal de aarde
bewegen.* *Archimedes (287 – 212 v. Chr.)*

Meesterstuk:

Passend leerkrachtgedrag voor begaafde kinderen!

Module: BG12

Lesplaats: Utrecht

Naam: Netty Jonker- de Leede

Studentnummer: 2149411

Docent: Keijzer, H. de

Datum: september 2011 – juni 2012

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Inleiding.....	6
Relevantie voor de praktijk.....	7
Maatschappelijke relevantie.....	8
Hoofdstuk 1. Aanleiding en probleemstelling	10
1.1 Aanleiding	10
1.2 Waarom dit thema?	10
1.3 Huidige situatie.....	11
1.4 Gewenste situatie: Doelstelling van dit onderzoek:.....	11
1.5 Wat is er al bekend over dit onderzoek?.....	12
1.6 Onderzoeksvraag	12
1.7 Het onderzoek.....	12
Hoofdstuk 2. Theoretische onderbouwing.....	14
2.1 Kennis van de onderwijsbehoeften.....	14
2.2 Leeromgeving van begaafde leerlingen.....	14
2.3 Leerdoelen	15
2.4 Begeleiding van leerkrachten	17
Hoofdstuk 3. Onderzoeksmethodologie	20
3.1 Onderzoeksvorm.....	20
3.2 Onderzoeksvraag	20
3.3 De onderzoeksgroep.....	21
3.4 Dataverzameling	21
3.4.1 Vragenlijst	22
3.4.2 Semigestructureerd interview	22
3.5 Maken van een instrument	22
3.6 Betrouwbaarheid en triangulatie	23
3.7 Ethische kwesties.....	23

Hoofdstuk 4. Data analyse	25
4.1 Deelvraag 1.....	25
4.2 Deelvraag 2.....	27
4.3 Deelvraag 3.....	28
4.4 Deelvraag 4.....	33
Hoofdstuk 5. Conclusies en aanbevelingen	38
5.1 Antwoord op de onderzoeksvraag	38
5.2 Verhouding theorie en de resultaten uit het onderzoek.....	38
5.3 In hoeverre is het antwoord op de onderzoeksvraag tegemoet gekomen aan de doelstelling van dit onderzoek?	40
5.4 Effect van de interventie volgens de leerkrachten	41
5.5 Aanbevelingen	42
Hoofdstuk 6 Reflectie en evaluatie	44
6.1 Evaluatie onderzoek.....	44
6.2 Reflectie op eigen handelen	45
Dankwoord.....	49
Literatuurlijst.....	51
Bijlagen	53
Bijlage 1 Tijdsplan	53
Bijlage 2: Brief deelname onderzoek.....	55
Bijlage 3: Informatiebrief deelnemende leerkrachten.....	58
Bijlage 4: Toestemmingsbrief ouders	63
Bijlage 5: Onderwijsbehoeften	65
Bijlage 6: Uitgangspunten van Handelingsgericht Werken	66
Bijlage 7: Leer- en persoonlijkheidseigenschappen	67
Bijlage 8: Vragenlijsten	68
Bijlage 9: Reflectievragen	75
Bijlage 10: Casusbeschrijving	76
Bijlage 11: Agenda en verslag bijeenkomsten.....	83

Bijlage 12: Reflectieverslagen deelnemende leerkrachten	94
Bijlage 13: Schaalvragen: begin en eindsituatie	110
Bijlage 14: Semigestructureerde interviews: begin en eindsituatie	132

Samenvatting

In dit actieonderzoek is gezocht naar antwoorden op de vraag hoe ik leerkrachten kan begeleiden, zodat zij wat betreft het opstellen van leerdoelen tegemoet komen aan de didactische onderwijsbehoeften van de begaafde leerlingen. Het onderzoek is uitgevoerd onder vijf leerkrachten afkomstig van vijf verschillende basisscholen onder één bestuur. Mijn bedoeling met dit onderzoek is inzicht te verkrijgen in de ontwikkelingsbehoefte van de deelnemende leerkrachten, hoe ik hen daar vervolgens in kan begeleiden, zodat deze begeleiding tot effectief leerkrachtgedrag leidt.

De interventie bestaat uit drie bijeenkomsten waarin coaching en kennisoverdracht hebben plaatsgevonden. Deze bijeenkomsten zijn voorafgegaan en afgesloten met semigestructureerde interviewgesprekken. Door middel van een ontwikkelde zespuntsschaal hebben de leerkrachten zichzelf voorafgaande aan en na afloop van de bijeenkomsten beoordeeld. De leerkrachten hebben na elke bijeenkomst gereflecteerd aan de hand van vragen die zijn ontleend aan de Skill sheets van Kallenberg (2010), daarnaast is de leercirkel van Kolb doorlopen.

De coachingsgesprekken zijn gevoerd vanuit het IPA-model (van Gerven & Hoogenberg, 2011), het Oplossingsgericht werken (Wolters, 2011) en het Handelingsgericht werken (Pameijer & Van Beukering, 2007). Het zich eigen maken van de theorie over de taxonomie van Bloom en de piramide van zelfstandigheid door de leerkrachten, heeft plaatsgevonden door middel van kennisoverdracht en het vervolgens toepassen daarvan in de eigen schoolpraktijk.

De conclusie van dit onderzoek is dat bovenstaande interventie inderdaad bij alle deelnemende leerkrachten geleid heeft tot effectief leerkrachtgedrag ten aanzien van het aansluiten op de didactische onderwijsbehoefte van begaafde leerlingen in de eigen schoolpraktijk wat betreft het opstellen van leerdoelen.

Inleiding

Sinds december 2009 ben ik als bovenschools intern begeleider werkzaam op De Veelkleurigheid¹. Onder het bestuur van De Veelkleurigheid vallen acht reguliere basisscholen in de regio. Alle scholen samen tellen rond de 1700 kinderen en 164 leerkrachten. Op alle scholen wordt Passend Onderwijs gegeven: onderwijs dat is afgestemd op de mogelijkheden en talenten (de onderwijsbehoeften) van de leerlingen. Bovenschools is er een projectgroep gevormd, waar twee intern begeleiders en ikzelf zitting hebben. Gezamenlijk hebben wij het beleidsplan opgesteld voor begaafde kinderen. Als specialist hoogbegaafdheid heb ik een adviserende en uitvoerende taak. Daarnaast ondersteun ik de intern begeleiders op de scholen bij de uitvoering van dit beleid. Een belangrijk doel van het beleidsplan is de deskundigheid bij de leerkrachten te ontwikkelen zodat zij in staat zijn begaafde leerlingen te signaleren en te diagnosticeren en hen vervolgens een goed aansluitend onderwijsprogramma aan te kunnen bieden. Om dit doel te kunnen realiseren heb ik op alle scholen presentaties gegeven over hoogbegaafdheid en compacten & verrijken. Tevens is op alle scholen het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH) geïmplementeerd. Het DHH is een compleet instrument voor het signaleren, het diagnosticeren en het begeleiden van begaafde leerlingen uit groep 1 tot en met groep 8 van het basisonderwijs. Ik heb alle intern begeleiders begeleid bij het gebruiken van het DHH.

Eén van de volgende doelen van het beleidsplan is te komen tot een gezamenlijke plusgroep binnen de verschillende scholen om deze kinderen passend onderwijs te kunnen bieden. De criteria en de voorwaarden hiervoor worden door de projectgroep opgesteld. Deze worden voorgelegd aan het Directie Overleg en de IB groep. Daarna worden deze na goedkeuring vastgelegd en kan de projectgroep starten met de organisatie van een plusgroep. Het plan is de plusgroep in augustus 2012 van start te laten gaan. Er is echter heel bewust voor gekozen niet eerder met de plusgroep te beginnen voordat de leerkrachten in de eigen groep een onderwijsaanbod aan kunnen bieden dat aansluit bij de onderwijsbehoeften van begaafde kinderen.

¹ Gefingeerde naam van de scholenorganisatie waar ik werkzaam ben.

Relevantie voor de praktijk

In het onderwijs in Nederland zien we dat er de afgelopen jaren steeds meer aandacht komt voor categorieën leerlingen die extra zorg nodig hebben. Dit betreft de zorg voor leerlingen met leer- en gedragsproblemen, maar er komt de laatste jaren ook steeds meer aandacht voor leerlingen met bijzondere capaciteiten: de begaafde leerlingen. Dit betekent niet dat deze leerlingen nooit gezien werden binnen het onderwijs, maar wel dat we door onze steeds groeiende kennis meer gaan beseffen dat begaafde kinderen tot bijzondere prestaties kunnen komen, mits we hen op een adequate manier onderwijs bieden en hen begeleiden.

Begaafde kinderen beschikken over specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen. Zij zijn in staat tot het maken van grotere leer- en denkstappen, waardoor zij meer uitdagende leerstof nodig hebben, die breder is dan de reguliere leerstof hen doorgaans biedt. Zij leren onvoldoende van het reguliere lesaanbod, omdat zij dit vanuit zichzelf vaak al kunnen maar nog nooit eerder hebben hoeven laten zien. Dat is de reden waarom zij andere leerstof nodig hebben. Begaafde leerlingen beginnen op een ander niveau met leren. Op dat niveau moeten zij leren leren. Begaafde leerlingen hebben specifieke onderwijsbehoeften. Om goed aan deze specifieke onderwijsbehoeften tegemoet te kunnen komen wordt van de leerkrachten passend leerkrachtgedrag vereist. Vanuit het bestuur heb ik als bovenschools specialist hoogbegaafdheid de taak intern begeleiders te coachen bij het onderwijs aan begaafde leerlingen. Graag zou ik willen onderzoeken op welke manier ik leerkrachten zou kunnen begeleiden in hun onderwijs aan begaafde leerlingen. Om de effecten van dit onderzoek zo breed mogelijk te laten zijn kies ik ervoor om aan de slag te gaan met vijf leerkrachten die op vijf verschillende scholen binnen De Veelkleurigheid werken. Elk van de leerkrachten selecteert één begaafde leerling uit hun groep.

Met behulp van dit onderzoek wil ik een bijdrage leveren aan de schoolpraktijk, zodanig dat leerkrachten weten welke onderwijsbehoeften specifiek zijn voor hun begaafde leerling, weten hoe zij samen met de leerling leerdoelen kunnen stellen die passen bij deze specifieke onderwijsbehoefte en inzien welk leerkrachtgedrag daarvoor nodig is. Zelf wil ik te weten komen welke ondersteuningsbehoefte leerkrachten op dit gebied ervaren en hoe ik hen daar vervolgens effectief in kan begeleiden. Ik hoop dat het gevolg van dit onderzoek zal zijn dat de kwaliteit van lesgeven van de deelnemende leerkrachten op het gebied van begaafdheid zal

verhogen. Daarnaast hoop ik dat dit zijn positieve uitstraling zal hebben op het team waartoe deze leerkrachten behoren, zodat ook binnen de andere groepen het onderwijs voor begaafde leerlingen meer aansluiting zal vinden op de onderwijsbehoeften van begaafde kinderen.

Maatschappelijke relevantie

Vanuit het Ministerie van Onderwijs en Weer Samen Naar School (WSNS) wordt Passend Onderwijs gepromoot. Passend Onderwijs is de beleidsontwikkeling waar alle besturen en scholen de komende jaren aandacht aan besteden. Vanaf 2013 dient elke leerling verzekerd te zijn van een passend onderwijsaanbod, dat afgestemd is op zijn of haar specifieke onderwijsbehoeften.

Uit evaluaties van WSNS (Meijer, 2004) weten we dat de sleutel voor een geslaagde opvang van leerlingen met speciale onderwijsbehoeften ligt in de verbetering van het primaire proces en de toerusting van de leraar. Ook de sleutel voor het slagen van Passend Onderwijs ligt op dit vlak: bij versterking van de expertise in de reguliere school en directe ondersteuning van de leraar vanuit de eigen school, in de eigen klas. In het kader van mijn onderzoek betekent dit: De leerkracht zal moeten weten hoe aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van begaafde kinderen. Dat betekent investeren in de kennis en vaardigheden van de leerkrachten: zorgen dat zij passend leerkrachtgedrag kunnen ontwikkelen. Het Handelingsgericht Werken sluit daar goed bij aan. Vanuit WSNS wordt het Handelingsgericht Werken binnen de scholen ingevoerd, zodat mijn onderzoek daarop kan aansluiten.

Eén van de uitgangspunten van Handelingsgericht Werken (HGW) is dat de onderwijsbehoeften centraal staan. Een ander uitgangspunt van HGW is; `De leerkracht doet ertoe`. De leerkracht is degene die de begaafde kinderen onderwijst. In mijn onderzoek ga ik naast het HGW uit van het Oplossingsgericht Werken (OWG). Binnen het OWG wordt samen met de kinderen gezocht naar hun kansen en mogelijkheden. Samen met de kinderen wordt het doel bepaald, zodat de kinderen zelf medeverantwoordelijk zijn. Zij worden daarmee zelf mede-eigenaar van de manier waarop zij het doel willen behalen. Dit sluit mijns inziens goed aan bij de onderwijsbehoefte van begaafde kinderen.

In hoofdstuk 1 wordt de aanleiding en de probleemstelling van het onderzoek beschreven. In hoofdstuk 2 wordt een theoretische onderbouwing gegeven. Daarna wordt in hoofdstuk 3 de onderzoeksmethodologie beschreven. In hoofdstuk 4 worden de data-analyse en de resultaten gevonden. De conclusies en aanbevelingen worden in hoofdstuk 5 gedaan. Tot slot wordt in hoofdstuk 6 verslag gedaan van de evaluatie van het onderzoek.

Hoofdstuk 1. Aanleiding en probleemstelling

1.1 *Aanleiding*

Mijn taak is de intern begeleiders en via hen de leerkrachten dusdanig te begeleiden dat zij op een goede manier EHBO (Erkennen, Herkennen, Begeleiden, Organiseren) kunnen verrichten voor hun begaafde leerlingen. Deze term is tijdens een studiedag, die georganiseerd was door Slim! Educatief², ingevoerd en dus bekend bij de leerkrachten. Alle scholen maken sinds januari 2010 gebruik van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH). Ik begeleid de intern begeleiders in het gebruik van het DHH. In maart 2010 heb ik meegewerkt aan een gezamenlijke studiemiddag voor alle intern begeleiders en de directieleden. Daarna kom ik één keer per twee maanden bij alle intern begeleiders langs voor een vragenronde omtrent het gebruik van het DHH en de begeleiding van begaafde leerlingen. Vanuit de projectgroep hebben wij ons ten doel gesteld om de leerkrachten de kennis en vaardigheden aan te reiken die nodig zijn om begaafde leerlingen te begeleiden. Dit doen wij door middel van teamvergaderingen, gesprekken met alle intern begeleiders en studiedagen. Mijn wens is te onderzoeken op welke manier ik de leerkrachten ondersteuning kan geven zodat zij op een goede manier EHBO kunnen verrichten voor hun begaafde leerlingen. Ik wil deze ondersteuning graag toespitsen op het ontwikkelen van passend leerkrachtgedrag ten aanzien van het herkennen van de didactische onderwijsbehoefte wat betreft het opstellen van leerdoelen

1.2 *Waarom dit thema?*

In het Handboek Hoogbegaafdheid (van Gerven, 2009) wordt gesproken over specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen (zie bijlage 7) waarover begaafde kinderen beschikken. Zij zijn onder andere in staat tot het maken van grote leer- en denkstappen, waardoor zij meer uitdagende leerstof nodig hebben, die breder is dan de reguliere leerstof hen doorgaans biedt. Begaafde leerlingen verlangen opdrachten van een wezenlijk hoger niveau, qua complexiteit en denkniveau (Termeer, 2009). Op dat niveau moeten zij leren leren. Gebeurt dit niet dan verwerven de meeste begaafde leerlingen een attitude waarbij *kunnen* het uitgangspunt is en niet het *leren*. Peters (2008) stelt dat leren dan minderwaardig wordt, want dat impliceert *niet-*

² Een organisatie die nascholing biedt over hoogbegaafdheid onder leiding van Drs. E.W.J.M. van Gerven

kunnen. Kort samengevat: begaafde leerlingen hebben specifieke onderwijsbehoeften. Om goed aan deze specifieke onderwijsbehoeften tegemoet te kunnen komen wordt van de leerkrachten bekendheid met deze onderwijsbehoeften en passend leerkrachtgedrag verwacht.

1.3 Huidige situatie

In juni 2011 heb ik onderzoek gedaan naar de kennis en vaardigheden van de leerkrachten ten aanzien van het diagnosticeren en begeleiden van begaafde leerlingen. Elke school van De Veelkleurigheid heeft hieraan mee gedaan. In oktober en november 2011 is de uitslag hiervan besproken met de intern begeleiders en de directieleden van de verschillende scholen. De conclusies uit dit onderzoek zijn onder andere dat:

- alle intern begeleiders en directies van mening zijn dat ondersteuning ten behoeve van het begeleiden van begaafde leerlingen wenselijk is;
- deze ondersteuning zich dient te richten op het komen tot een passende relatie tussen educatieve behoefte van de begaafde leerling en het leerstofaanbod;
- men deze praktisch vorm wil geven door te werken volgens de strategie van compacten en verrijken;
- gezien wordt dat dit consequenties heeft ten aanzien van het klassenmanagement om de strategie van compacten en verrijken werkbaar te maken in de praktijk.

1.4 Gewenste situatie: Doelstelling van dit onderzoek:

Ik verwacht dat de deelnemende leerkrachten aan het einde van dit onderzoek

- weten welke didactische onderwijsbehoeften specifiek zijn voor hun begaafde leerling,
- weten hoe zij leerdoelen kunnen stellen die passen bij die specifieke didactische onderwijsbehoefte
- Inzien welk leerkrachtgedrag nodig is om aan te kunnen sluiten bij die specifieke onderwijsbehoefte ten aanzien van het stellen van leerdoelen.

Ik verwacht zelf inzicht te verkrijgen in de ontwikkelingsbehoefte van de deelnemende leerkrachten en hoe ik hen daar vervolgens effectief in kan begeleiden.

1.5 Wat is er al bekend over dit onderzoek?

Over het belang van passend leerkrachtgedrag is met name in literatuur over HGW geschreven. Over het ontdekken van en aansluiten bij de onderwijsbehoefte van begaafde leerlingen is redelijk veel terug te vinden in de literatuur. Ook zijn er verschillende boeken geschreven over oplossingsgericht werken.

1.6 Onderzoeksvraag

Hoe kan ik vijf leerkrachten binnen De Veelkleurigheid begeleiden, zodat zij wat betreft het opstellen van leerdoelen tegemoet komen aan de didactische onderwijsbehoeften van de begaafde leerlingen?

Deelvragen

1. Welke specifieke didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen herkennen de deelnemende leerkrachten in hun groep?
2. Welke ontwikkelingsbehoefte hebben de deelnemende leerkrachten bij het aansluiten aan de bovenstaande onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
3. Welke ondersteuning is er nodig voor de deelnemende leerkrachten op zowel kennis- als handelingsniveau om leerdoelen op te kunnen stellen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
4. Wat vraagt dat van mij om die ondersteuning aan de leerkrachten te bieden?

1.7 Het onderzoek

Mijn onderzoek wil ik uitvoeren onder vijf leerkrachten van verschillende scholen binnen De Veelkleurigheid. Deze leerkrachten participeren vrijwillig aan het onderzoek. Wel zal van hen verwacht worden hun toegezegde medewerking tot het einde van het onderzoek vol te houden. Er zal medewerking van de directie gevraagd worden om de deelnemende leerkrachten te faciliteren voor het afnemen

van de interviews, zodat deze onder schooltijd kunnen plaatsvinden. Daarnaast wordt morele ondersteuning van de directies verwacht tijdens het onderzoek.

Deze leerkrachten selecteren elk een leerling op grond van het DHH en/of andere diagnostiek.

Ik wil dit onderzoek verrichten aan de hand van:

- literatuuronderzoek
- het ontwikkelen en uitvoeren van een schaalvragenlijst: een zespuntsschaal, aan de hand van indicatoren vanuit de literatuur. Het doel van deze vragenlijst is de kennis van de deelnemende leerkrachten te meten wat betreft de specifieke onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen en wat de leerkrachten denken nodig te hebben om tegemoet te kunnen komen aan deze onderwijsbehoeften.
- semigestructureerde interviews met de leerkrachten.
- het uitvoeren van een uit de literatuur gevonden interventie gerelateerd aan de uitgesproken behoeften van de interviews, die kan leiden tot passend leerkrachtgedrag.

In dit hoofdstuk is de aanleiding, de probleemstelling en de opzet van dit onderzoek geformuleerd. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de theoretische achtergrond van respectievelijk: de specifieke didactische onderwijsbehoeften betreffende het stellen van leerdoelen, de ondersteuningsbehoefte en begeleiding van de leerkrachten en welke interventie daarvoor nodig is.

Hoofdstuk 2. Theoretische onderbouwing

Om te kunnen omschrijven welke begeleiding leidt tot het goed aan kunnen sluiten bij de specifieke didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen, is het vooraf nodig te weten wat met deze onderwijsbehoeften bedoeld wordt. Dit wordt beschreven in paragraaf 2.1 en 2.2. In paragraaf 2.3 worden de onderwijsbehoeften toegespitst op het stellen van leerdoelen. In paragraaf 2.4 wordt ingegaan op de begeleiding van de leerkrachten en welke interventies gebruikt kunnen worden om de deelnemende leerkrachten te ondersteunen.

2.1 Kennis van de onderwijsbehoeften

In paragraaf 1.2 is beschreven dat begaafde leerlingen specifieke onderwijsbehoeften hebben. De leereigenschappen van begaafde leerlingen maken, volgens Drent (2009) dat zij behoefte hebben aan meer complexe leerinhouden. Hiermee wordt aangegeven dat begaafde leerlingen specifieke didactische onderwijsbehoeften hebben. Termeer (2009) stelt dat het leeraanbod op deze onderwijsbehoeften dient afgesteld te zijn. Om daartoe in staat te zijn wordt kennis van de leerkracht van de specifieke onderwijsbehoeften vereist. Het is volgens De Lange (2006) belangrijk om het kind te betrekken in het formuleren van zijn onderwijsbehoefte. Het belang van de samenwerking tussen leerkracht en de leerling wordt in paragraaf 2.4 uitgelegd.

Eén van de uitgangspunten van HGW (zie bijlage 6) is dat de onderwijsbehoeften centraal staan. Beukering en Pameijer (2009) hebben hulpzinnen (zie bijlage 5) geformuleerd waarmee de onderwijsbehoefte concreet omschreven kan worden en wat dit betekent voor de aanpak van de leerkracht. Deze formuleringen worden gebruikt voor het samenstellen van een vragenlijst voor de leerkracht om zicht te krijgen op de specifieke didactische onderwijsbehoeften van hun begaafde leerling.

2.2 Leeromgeving van begaafde leerlingen

Over het begrip begaafdheid zijn verschillende definities te vinden binnen de literatuur. Ik heb voor die definities gekozen, waarin het belang van een rijke leeromgeving voor begaafde leerlingen wordt onderschreven om te kunnen komen

tot talent. De definitie die Heller³ van hoogbegaafdheid hanteert, is dat hoogbegaafden hun talent niet noodzakelijkerwijs uiten in de vorm van uitzonderlijke prestaties, maar dat zij op grond van hun aanleg en een stimulerende omgeving makkelijker dan gemiddeld begaafde mensen tot die uitzonderlijke prestaties kunnen komen (Drent, 2007). Gagné⁴ formuleert begaafdheid als volgt: *‘Begaafdheid kan bestaan zonder dat er sprake is van leren, maar talent kan niet ontstaan zonder enig leerproces’* (van Gerven, 2009). Begaafdheid is het bezit en gebruik van natuurlijke, spontaan tot uiting komende eigenschappen in ten minste één domein zodanig dat je je kunt meten met de beste 10 % van jouw ontwikkelingsgelijken. Niet elke begaafde leerling ontwikkelt deze aanlegfactor tot talent. Daar zijn verschillende factoren op van invloed. Leerkrachtgedrag speelt daar een belangrijke rol in (van Gerven, 2009). Het onderwijs is van grote invloed is op het individuele leerproces van een leerling om van begaafdheid tot talent te komen. In het boek *‘Gifted Young children’* (Porter, 1999) wordt benadrukt dat begaafdheid niet alleen een product is van aanleg maar ook van een rijke leeromgeving. Deze drie definities geven allen aan hoe belangrijk de noodzaak is van adequaat onderwijs, namelijk onderwijs dat aansluit bij de leereigenschappen van begaafde leerlingen.

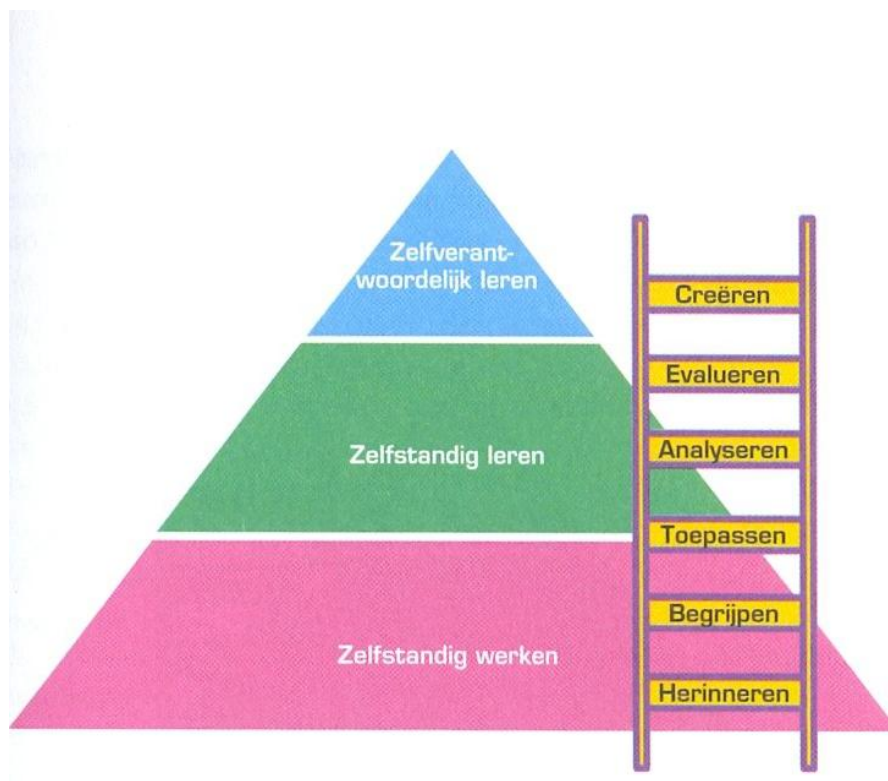
2.3 Leerdoelen

Bij HGW wordt doelgericht gewerkt: wat is ons doel en wat hebben we nodig om dat te bereiken? (Pameijer & van Beukering, 2008). Het leerdoel wordt geformuleerd nadat de onderwijsbehoefte duidelijk is geworden. In het Handboek hoogbegaafdheid (van Gerven, 2009) stelt Termeer dat Hill (1991) aangeeft dat een rijke leeromgeving moet leiden tot het toenemen van het analytisch en probleemoplossend vermogen, het ontwikkelen van gedegen en waardevolle interesses en het stimuleren van originaliteit, initiatief en zelfwerkzaamheid. Dit zijn vaardigheidsdoelen voor de lange termijn. Leerdoelen, afhankelijk van de onderwijsbehoefte van de individuele leerling, kunnen hiervan afgeleid worden. Voor begaafde leerlingen worden didactische leerdoelen vastgesteld vanuit het curriculum op basis van verrijkende leerstof. Concreet kan verrijken in de praktijk onderscheiden worden in verdiepen, aansluitend

³ Wetenschapper op het gebied van begaafdheid en ontwikkelaar van het Multifactorenmodel (Ziegler & Heller, 2000)

⁴ Wetenschapper die onder andere het Differentiatie-model van Begaafdheid en Talent heeft ontwikkeld (2000).

op de basisstof en het reguliere curriculum, en verbreden, uitbreiden van het reguliere curriculum (Termeer, 2009). Verdiepen betreft meestal convergente differentiatie en verbreden veelal divergente differentiatie. Divergente opdrachten vragen een hoger denkniveau en zijn opdrachten met een grotere complexiteit en met meerdere oplossingen. Om dit inzichtelijk te maken kan gebruik gemaakt worden van de taxonomie van Bloom. Het model van Bloom geeft inzicht in de verschillende denkniveaus en welk soort opdrachten geschikt is voor het desbetreffende denkniveau. In onderstaand figuur is de piramide van zelfstandigheid gekoppeld aan de denkniveau's van Bloom. De piramide van zelfstandigheid maakt het leerproces inzichtelijk van het zelfstandig werken tot leren waarbij sprake is van zelfgestuurd leren en waarbij de leerling medeverantwoordelijkheid neemt. Hierbij staat het proces centraal en ligt er minder nadruk op het eindresultaat (Termeer, 2009).

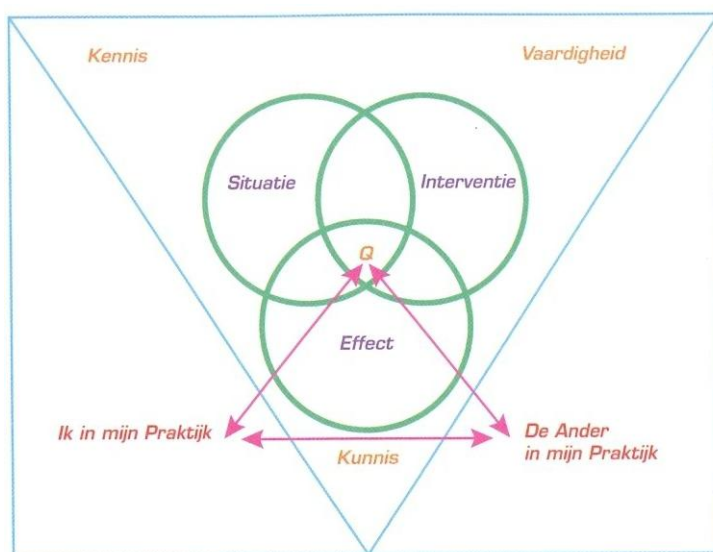
Figuur 1. De piramide van zelfstandigheid en de verhouding tot de taxonomie van Bloom (bron: Van Gerven & Hoogenberg, 2011)

Vanuit het oplossingsgericht werken (OGW) stellen Wolters (2011) en Måhlberg & Sjöblom (2008) dat wanneer we het kind betrekken bij het stellen van de doelen dit een positieve uitwerking heeft op de inzet en de verantwoordelijkheid van het kind zelf. Måhlberg & Sjöblom geven aan dat door de leerling zelf geformuleerde doelen

een grotere kans hebben om bereikt te worden dan door de leerkracht gestelde doelen (2008). Volgens Måhlberg & Sjöblom bepalen leerlingen graag zelf de strategie en hebben graag ruimte voor eigen inbreng. Leerlingen hebben behoefte aan succes in hun schoolwerk. Om succes vast te kunnen stellen is het zinnig dat we duidelijk omschreven goed geformuleerde doelstellingen hebben (2008).

2.4 *Begeleiding van leerkrachten*

Als de onderwijsbehoefte van het kind is vastgesteld is de volgende vraag hoe daarop gereageerd moet worden. Wat is de ondersteuningsbehoefte van de leraar: Welk leerkrachtgedrag moeten zij inzetten om het leerstofaanbod effectief te laten zijn? En vervolgens hoe kunnen leerkrachten daarbij begeleid worden? Hoe kan ervoor gezorgd worden dat leerkrachten leren kijken naar de specifieke onderwijsbehoeften en vandaar uit hun professioneel handelen effectiever kunnen inzetten? Het IPA⁵-model reikt hiervoor handvatten aan.

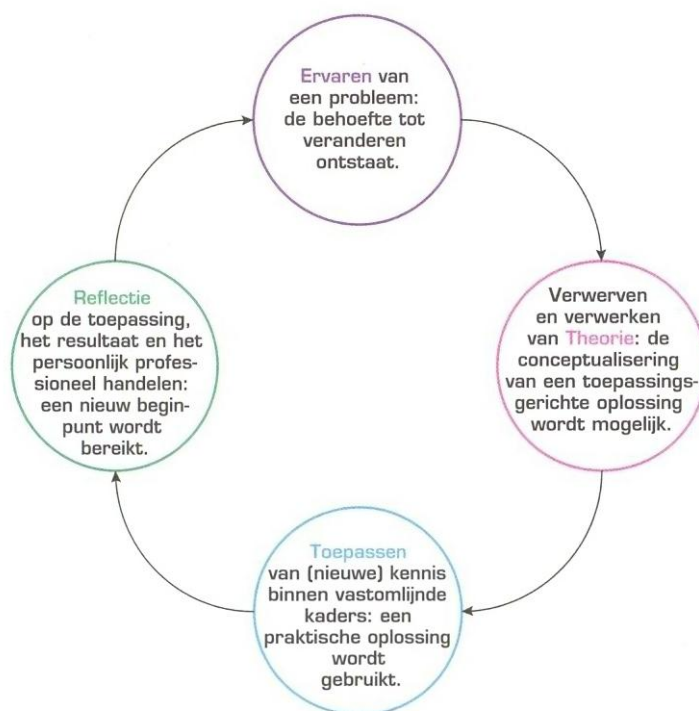
Figuur 2. IPA-model, Van Gerven & Hoogenberg 2011

Bij het leren van leerkrachten in de praktijk gaat het altijd om de rol van Ik in relatie tot De Ander. De professional ontwikkelt kennis en vaardigheden in relatie tot zijn professionele praktijk die hem tot dan niet eigen waren (van Gerven & Hoogenberg, 2011). Leerkrachten moeten allereerst de wens en betrokkenheid hebben om begeleid te worden. De consequentie van begeleiding kan een verandering

⁵ IPA staat voor Ik en De Ander in de Praktijk, zie figuur 1.

teweegbrengen in leerkrachtgedrag. Binnen dit onderzoek gaat het om de verandering in de begeleiding van het begaafde kind. OGW biedt hiervoor geschikte handvatten. Oplossingsgerichte gespreksvoering is gericht op de samenwerkingsrelatie van de leerkracht met het kind. Wanneer ervoor gekozen wordt met het kind zelf aan de slag te gaan en te investeren in een goede samenwerking, zal het kind veel gemotiveerder zijn voor verandering (Wolters, 2011). Hij zal zich eigenaar gaan voelen van het `probleem` (lees: leerproces).

Het leren van de leerkracht moet uiteindelijk leiden tot een positieve verandering in de situatie. Binnen dit onderzoek is dat het effectief reageren op de onderwijsbehoefte van de begaafde leerling in de eigen schoolpraktijk van de leerkracht. Van Gerven & Hoogenberg (2011) hebben deze situatie geplaatst binnen de leercirkel van Kolb:

Figuur 3. De leercirkel van Kolb

De situatie is het moment van ervaring van waaruit vertrokken wordt. Bij het verwerven en verwerken van de theorie, onder andere de taxonomie van Bloom en de piramide van zelfstandigheid, zal er naast coaching ook sprake zijn van kennisoverdracht. Zodra de leercirkel is doorlopen, is de ervaring verdiept en

uitgebreid en zodoende verworden tot een nieuwe beginsituatie van het leren (van Gerven & Hoogenberg, 2011).

In hoofdstuk 2 is het resultaat van een theoretische onderbouwing van de onderzoeksvraag, wat vervolgens richting heeft gegeven aan de interventie van het onderzoek. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de onderzoeksmethodologie.

Hoofdstuk 3. Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethodologie beschreven. Nadat de onderzoeksvorm in paragraaf 3.1 beschreven is, wordt de onderzoeksvraag verwoord in paragraaf 3.2. Daarna worden respectievelijk de onderzoeksgroep, de dataverzameling en het maken van een instrument in de paragrafen 3.3, 3.4 en 3.5 uiteengezet. In paragraaf 3.6 en 3.7 wordt aandacht gegeven aan de betrouwbaarheid, triangulatie en ethische kwesties.

3.1 *Onderzoeksvorm*

Volgens Harinck (2010) is actieonderzoek bij uitstek geschikt voor professionals die in de praktijk werken en aspecten van hun eigen werk willen verbeteren.

Actieonderzoek kan opgevat worden als een combinatie van planmatig handelen, onderzoeken en reflectie. De onderzoeksvraag van mijn onderzoek richt zich op het begeleiden van leerkrachten door de onderzoeker. Het hoofddoel van mijn onderzoek is het verhogen van de kwaliteit van mijn eigen handelen.

Mijn onderzoek kan betiteld worden als kwalitatief en kwantitatief. Harinck (2010) stelt dat het bij kwalitatieve gegevens gaat om ongestructureerde gegevens: woorden die mensen hebben opgeschreven. Bij de analyse van zowel de reflectie als de semigestructureerde interviews zal het in mijn onderzoek gaan om de kwalitatieve gegevens. Bij de analyse van de zespuntsschaal zal het gaan om kwantitatieve gegevens. Een kwantitatief onderzoek gaat volgens Kallenberg (2007) uit van het verzamelen en ordenen van gegevens die in getallen weer te geven zijn.

3.2 *Onderzoeksvraag*

Hoe kan ik vijf leerkrachten binnen De Veelkleurigheid begeleiden, zodat zij wat betreft het opstellen van leerdoelen tegemoet komen aan de didactische onderwijsbehoeften van de begaafde leerlingen?

Deelvragen

1. Welke specifieke didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen herkennen de deelnemende leerkrachten in hun groep?

2. Welke ontwikkelingsbehoefte hebben de deelnemende leerkrachten bij het aansluiten aan de bovenstaande onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
3. Welke ondersteuning is er nodig voor de deelnemende leerkrachten op zowel kennis- als handelingsniveau om leerdoelen op te kunnen stellen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
4. Wat vraagt dat van mij om die ondersteuning aan de leerkrachten te bieden?

3.3 De onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep binnen mijn onderzoek richt zich op vijf leerkrachten binnen De Veelkleurigheid. Zij vormen de onderzoeksgroep waaraan het effect van mijn handelen afgemeten wordt. Aan de hand van een zespuntsschaal kunnen de deelnemende leerkrachten zichzelf voor en na de interventie beoordelen. Omdat binnen dit onderzoek gezocht wordt naar een interventie die door mij wordt uitgevoerd, ben ik zelf ook deel van de onderzoeksgroep. Een derde groep is indirect bij dit actieonderzoek betrokken. Dat zijn de begaafde leerlingen die door de deelnemende leerkrachten begeleid zullen worden.

3.4 Dataverzameling

Om antwoord te kunnen krijgen op de onderzoeksvraag wordt aan het begin en aan het einde van het actieonderzoek een meting gedaan en vindt tussentijdse reflectie plaats. Voor deze meting wordt gebruik gemaakt van een zespuntsschaal en semigestructureerde interviews. Door gebruik te maken van dezelfde vragenlijsten mag de uitkomst van de analyse daarvan beschouwd worden als effectmeting. De interventie bestaat uit drie gezamenlijke bijeenkomsten, waarin coaching en kennisoverdracht zullen plaatsvinden. De interventies worden afgestemd op de ondersteuningsbehoeften van de deelnemende leerkrachten. Deze ondersteuningsbehoeften worden zichtbaar gemaakt door middel van de gestelde vragen en de interviews met de leerkrachten. De coachingsgesprekken vinden plaats aan de hand van door de leerkrachten ingebrachte casussen. Binnen deze gesprekken vindt ook reflectie plaats. Reflectie is een methode om op een systematische manier terug te kijken op eigen handelen in een bepaalde situatie (Kallenberg, 2007).

3.4.1 Vragenlijst

De leerkrachten beoordelen hun eigen kennis wat betreft de onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen en in hoeverre de leerkrachten hun didactische leerdoelen voor begaafde leerlingen daarop aansluiten in de zespuntsschaal. Omdat de vragen een opiniërend karakter hebben, wordt gebruik gemaakt van schaalvragen.

3.4.2 Semigestructureerd interview

Volgens Harinck (2010) is het interview geschikt om onderwerpen meer uit te diepen. Vooral de semigestructureerde vormen lenen zich uitstekend om meer zicht te krijgen op achtergronden, persoonlijke belevingen en motieven voor eigen handelen. Daarnaast wordt een semigestructureerde interviewvragenlijst gebruikt om de ondersteuningsbehoefte van de deelnemende leerkrachten ten aanzien van het tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften van de begaafde leerlingen wat betreft het stellen van leerdoelen aan begaafde leerlingen, in kaart te brengen.

3.5 *Maken van een instrument*

Door middel van een ontwikkelde zespuntsschaal kunnen de leerkrachten zichzelf beoordelen. De vragen voor deze zespuntsschaal zijn deels genomen uit handreikingen vanuit Handelingsgericht werken van Pameijer & Van Beukering (2007), deels uit `Begaafd Begeleiden` van Van Gerven & Hoogenberg-Engbers en deels uit `Slim beleid` van Van Gerven (2008). De interviewvragenlijst bevat open vragen die ingaan op de ondersteuningsbehoefte van de deelnemende leerkrachten. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de vragen uit `Veranderen in 333 vragen` (de Bruin, 2011) en handreikingen vanuit `Oplossingsgericht aan het werk` van Corry Wolters (2011). De vragen voor de reflectie worden ontleend aan de Skill sheets van Kallenberg (2010), daarnaast wordt de leercirkel van Kolb doorlopen.

De coachingsgesprekken worden gevoerd vanuit het IPA-model (van Gerven & Hoogenberg, 2011), het Oplossingsgericht werken (Wolters, 2011) en het Handelingsgericht werken (Pameijer & Van Beukering, 2007). De theorie over de taxonomie van Bloom en de piramide van zelfstandigheid zal door middel van kennisoverdracht aangedragen worden.

Voor het operationaliseren van het onderzoek is een tijdspad opgezet, zie hiervoor bijlage 1. Dit is een stappenplan waarin alle te nemen stappen van het onderzoek beschreven worden.

3.6 *Betrouwbaarheid en triangulatie*

Volgens Harinck (2010) drukken wetenschappers de betrouwbaarheid en validiteit vaak uit in een statisch cijfer. Praktijkonderzoekers gebruiken hiervoor voornamelijk het gezonde verstand van zowel de onderzoeker zelf als van zijn `critical friends`. Met validiteit wordt binnen het praktijkonderzoek navolgbaarheid bedoeld: klopt de beantwoording met de gestelde onderzoeksvraag? Daarnaast wordt de betrouwbaarheid vergroot door gebruik te maken van meer dan één onderzoeksinstrument. Dit laatste noemt men triangulatie. Door recht te doen aan de validiteit en betrouwbaarheid van dit actieonderzoek wordt getracht zo eerlijk mogelijk te spreken met de deelnemende leerkrachten. Daarnaast wordt ervoor gezorgd dat alle dataverzameling zo relevant en afwisselend mogelijk zijn. Door de analyse van de vragenlijsten kunnen de zelfbeoordelingen van de leerkrachten vergeleken worden. Het semigestructureerde interview zorgt samen met de reflectie voor een overkoepelend zicht op het effect van de interventie. De verschillende `critical friends` hebben bij elk onderdeel van dit actieonderzoek kritisch meegedacht.

3.7 *Ethische kwesties*

De projectgroep van De Veelkleurigheid is betrokken bij het proces van de formulering van de onderzoeksvraag. Zij hebben groen licht gegeven om met dit onderzoek aan de slag te gaan. Ook hebben zij meegedacht in het selecteren van de deelnemende leerkrachten. De deelnemende leerkrachten participeren op vrijwillige basis. Er zal een mail gestuurd worden naar alle intern begeleiders waarin een oproep gedaan wordt om mee te doen aan dit onderzoek. In deze mail wordt het onderzoek uitgelegd, de verwachte tijdsinvestering wordt benoemd en wat de verwachting is wat het onderzoek zal opleveren voor de deelnemende leerkrachten.

Er is gebruik gemaakt van gefingeerde namen van zowel de scholenorganisatie als de betrokken personen, zodat persoonsgegevens niet direct identificeerbaar zijn. Bij eventuele publicatie zal hen om toestemming gevraagd worden.

De ouders van de betreffende leerlingen wordt schriftelijk om toestemming gevraagd om deelneming aan dit onderzoek. Er zal aangegeven worden dat het een zijdelingse betrokkenheid van hun kinderen betreft. De effectmeting betreft namelijk het handelen van de onderzoeker in de begeleiding van de deelnemende leerkrachten.

In dit hoofdstuk is de onderzoeksmethodologie uiteengezet. In het volgende hoofdstuk wordt de data analyse beschreven.

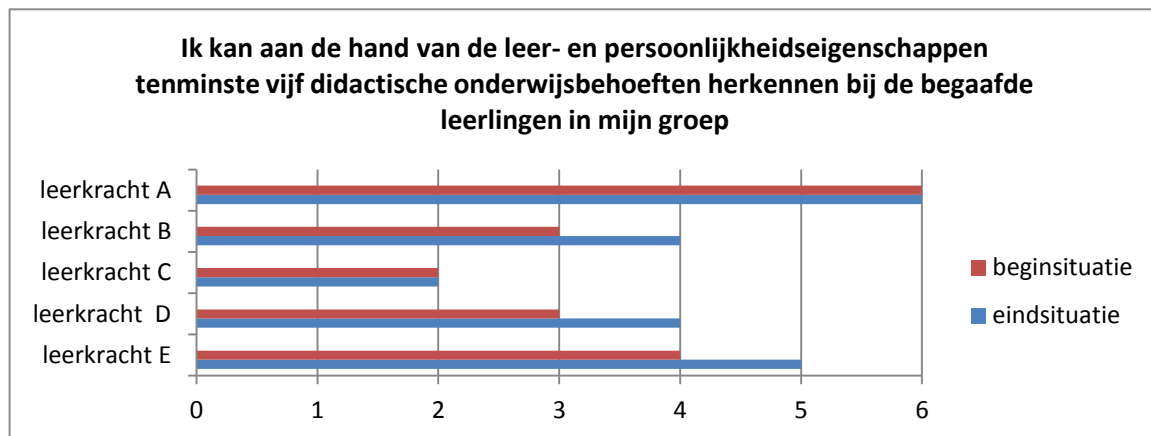
Hoofdstuk 4. Data analyse

In dit hoofdstuk worden de verzamelde gegevens geanalyseerd. Er wordt in chronologische volgorde van de deelvragen een analyse gegeven. De ingevulde onderzoeksinstrumenten worden als bijlage toegevoegd. De verzamelde gegevens uit de zespuntsschaal (zie bijlage 13) zijn verwerkt in grafieken. De gegevens die verzameld zijn uit de afgenomen interviews (zie bijlage 14) zijn opgenomen in tabellen. De deelnemende leerkrachten worden in dit onderzoek respectievelijk leerkracht A, B, C, D en E genoemd.

4.1 Deelvraag 1: Welke specifieke didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen herkennen de deelnemende leerkrachten in hun groep?

Tijdens de eerste bijeenkomst zijn de leer- en persoonlijkheidseigenschappen benoemd, die de leerkrachten herkennen bij hun begaafde leerlingen. Vervolgens is er met elkaar gekeken naar de consequentie van deze eigenschappen op de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen. De leerkrachten herkenden voorafgaande aan de interventie de volgende didactische onderwijsbehoeften: behoefte aan uitdaging, bevestiging, korte instructie, samenwerking, het ontvangen van complimenten/feedback, het leren fouten maken, zelfreflectie, het leren toepassen van werk- en leerstrategieën. Na de interventie zien de leerkrachten dat hun begaafde leerlingen meer gemotiveerd zijn, doordat de leerkrachten zich nu bewust zijn van de volgende onderwijsbehoeften: behoefte aan autonomie, het duidelijk aangeven van het leerdoel, begeleiding in het proces en behoefte aan specifieke instructie.

Figuur 4 geeft aan in welke mate de leerkrachten deze didactische onderwijsbehoeften voor en na de interventie bij hun begaafde leerling herkennen. In tabel 1 is te lezen om welke didactische onderwijsbehoeften het gaat.

Figuur 4

Leerkracht	Welke didactische onderwijsbehoeften herkennen de leerkrachten voor en na het coachen?	
	Voor	Na
A	Uitdaging en bevestiging	Beter handen en voeten gaan geven. En dat ga ik nu ook ECHT doen!
B	Korte instructie	Behoeftte aan autonomie. Doel (nut) aangeven van de leerstof
C	Uitdaginge leerstof, samenwerking en complimenten	Coaching en begeleiding in het proces
D	Korte instructie, uitdaging op het gebied van wereldoriëntatie, feedback	Er is weinig veranderd
E	Leren fouten maken, zelfreflectie, het leren toepassen van werk- en leerstrategieën, uitdaging	Specifieke instructie en het leerdoel duidelijk stellen, behoefte aan samenwerking

Tabel 1

Zowel leerkracht A en C geven zichzelf voor en na de interventie op de zespuntsschaal dezelfde beoordeling. De kwalitatieve gegevens uit het eindinterview (zie bijlage 14) geven echter meer betekenis aan deze beoordeling: door bovenstaande kennis met elkaar tijdens het coachen te delen is leerkracht A gedreven geraakt hiermee daadwerkelijk aan de slag te gaan. Leerkracht C is gaan inzien dat begeleiding van begaafde leerlingen wel degelijk nodig is.

4.2 Deelvraag 2: Welke ontwikkelingsbehoefte hebben de deelnemende leerkrachten bij het aansluiten aan de bovenstaande onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?

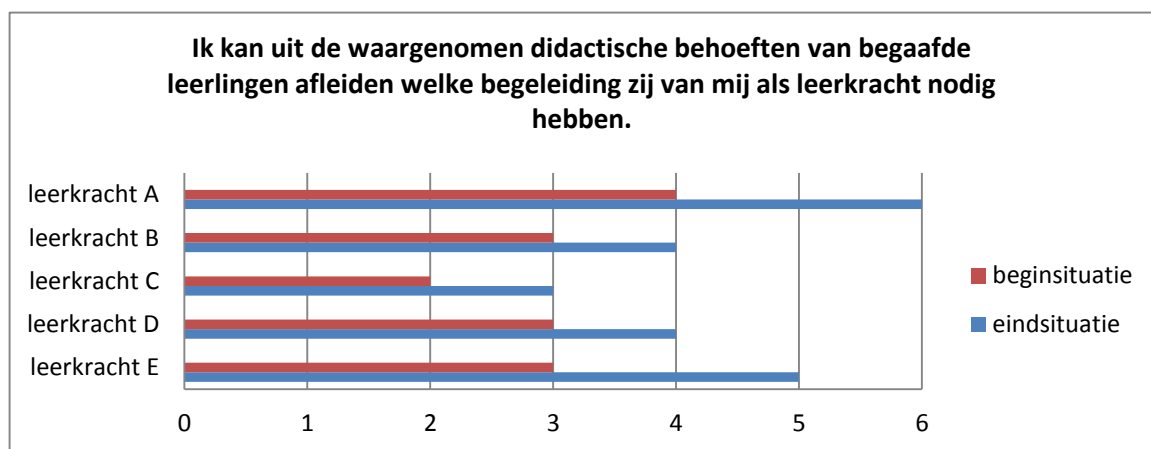
Tijdens het begininterview is bovenstaande deelvraag gesteld aan alle leerkrachten. In tabel 2 is deze ontwikkelingsbehoefte kort samengevat.

Leerkracht	Ontwikkelingsbehoefte leerkrachten bij het aansluiten aan de bovenstaande onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
A	Ik wil graag meer inzicht in deze kinderen krijgen wat betreft de didactische onderwijsbehoefte.
B	Leer mij op een andere manier onderwijsbehoeften van begaafde kinderen herkennen.
C	Leer mij kennis over dit onderwerp eigen te maken door hierover met elkaar te praten.
D	Ik wil graag meer kennis over wat begaafde leerlingen nodig hebben en hoe ik hen daarbij begeleid.
E	Leer mij de didactische onderwijsbehoefte herkennen bij andere begaafde leerlingen.

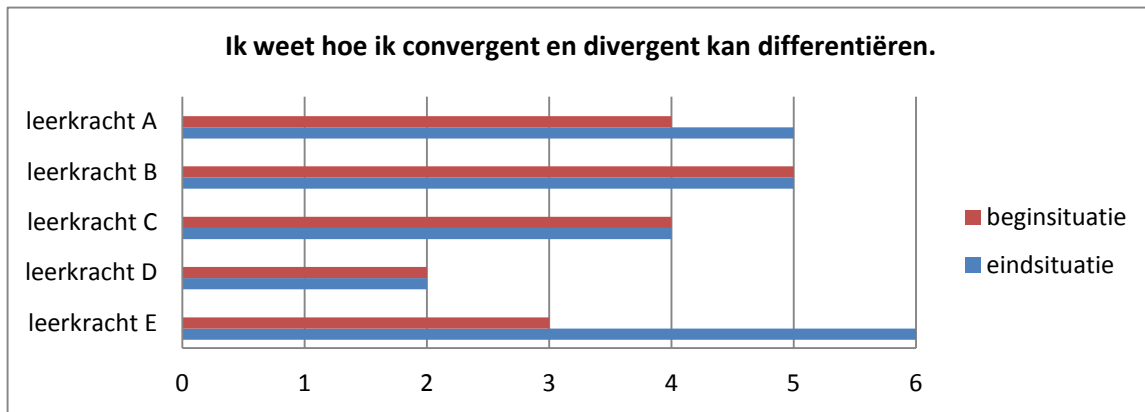
Tabel 2

4.3 Deelvraag 3: In welke mate is er ondersteuning nodig voor de deelnemende leerkrachten op zowel kennis- als handelingsniveau om leerdoelen op te kunnen stellen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?

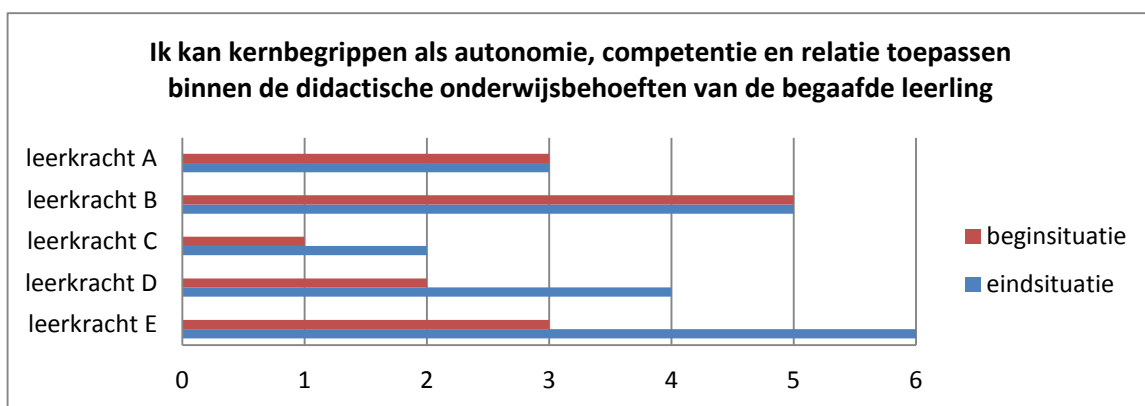
Alle leerkrachten geven aan op bovenstaand gebied ondersteuning nodig (zie bijlage 10 en 14) te hebben. Tijdens de bijeenkomsten geven zij aan behoefte te hebben aan kennis op dit terrein. Voor het overdragen van deze kennis en vaardigheden is gebruik gemaakt van de piramide van zelfstandigheid (Van Gerven & Hoogenberg (2011) en de theorie over de taxonomie van Bloom zoals Termeer (2009) deze beschrijft. Tijdens de tweede bijeenkomst is deze theorie uitgelegd en is er met elkaar naar voorbeelden uit de onderwijspraktijk gezocht. De begrippen convergent en divergent differentiëren zijn op dezelfde manier besproken. Na deze bijeenkomst hebben de leerkrachten dit toegepast in de eigen onderwijspraktijk. Figuur 5 tot en met 8 laten zien in welke mate leerkrachten zelf aangeven gegroeid te zijn wat betreft de begeleiding van hun begaafde leerlingen.

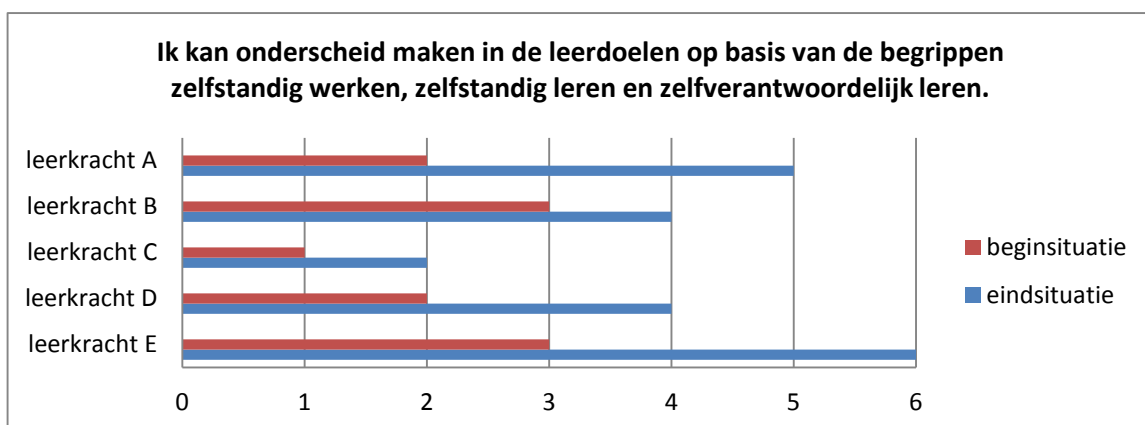
Figuur 5

Figuur 6

Figuur 7

Figuur 8

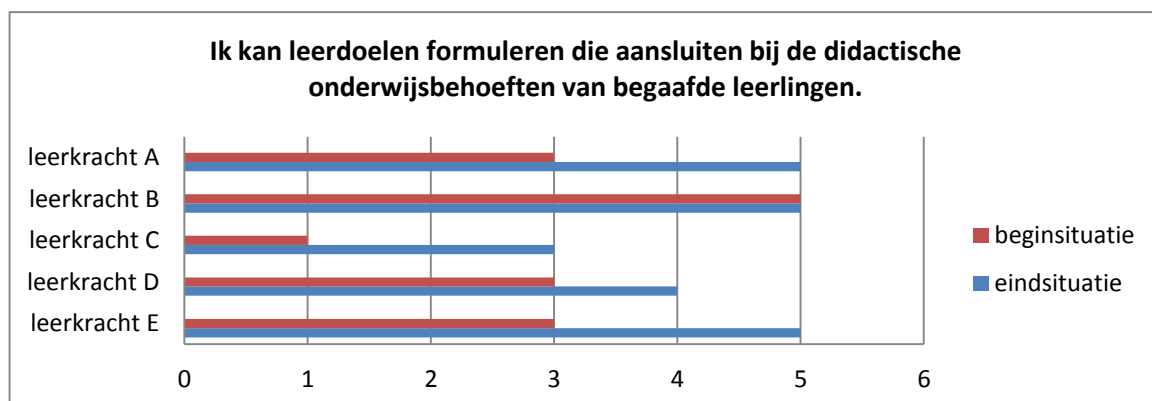
Uit figuur 5 tot en met 8 is op verschillende fronten een positief effect af te lezen. De grootste groei blijkt uit figuur 8. Dit is te verklaren vanuit het feit dat er tijdens de bijeenkomsten veel aandacht gegeven is aan de piramide van zelfstandigheid.

Leerkracht E laat de grootste ontwikkeling zien. Leerkracht B laat bij bovenstaande kwantitatieve meting een minimaal effect zien. Vanuit de kwalitatieve meting (zie tabel 3 en 4) is echter wel degelijk vooruitgang zichtbaar. In paragraaf 5.4 wordt hiervoor een verklaring gegeven. Leerkracht C laat een lichte groei zien.

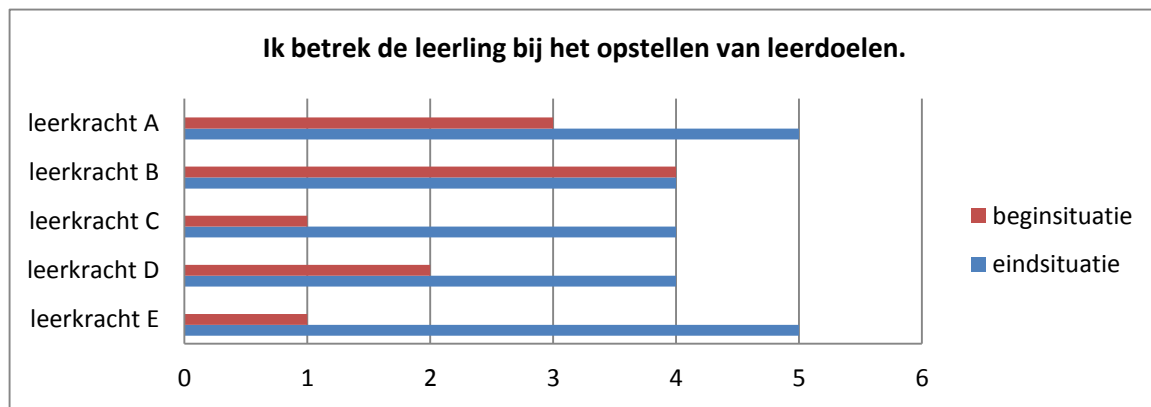
Om de leerkrachten te ondersteunen bij het formuleren van leerdoelen die aansluiten bij de onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen wordt gebruik gemaakt van de hulpzinnen die Beukering en Pameijer hebben geformuleerd. Tijdens het begininterview geven alle leerkrachten aan

- hun leerlingen niet te betrekken bij het opstellen van leerdoelen
- ondersteuningsbehoefte te ervaren bij opstellen van een leerdoel samen met de begaafde leerling.

Het betrekken van de leerling bij het opstellen van de doelen wordt besproken en geoefend vanuit de theorie van het Oplossingsgericht Werken (OGW). Deze ondersteuning blijkt een positief effect te hebben op alle leerkrachten. Bij leerkracht B wordt dit positieve effect zichtbaar gemaakt in tabel 4.

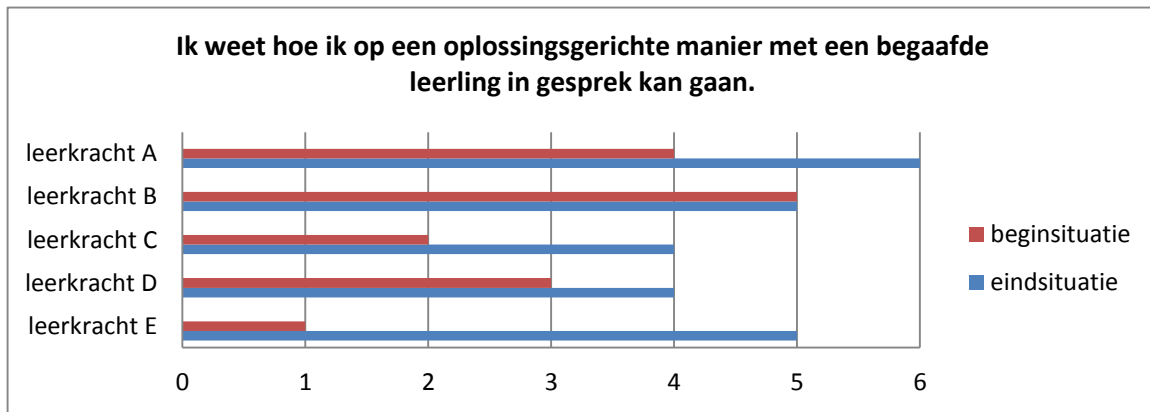
Figuur 9

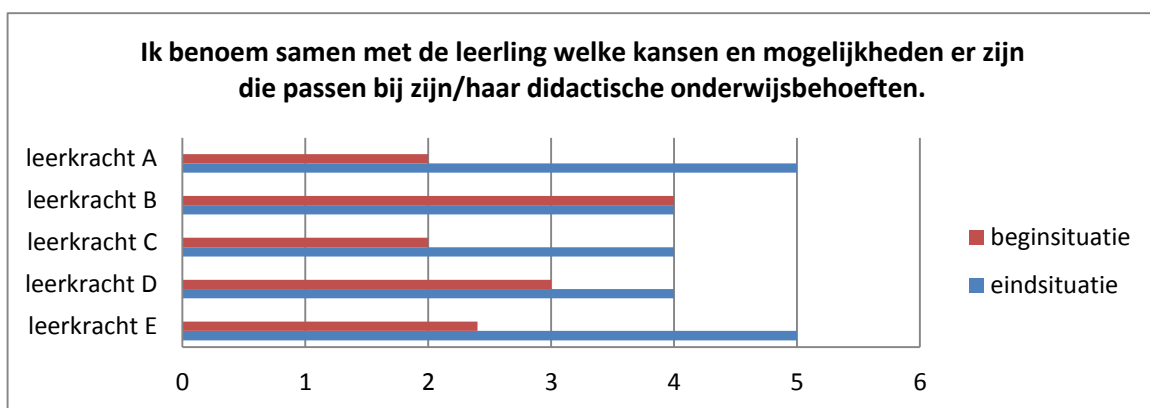
Figuur 10

Leerkracht	In hoeverre betrekken de leerkrachten hun begaafde leerlingen voor en na het coachen bij het opstellen van leerdoelen?	
	Voor	Na
A	Bij het opstellen/bepalen van leerdoelen worden begaafde leerlingen niet betrokken.	Ik ga het gesprek aan met de leerling en laat hem meedenken. Dat deed ik al, maar nu gericht.
B	Op dit moment worden de leerlingen hier nog niet bij betrokken.	Ik probeer met hem het leerdoel van vandaag te bepalen. Ik ben met dit proces bezig.
C	Ik betrek leerlingen niet bij het opstellen van leerdoelen.	Ik ben nog maar net gestart. Dit is voor mij een stukje bewustwording.
D	Tot nu toe nog niet.	Ik heb geprobeerd een leerdoel op te stellen, dat verliep moeizaam.
E	Ik betrek begaafde leerlingen hier niet bij.	Ik ben er nog niet, maar ben nu in de fase om het flink te oefenen.

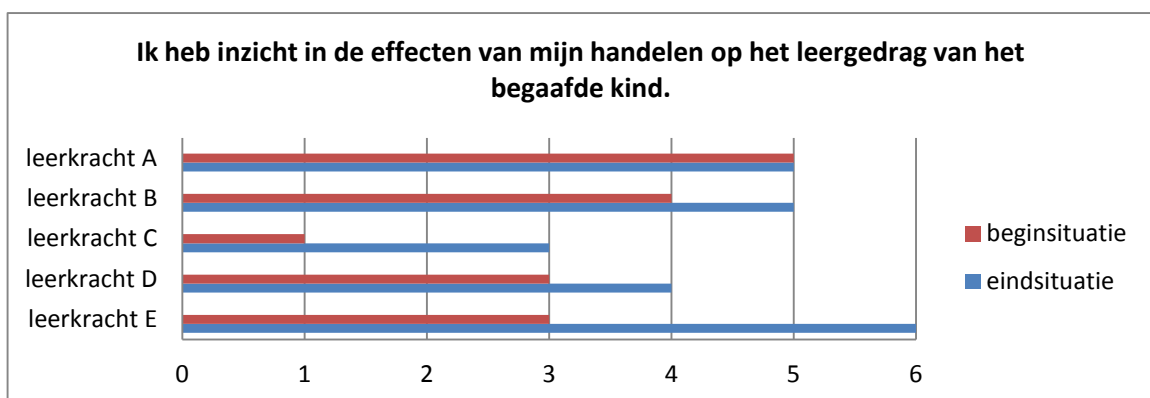
Tabel 3

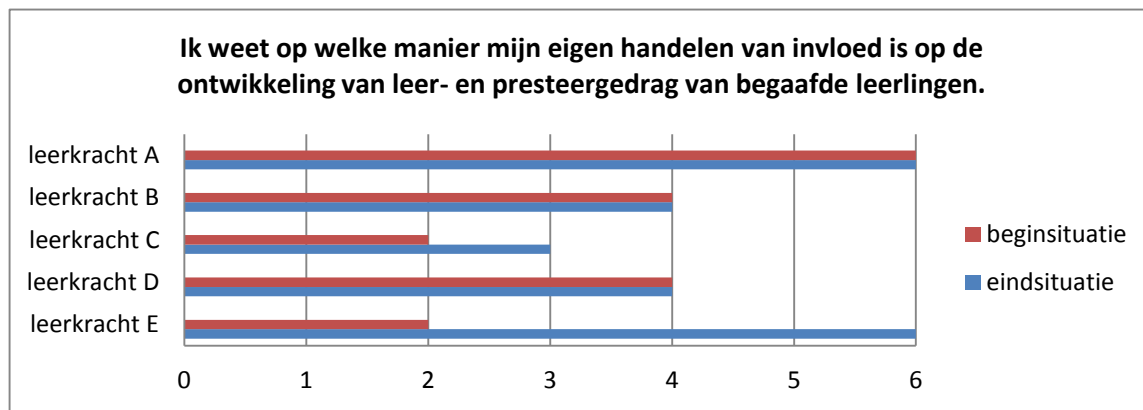
Figuur 11

Figuur 12

Figuur 13

Figuur 14

Het besef dat het eigen handelen van invloed is op de ontwikkeling van begaafde leerlingen is verweven door het gehele onderzoek. Figuur 14 laat bij leerkracht C en E een positieve verandering zien ten aanzien van leerkrachtgedrag. In tabel 4 zien we dit terug bij alle leerkrachten.

4.4 Deelvraag 4: Wat vraagt dat van mij om die ondersteuning aan de leerkrachten te bieden?

De leerkrachten is ondersteuning geboden door gebruik te maken van het door Van Gerven & Hoogenberg beschreven IPA-model, de piramide van zelfstandigheid (Van Gerven & Hoogenberg (2011), de taxonomie van Bloom, het Handelingsgericht Werken en het Oplossingsgericht Werken. Alle leerkrachten geven tijdens het eindinterview aan dat zij antwoord hebben gekregen op hun ondersteuningsbehoefte. In tabel 3 is dit zichtbaar gemaakt. In tabel 5 geven zij de verandering in hun leerkrachtgedrag aan.

Leerkracht	Hebben de leerkrachten antwoord gekregen op hun persoonlijke hulpvraag/ondersteuningsbehoefte?	Kon je het geleerde toepassen?
A	Ja	Ja. DHH uitwerken, ouder gesprek voeren, leerling erbij betrekken, HP opstellen.
B	Ja, door de casus met elkaar als groepje te bespreken kreeg ik handvatten om verder te komen. Ik	Ja, ik heb nu regelmatig gesprekjes met hem: het is in ontwikkeling. Hij wordt serieus genomen en mag

	weet nu beter hoe ik kan aansluiten op zijn onderwijsbehoefte. Zijn interne motivatie wordt veranderd zodra hij zelf mag meedenken in het bepalen van zijn leerdoel.	meedenken. Hij reageerde daar heel positief op.
C	Ja, ik weet nu waar ik op moet letten bij het bepalen van een leerdoel. Ik heb veel handvatten gekregen, het is nog niet helemaal helder.	Ja, ik bespreek dit met mijn leerling en ga op zoek naar het goede leerdoel. Als je de leerlingen begeleid kun je er meer uit halen.
D	Ik heb voldoende antwoord wat betreft het verkrijgen van kennis hoe ik een leerdoel samen met de leerling kan opstellen.	Korte instructiebehoefte: Korte en directe uitleg. Nu geef ik ze direct uitleg en kunnen ze aan het werk. Dit werkt beter!
E	Ik heb zeker antwoord gekregen op het leerdoel samen opstellen. Daardoor is de leerling meer gemotiveerd geraakt. Het contact met de leerling is heel leuk geworden.	De leer- en persoonlijkheidseigenschappen herken ik nu veel meer. De `berg` met zelfstandig werken tot zelfverantwoordelijk leren gaf mij meer inzicht. Ook de taxonomie van Bloom gaf mij veel handvatten. Alle tips over bruikbare materialen, lijstjes hebben mij geholpen.

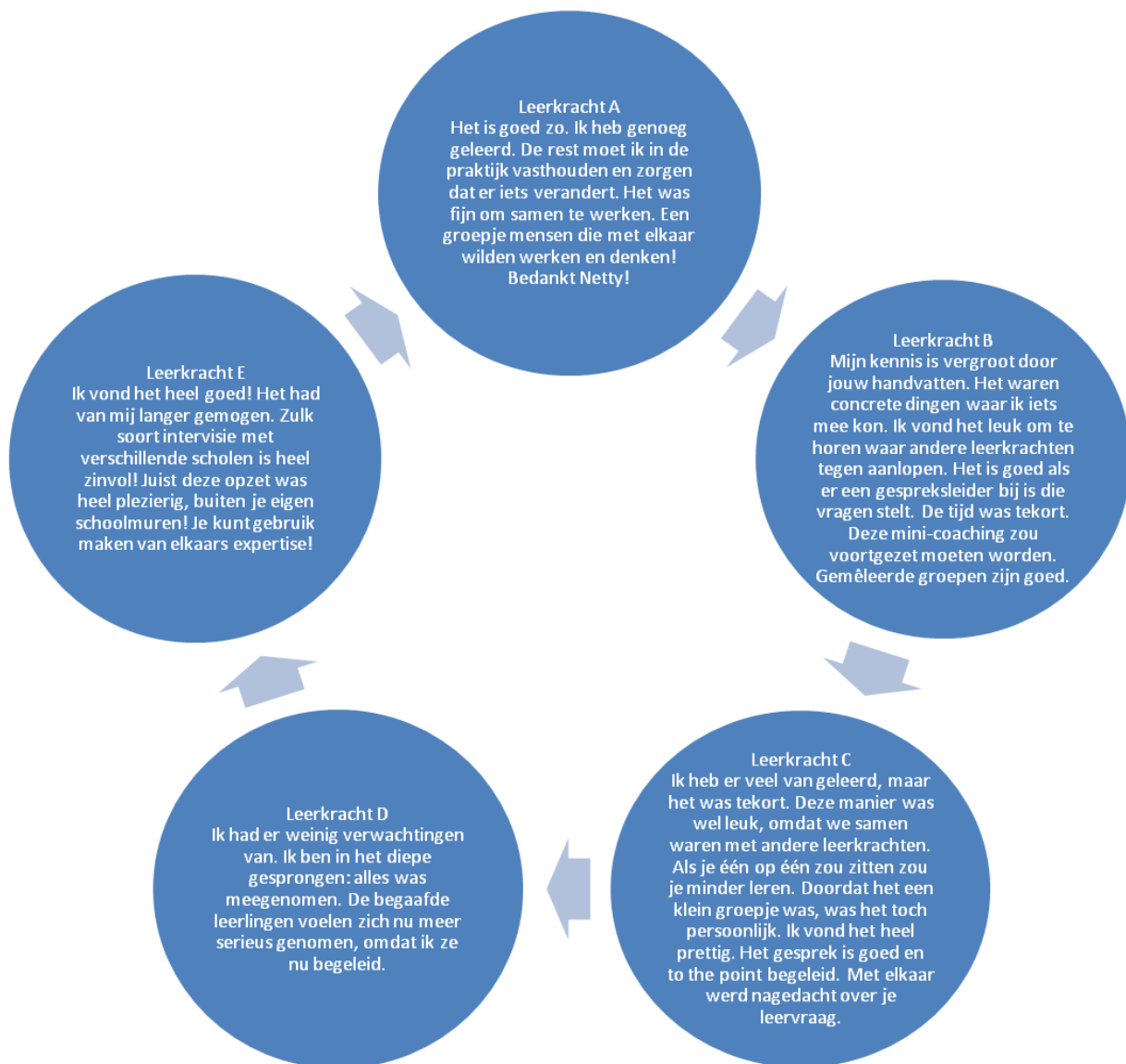
Tabel 4

Leerkracht	Welke verandering zien de leerkrachten in hun leerkrachtgedrag?
A	Nu zorg ik dat er daadwerkelijk iets verandert! Zodat de (hoog) begaafde leerling aan zijn trekken komt en niet meer aan het lijntje gehouden wordt met net doen alsof.....
B	Ik leer hem nu meedenken over zijn leerdoel. Hij wordt nu eigenaar gemaakt

	van zijn eigen leerproces, hij ervaart dit als prettig. Ook andere leerlingen heb ik bij de verandering betrokken en ook zij vonden dit heel erg fijn.
C	Ik ben me meer bewust van de behoeften van begaafde leerlingen, zoals behoefte aan begeleiding en aan samenwerking met anderen. Ik ga met hen op zoek om zelf het leerdoel mee te mogen bepalen. Verandering in leerkrachtgedrag begint met bewustwording.
D	Ik geef nu kortere directe instructie en geef hen meer zelfvertrouwen. Eerder was ik te bang dat ze anders teveel zouden missen. Die angst ben ik nu kwijt! Het samen opstellen van het leerdoel is nog niet zoveel gedaan: het is een omkeer in mijn denken aan het worden. Zonder deze coaching was ik niet zover gekomen als nu in deze korte tijd.
E	Ik zie meer de waarde in van het in gesprek gaan met de leerling. Elke les neem ik nu tijd voor evaluatie! Ik stel meer open vragen om de leerlingen aan het nadenken te zetten.

Tabel 5

Bij alle leerkrachten is een positief effect te zien. Zij geven allen aan van elkaar geleerd te hebben, maar tegelijkertijd ervaren zij dat de tijd voor dit leerproces tekort was. In figuur 15 wordt het woord aan henzelf gegeven.

Figuur 15

En zo ontstaat voortbordurend op de leercirkel van Kolb: `De cirkel van verwachtingsvol leerkrachtgedrag`! Elk van de leerkrachten geeft in eigen woorden aan van elkaar geleerd te hebben.

In het volgende hoofdstuk worden naar aanleiding van de gegevens uit hoofdstuk 4 conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

Hoofdstuk 5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag:

‘Hoe kan ik vijf leerkrachten binnen De Veelkleurigheid begeleiden, zodat zij wat betreft het opstellen van leerdoelen tegemoet komen aan de didactische onderwijsbehoeften van de begaafde leerlingen?’

Tevens wordt uiteengezet hoe dit antwoord zich verhoudt tot de theorie uit hoofdstuk 2. Daarnaast zal gekeken worden in hoeverre beantwoord is aan de in paragraaf 1.4 beschreven doelstelling van dit onderzoek. Tot slot zal een aantal aanbevelingen gedaan worden voor scholenorganisaties.

5.1 *Antwoord op de onderzoeksvraag*

Op basis van de in hoofdstuk 4 beschreven resultaten kan het volgende antwoord op de onderzoeksvraag gegeven worden:

Een traject van twee tot drie bijeenkomsten, waarin coaching en kennisoverdracht hebben plaatsgevonden heeft bij alle deelnemende leerkrachten geleid tot effectief leerkrachtgedrag ten aanzien van het aansluiten op de didactische onderwijsbehoefte van begaafde leerlingen in de eigen schoolpraktijk wat betreft het opstellen van leerdoelen. Daarbij is gebruik gemaakt van elementen uit het IPA model, het Handelingsgericht Werken (HGW), het Oplossingsgericht Werken (OWG), de piramide van zelfstandigheid, de taxonomie van Bloom en literatuur over didactische onderwijsbehoeften. In paragraaf 5.2 zal aangegeven worden in hoeverre dit antwoord overeen komt met de in hoofdstuk 2 beschreven theorie.

5.2 *Verhouding theorie en de resultaten uit het onderzoek*

De leerkrachten blijken behoefte te hebben aan kennis over de didactische onderwijsbehoeften en vaardigheden om deze kennis in hun onderwijspraktijk toe te kunnen passen. Om hieraan tegemoet te komen is gebruik gemaakt van het door Van Gerven & Hoogenberg beschreven IPA-model (2011). Zij stellen dat een leerproces alleen volledig kan zijn als kennis en vaardigheid complementair zijn aan elkaar. Zij halen daarbij de uitspraak van Wientjes (2008) aan: *Een goede leerder ontwikkelt zich van onbewust onbekwaam, naar bewust onbekwaam, naar bewust bekwaam en onbewust bekwaam*. Refererend aan deze theorie verwoordde leerkracht C het zo tijdens het eindinterview: *‘Verandering in leerkrachtgedrag begint*

met bewustwording. Ik ben nog bewust onbekwaam en op weg naar onbewust bekwaam om dan naar de laatste stap bewust bekwaam te gaan.

Volgens het IPA-model van Van Gerven & Hoogenberg (2011) is het doel van de ontwikkeling te komen tot effectief en verantwoord leerkrachtgedrag waarmee de ontwikkeling van de leerlingen in hun persoonlijke onderwijskundige context positief wordt beïnvloed. Een eerste stap in dit proces is door middel van het coachen gezet. Samengevat komt de verandering van concreet leerkrachtgedrag neer op: het geven van kortere directe instructie, het bewust bieden van begeleiding en feedback/evaluatie, de leerlingen bewust laten samenwerken met anderen, het uitleggen van het doel van de les en het leerdoel mee laten bepalen.

Voor de bewustwording en formulering van de didactische onderwijsbehoeften is uitgegaan van de uitgangspunten van HGW, waarbij de onderwijsbehoeften centraal staan. De hulpzinnen die Beukering en Pameijer (2009) geformuleerd hebben blijken zeer bruikbaar te zijn voor de leerkrachten, waardoor zij meer zicht krijgen in de specifieke didactische onderwijsbehoeften van hun begaafde leerling.

Binnen het OWG wordt gesteld, dat als we het kind betrekken bij het stellen van doelen, dit een positieve uitwerking heeft op de inzet en de verantwoordelijkheid van het kind zelf (Wolters, 2011). De leerkrachten hebben uitgesproken dat het betrekken van de leerling heeft geleid tot een grotere motivatie en tot een betere relatie met het begaafde kind. Volgens Måhlberg & Sjöblom bepalen leerlingen graag zelf de strategie en hebben graag ruimte voor eigen inbreng. Binnen dit onderzoek bleken de leerlingen nog te moeten wennen aan de nieuwe benadering. De toekomst zal moeten uitwijzen in hoeverre deze stelling ook voor deze leerlingen opgaat.

Voor de interventie betrof geen van de leerkrachten de begaafde leerlingen bij het opstellen van leerdoelen. Hierbij wilden zij graag ondersteuning. De leerkrachten zijn aan de slag gegaan met het stellen van de `wondervraag` uit het OWG. Bij de wondervraag wordt naar de meest ideale situatie gevraagd. Binnen dit onderzoek werd de vraag: `Hoe zou jouw meest ideale les eruit zien?` aan de begaafde leerling voorgelegd. Het was voor de meeste leerlingen onwennig om zo benaderd te worden door de leerkracht. De leerkrachten zagen door deze benadering hun relatie met de leerling verbeteren. Dit komt overeen met wat Wolters (2011) stelt: *De leerlingen voelen zich door de samenwerking meer eigenaar van hun eigen probleem (lees hier: leerproces) en daardoor ook meer gemotiveerd.* De leerkrachten hebben hiermee

een eerste stap gezet in het leerproces waarbij zij als professional samen met de leerlingen leerdoelen inkaderen. Refererend aan het IPA model hebben de leerkrachten hier als professional hun leerkrachtgedrag veranderd.

De leerkrachten hebben tijdens de interventie de theorie over het piramidemodel van zelfstandigheid en de verhouding tot de taxonomie van Bloom zich eigen gemaakt door middel van kennisoverdracht. Vervolgens is dit door de leerkrachten toegepast in de eigen onderwijspraktijk. Hier is toegepast wat Anderson & Krathwohl eds (2001) stellen: *‘Inherent aan deze ontwikkeling is dat denkvaardigheden die vereist zijn, verschuiven van lagere ordeprocessen (herinneren, begrijpen en toepassen) naar hogere ordeprocessen (analyseren, evalueren en creëren’* (Van Gerven & Hoogenberg (2011). Deze ondersteuning heeft onder andere ertoe geleid dat vier leerkrachten aangeven voldoende tot goede kennis te hebben gekregen voor wat betreft het onderscheid kunnen maken tussen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren. In deze zelfde mate passen zij dit ook toe in hun groep. Leerkracht C geeft aan meer tijd nodig te hebben om zich dit eigen te maken: *‘Je weet nog maar een klein stukje, je moet ermee werken en tegen dingen aanlopen.’* Er is tijdens de bijeenkomsten veel geleerd van elkaar, maar alle leerkrachten geven aan dat de tijd tekort was, het leerproces is goed gestart, maar nu verder.

5.3 In hoeverre is het antwoord op de onderzoeksvraag tegemoet gekomen aan de doelstelling van dit onderzoek?

Het doel van dit onderzoek was dat de deelnemende leerkrachten te weten zouden komen

- welke didactische onderwijsbehoeften specifiek zijn voor hun begaafde leerling
- hoe zij leerdoelen kunnen stellen die passen bij die specifieke didactische onderwijsbehoefte
- welk leerkrachtgedrag nodig is om aan te kunnen sluiten bij die specifieke onderwijsbehoefte ten aanzien van het stellen van leerdoelen.

Tevens verwachtte ik zelf inzicht te verkrijgen in de ontwikkelingsbehoefte van de deelnemende leerkrachten en hoe ik hen daar vervolgens effectief in kan begeleiden. Het antwoord in paragraaf 5.1 laat zien dat aan deze verwachting is voldaan.

Van Gerven & Hoogenberg (2011) stellen dat leren een interactief proces is dat begint met de leervraag die de professional zich stelt. Dat was het uitgangspunt van de interventie van dit onderzoek. In hoofdstuk 4 en in paragraaf 5.2 is beschreven welke groei in kennis en welke verandering in leerkrachtgedrag heeft plaatsgevonden bij de deelnemende leerkrachten. Samenvattend kan de conclusie getrokken worden dat het effect van de interventie voldaan heeft aan de te verwachte doelen. Daarbij zijn wel nuances te onderscheiden in de mate van het effect vanuit de kwantitatieve en de kwalitatieve metingen. In de volgende paragraaf volgt een samenvattende beschrijving van het effect zoals de leerkrachten dit zelf hebben ervaren.

5.4 Effect van de interventie volgens de leerkrachten

Leerkracht B laat bij de zelfbeoordeling van de zespuntsschaal een minimale groei zien. Zij geeft daar zelf de volgende verklaring voor: *`Ik denk dat ik bij het invullen nog wat kritischer ben geweest dan de eerste keer, dit heeft denk ik ook te maken met het feit dat ik de laatste weken veel bezig ben geweest om allerlei informatie te lezen in verband met de voorbereiding op de plusklas en daardoor denk dat ik op die gebieden nog veel wil en moet leren.`* Zij zegt antwoord te hebben gekregen op haar hulpvraag, maar daaruit zijn ook weer nieuwe vragen en ondersteuningsbehoeften ontstaan.

Leerkracht E merkt een groot verschil op wat betreft haar begeleiding: *`Ik heb de zekerheid dat ik nu beter weet hoe ik op een beste manier kan aansluiten bij de didactische onderwijsbehoefte. Ik kon er tegenop zien hoe je met hoogbegaafdheid als leerkracht moet omgaan. Het contact met de leerling is heel leuk geworden. Na verloop van tijd zou ik graag willen evalueren en reflecteren.`* Zij heeft de leercirkel van Kolb doorlopen, haar ervaring is verdiept en uitgebreid. Zij staat open voor een nieuwe beginsituatie van leren.

Leerkracht A wilde op dit gebied veel leren. Helaas liet haar gezondheid haar in de laatste fase van het onderzoek in de steek, desondanks merkt zij op: *`Ik heb genoeg geleerd. De rest moet ik in de praktijk vasthouden en zorgen dat er iets verandert.`*

Leerkracht C ziet dat verandering in leerkrachtgedrag begint met bewustwording: *‘Ik heb veel handvatten gekregen, maar het was tekort om bewust bekwaam te worden’*. Leerkracht D heeft geprobeerd samen met de leerling een leerdoel op te stellen, dat verliep moeizaam: *‘Dit moet ik vaker doen, wil het gewoon worden voor de leerlingen. Ik ben mijn leerkrachtgedrag gaan veranderen door kortere directe instructie te geven. Ik wilde ze erbij houden, omdat ik dacht dat ze anders teveel zouden missen. Die angst ben ik nu kwijt!’* Net als leerkracht C is zij binnen de leercirkel van Kolb bezig met de fase van het toepassen van de geleerde kennis.

Voor mij als coach was het verrassend te ontdekken dat binnen twee tot drie bijeenkomsten zoveel winst te behalen valt in het veranderen van leerkrachtgedrag! Daarin heeft de betrokkenheid van de deelnemers zelf een bepalende rol gespeeld. Bij alle leerkrachten zien we dat zij als professionals kennis en vaardigheden hebben ontwikkeld in relatie tot hun eigen praktijk die hen tot dan toe niet eigen waren (Van Gerven & Hoogenberg, 2011). Daarnaast zijn bij de leerkrachten nieuwe leervragen en een daarmee gepaard gaande ontwikkelingsbehoefte naar boven gekomen. De behoefte aan een doorgaande interventie is uitgesproken door de leerkrachten.

5.5 Aanbevelingen

Coachingsgesprekken met gemotiveerde leerkrachten afkomstig van verschillende scholen werkt inspirerend! Leerkrachten zien hoe anderen met dezelfde hulpvragen omgaan en maken gebruik van elkaars expertise.

Zorg bij de organisatie van coachingsbijeenkomsten voor de medewerking van de directie. Deze kan morele ondersteuning bieden en de coaching promoten in de vorm van nascholing. Daarnaast kan het faciliteren van leerkrachten eventuele drempels, bijvoorbeeld tijdsdruk, wegnemen.

Geef leerkrachten tijd om de leercirkel van Kolb te doorlopen en zorg voor een vervolg van de coachingsbijeenkomsten om een tweede maal de cirkel te doorlopen.

Betrek begaafde leerlingen bij het opstellen van leerdoelen: het heeft een positief effect op hun motivatie.

Oplossingsgericht Werken is een goede manier om de autonomie van een leerling te bevorderen en de relatie met de leerling te verbeteren.

De piramide van zelfstandigheid en de taxonomie van Bloom bieden handvatten voor het ontwikkelen van uitdagende leerstof voor begaafde leerlingen. Daarnaast biedt het voor mijzelf als coach de uitdaging de verschillende niveaus van Bloom toe te passen in de begeleiding van leerkrachten: in hoeverre begrijpen, analyseren, evalueren en creëren zij hun kennis en vaardigheden in hun onderwijspraktijk.

In het volgende hoofdstuk zal een evaluatie op het onderzoek gegeven worden met daarnaast een persoonlijke reflectie op de betekenis van dit onderzoek voor mijn professionele ontwikkeling.

Hoofdstuk 6 Reflectie en evaluatie

Het doen van onderzoek start met het vinden van een goede onderzoeksvraag. Wat wil ik te weten komen? In mei 2011 ben ik begonnen met nadenken over een geschikte onderzoeksvraag. Als bovenschools specialist hoogbegaafdheid wil ik te weten komen hoe ik leerkrachten dusdanig kan begeleiden dat zij hun leerkrachtgedrag ten goede van begaafde leerlingen kunnen ontwikkelen. Ik leer van mijn docent dat ik moet 'trechteren', dat wil zeggen dat de onderzoeksvraag zo klein mogelijk gehouden moet worden. Nadat ik de onderzoeksvraag verschillende keren heb aangepast merk ik dat de onderzoeksvraag en de daaruit voortvloeiende interventie voor mij interessanter wordt. Ik krijg er zin in met het onderzoek aan de slag te gaan! Het is ondertussen oktober 2011 geworden.

6.1 *Evaluatie onderzoek*

Het schrijven van elk afzonderlijk hoofdstuk vereist helder nadenken: is alles binnen dit onderzoek congruent met elkaar? Bij het opstellen van de onderzoeksmethode heb ik veel gehad aan de boeken van Harinck (2010) en Kallenberg (2007). Hierdoor kon ik de nodige structuur aanbrengen. Voor het schrijven van de literatuurstudie heb ik onder andere een dankbaar gebruik gemaakt van de theorie over het IPA model uit het boek 'Begaafd begeleiden' van Van Gerven & Hoogenberg (2011). Het boek van Wolters (2011) over Oplossingsgericht Werken heb ik met interesse gelezen. Het bleek goed inpasbaar te zijn binnen mijn onderzoek. Het doelgericht werken en het aansluiten op de onderwijsbehoeften kon ik terugvinden uit het Handelingsgericht Werken en de literatuur van Marzano (2010). De feedback van mijn docent en critical friends is bij het herschrijven onmisbaar geweest.

Het wordt een intensief denkproces voor mij om vanuit de theorie verbinding te leggen met mijn onderzoek. Door het steeds herschrijven krijg ik scherper voor ogen wat ik wil weten: namelijk welke manier van begeleiding tot het gewenste leerkrachtgedrag leidt. Ik krijg ook helder hoe ik het effect van de interventie kan meten, namelijk door middel van de zespuntsschaal, de reflectieverslagen en de semigestructureerde interviews.

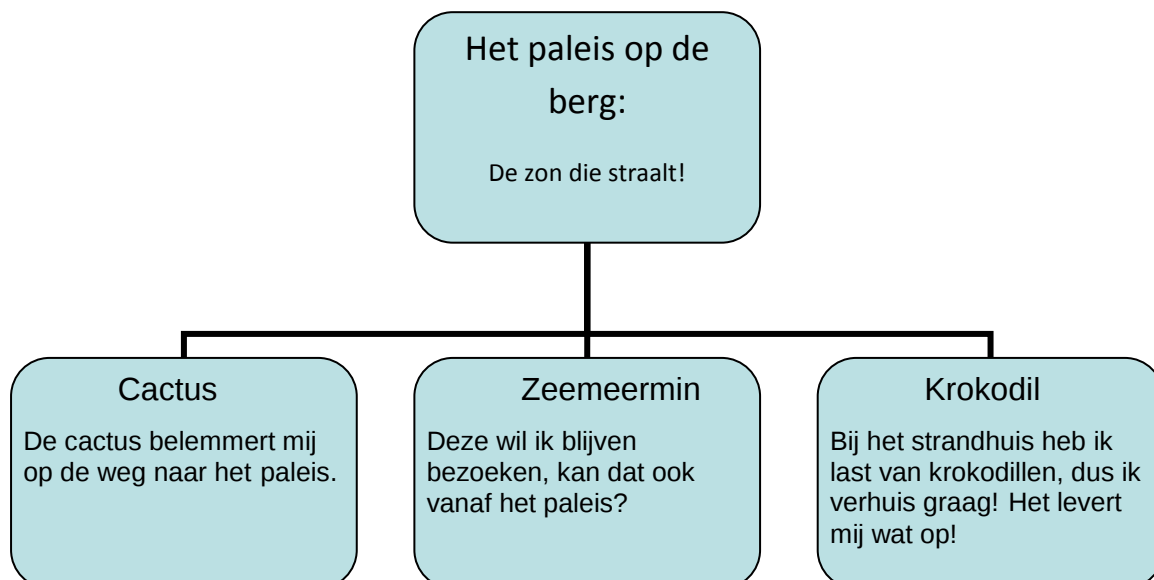
Het vinden van vijf deelnemende leerkrachten is cruciaal: zonder hen zou ik immers geen onderzoek kunnen doen. Met de medewerking van de directieleden en de betreffende leerkrachten is dit gelukkig nooit een probleem geweest.

6.2 Reflectie op eigen handelen

Aan de hand van een door Eleonoor van Gerven ingebrachte metafoor wil ik op mijn eigen handelen reflecteren, zie figuur 16.

Het aanbod is om in een paleis op de berg te gaan wonen. Wie wil veranderen door van zijn huidige strandhuis te verhuizen naar het paleis op de berg? Wat zijn daarbij de voor- en nadelen?

In mijn onderzoek draait het onder andere om de vraag: Hoe beweeg ik leerkrachten ertoe hun leerkrachtgedrag te veranderen?

Figuur 16

Ik vraag in dit onderzoek de deelnemende leerkrachten te verhuizen van hun strandhuis naar het paleis op de berg. Zijn zij bereid hun leerkrachtgedrag te veranderen?

Wie willen verhuizen:

- die de zon zien stralen:
 - leerkrachten die gemotiveerde en enthousiaste begaafde leerlingen willen zien en een goede relatie met hen willen creëren
- die veel krokodillen hebben:

- leerkrachten die hinder ervaren van de begaafde leerlingen die zich vervelen
- die zich bewust onbekwaam voelen en daardoor gemotiveerd zijn hun leerkrachtgedrag te veranderen
- die er tegenop zien hoe je als leerkracht met hoogbegaafde leerlingen moet omgaan
- die de zeemeermin willen blijven bezoeken:
 - leerkrachten die hun klassenmanagement niet helemaal overboord willen zetten voor het paleis.

Voor mij is deze metafoor gaan spreken doordat ik zag hoe tijdens de bijeenkomsten bij alle leerkrachten de zon is gaan schijnen, zelfs bij leerkracht D die aangaf: *‘Ik had er weinig verwachtingen van. De begaafde leerlingen voelen zich nu meer serieus genomen, omdat ik ze nu begeleid.’* De waarde die voor mij in dit onderzoek heeft gelegen wordt goed verwoord door leerkracht B (zie bijlage 12) als zij aangeeft hoe zij haar leerkrachtgedrag veranderd heeft: *‘De betreffende leerling meer betrekken bij het leerproces zodat ze zelf ook meer betrokken raken en met enthousiasme aan het werk gaan omdat ze het heel leuk vinden en niet omdat de leerkracht het zo graag wil.’*

Er waren ook cactussen tijdens het onderzoeksproces:

- De tijdsinvestering die het van de leerkrachten vraagt: *‘Waar haal je de tijd vandaan om alles op te zoeken, te begeleiden en ook nog te reflecteren’.*
- De interventieperiode was tekort: de leerkrachten gaven aan meer tijd nodig te hebben voor het toepassen van hun kennis en vaardigheden.
- De ziekte van leerkracht A

Ik realiseer me dat ik te maken heb gehad met gemotiveerde en handelingsverlegen leerkrachten die bereid waren hun leerkrachtgedrag te veranderen. Het zou voor mij een volgende uitdaging betekenen aan de slag te gaan met leerkrachten die meerdere cactussen tegenkomen op hun weg naar het paleis op de berg.

Wat maakte dat de zon deed stralen?

De interventie is een mix van coaching en kennisoverdracht geworden, waarbij de gerichte hulpvragen van de leerkrachten leiden tot het inzetten van elementen uit de in hoofdstuk 2 behandelde literatuur. Daarbij fungeerde het IPA model voor mij als leidraad in dit interactieve proces. De `wondervraag` uit het Oplossingsgericht Werken (OWG) bleek een prachtige interventie te zijn om de begaafde leerling te betrekken bij zijn leerdoel. Het concept van de intervisiebijeenkomsten tijdens het eerste studiejaar heeft mij inspiratie gegeven voor het coachen van een groepje leerkrachten. De tussentijdse reflecties van de leerkrachten bevestigden mij of we op een goede manier bezig waren. Het was goed dat tijdens de eerste twee bijeenkomsten de groep niet groter was dan drie personen. Er zou te weinig tijd geweest zijn voor een goede beantwoording van ieders hulpvraag. Tot zover de metafoor.

Het schrijven van hoofdstuk 4 bleek lastig te zijn voor mij: hoe categoriseer ik alle verzamelde gegevens op een overzichtelijke manier? Hoe analyseer ik op een goede manier de verschillende gegevens uit de kwalitatieve en de kwantitatieve metingen? De kwalitatieve gegevens bleken soms meer betekenis aan de effecten van de interventie te geven. Eén voorbeeld daarvan is de ontwikkeling bij leerkracht B: deze is nauwelijks af te lezen bij de kwantitatieve meting, terwijl de kwalitatieve gegevens duidelijk groei laten zien. Het herhaaldelijk herschrijven en de feedback van mijn docent en mijn critical friends hebben mij geholpen de verzamelde gegevens te analyseren. Lang niet alle data uit de zespuntsschaal zijn verwerkt in hoofdstuk 4. Verschillende vragen bleken niet relevant genoeg voor de uitkomsten van het onderzoek. Deze had ik de leerkrachten kunnen besparen. Een betere doordenking daarvan was wellicht nodig geweest.

De uitkomsten van dit onderzoek bevestigen de verwachtingen van zowel mijzelf als de deelnemende leerkrachten. Voor de betreffende leerlingen die betrokken waren bij het onderzoek zijn de uitkomsten positief te noemen: zij zijn volgens hun leerkrachten meer gemotiveerd en betrokken geraakt bij hun leerproces. Mijn persoonlijke conclusie is dat alleen daarom al dit onderzoek waardevol is geweest. Ik heb veel plezier gehaald uit het coachen van de leerkrachten en ben vast van plan deze verworven competenties in mijn loopbaan als specialist hoogbegaafdheid verder te gaan ontwikkelen.

Graag wil ik mijn reflectiehoofdstuk afsluiten met de op het voorblad genoemde spreuk van Archimedes (Brandsma e.a., 2008). Als ik het woordje `staan` uit zijn spreuk wijzig in `leren`, lees ik hierin de hartenkreet van een hoogbegaafd kind: *`Geef mij een plaats om te leren en ik zal de aarde bewegen.`* Deze woorden raken de kern van mijn motivatie mij in te zetten voor deze groep leerlingen: ik wil graag van betekenis zijn voor leerkrachten om hoogbegaafde kinderen te zien staan, te begrijpen wat zij nodig hebben, daarop hun onderwijs aan te passen, hen te leren leren. En deze kinderen zullen verschil maken in de wereld waarin wij leven!

Dankwoord

Graag wil ik een aantal mensen bedanken die mij geholpen hebben dit Meesterstuk tot een goed einde te brengen.

Als eerste denk ik dan aan alle vijf deelnemende leerkrachten. Zonder jullie had ik dit onderzoek nooit uit kunnen voeren! Jullie hebben je enorm ingezet en dat hebben jullie gedaan uit gedrevenheid voor jullie begaafde leerlingen, ondanks de drukke werkomstandigheden! Ik heb genoten van jullie inbreng en leergierigheid en was blij met de overwegend positieve reflecties. Na het laatste eindinterview ben ik met een voldaan gevoel naar huis gereden, wetend dat deze interventie jullie begeleiding en mede daardoor de begaafde leerlingen zelf ten goede is gekomen!

Vervolgens wil ik heel graag Eleonoor van Gerven bedanken. Van jou heb ik zoveel geleerd aangaande het omgaan met begaafde kinderen, over de leer- en persoonlijkheidseigenschappen, het aansluiten bij de onderwijsbehoeften, het veranderen van leerkrachtgedrag, etc. Tijdens de LOL bijeenkomsten van het eerste studiejaar heb ik kunst van het coachen misschien wel een beetje van jou afgekeken! Dank je wel voor al je kennis en kunnis, feedback en feedforward!

Mijn critical friends vanuit de opleiding Nicole de Winter, Gerda Klink en Rika Winter wil ik bedanken voor het meedenken. Ik wil hierbij speciaal Nicole en haar vriend Chris noemen en hen samen van harte bedanken voor het geven van feedback. Chris die als de personage van `Jip` mijn Meesterstuk heeft gelezen en van duidelijke feedback heeft voorzien tijdens verschillende nachtelijke uren: heel erg bedankt hiervoor!

Anita de Jong, die vorig jaar is afgestudeerd als Specialist Hoogbegaafdheid, verdient een extra compliment! Jij hebt veel heldere en kritische opmerkingen bij elk hoofdstuk van mijn Meesterstuk geschreven. Soms slaakte ik weleens een zucht bij de veelheid ervan, maar wat was je scherp en wat heeft het mij geholpen het geheel congruent te maken!

Helma de Keijzer als begeleidend docent wil ik graag bedanken! Het was een lang leerproces waar jij ons doorheen geleid hebt en waarin je ons geholpen hebt de nodige onderzoeksvaardigheden te verwerven. Wat was ik in januari 2012 blij met jouw `absolute Go`! Bedankt voor al jouw feedback en positieve woorden!

Henriëtte Vlastuin wil ik graag bedanken voor het meehelpen de laatste puntjes op de i te zetten wat betreft de lay-out van de bijlagen!

En dan tot slot wil ik mijn lieve `personal coach` Henk, mijn man bedanken! Jij hebt mij moe op de bank zien neerploffen na een lange studieavond of na uren achter de computer gezeten te hebben. Jij gaf mij `s avonds mijn likeurtje en `s morgens mijn verse `jus` en daar tussendoor jouw constante vertrouwen in mij: dat laatste heeft mij nog het meeste goed gedaan! Dank je wel!

Literatuurlijst

Beukering, T. van & Pameijer, N. (2008). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*. Leuven, Acco.

Brandsma, J., Wolff, D. de, Stralen, G. van (2008). *Padua zevenennegentig*. Utrecht, Faculteit Educatie.

Bruin, L. de (2011). *Veranderen in 333 vragen*. Amsterdam, Hogrefe.

Drent, S. en Gerven, E. (2007). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen, Koninklijke van Gorcum

Gerven, E. van & Hoogenberg-Engbers, I. (2011). *Begaafd Begeleiden. De competentiematrix voor de Specialist Begaafdheid*. Assen, Koninklijke van Gorcum.

Gerven, E. van (red.) (2009). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen, Koninklijke van Gorcum.

Gerven, E. van (2008). *Slim beleid. Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen, Koninklijke van Gorcum.

Harinck, F. *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn, Garant

Kallenberg, T., Koster, B. Onstenk, J., Scheepsmma, W. (2010). *Ontwikkeling door onderzoek, een handreiking voor leraren*. Utrecht – Zutphen, ThiemeMeulenhoff

Måhlberg, K. & Sjöblom, M. (2008). *Oplossingsgericht Onderwijzen. Naar een gelukkiger school!* Antwerpen-Apeldoorn, Garant

Meijer, C. (2004), *WSNS Welbeschouwd*. Antwerpen/Apeldoorn, Garant.

Morzano, R. J., Pickering, D. J. & Pollock, J. E. (2008). *Wat werkt in de klas. Research in actie*. Vlissingen, Bazalt

Peters, W.A.M. (2008). *Slim en toch niet scoren? Hoogbegaafde onderpresteerders*. Paper gepresenteerd op symposium Onze Hans is hoogbegaafd (en buschauffeur), Amersfoort, 7 februari 2008.

Porter, L. (1999). Recognising advanced development in Young children. In Porter, L. (1999) *Gifted Young children. A guide for teachers and parents*. Buckingham, Open University Press pp. 52-78

Termeer, P. (2009). Verrijkingsonderwijs. In Gerven, E. van (red.) *Handboek hoogbegaafdheid*. (pp 86-101). Assen: Koninklijke van Gorcum.

Webb, J.T., Meckstroth, E.A. en Tolan, S.S. 2002, *De begeleiding van hoogbegaafde kinderen*. Assen, Koninklijke van Gorcum

Wolters, C. (2011), *Oplossingsgericht aan het werk met kinderen en jongeren*. Huizen, Pica

Bijlagen

Bijlage 1 Tijdsplan

Wat/Hoe	Wie	Wanneer
Selectie van deelnemende leerkrachten	Onderzoeker in samenwerking met intern begeleiders en directieleden van De Veelkleurigheid	December 2011
Selectie van begaafde leerlingen	Onderzoeker in samenwerking met de deelnemende leerkrachten	December 2011/Januari 2012
Toestemmingsbrief aan de ouders opstellen en meegeven	Onderzoeker in samenwerking met de deelnemende leerkrachten	Januari 2012
Nulmeting		
Schaalvragenlijst ontwikkelen	Onderzoeker	December 2011
Semigestructureerd Interview opstellen	Onderzoeker	December 2011
Schaalvragenlijst afnemen	Onderzoeker bij deelnemende leerkracht	Januari 2012
Semigestructureerd interview afnemen	Onderzoeker bij deelnemende leerkracht	Januari 2012
Coaching 1		
Coachingsgesprek voorbereiden	Onderzoeker	Januari 2011

Coachingsgesprek	Onderzoeker aan alle deelnemende leerkrachten	Januari 2012
Reflectie	Onderzoeker en deelnemende leerkrachten	Januari 2012
Coaching 2		
Coachingsgesprek	Onderzoeker bij alle deelnemende leerkracht	Januari/februari 2012
Reflectie	Onderzoeker en alle deelnemende leerkrachten	Januari/februari 2012
Coaching 3		
Coachingsgesprek	Onderzoeker bij alle deelnemende leerkracht	Februari 2012
Reflectie	Onderzoeker en alle deelnemende leerkrachten	Februari 2012
Effect meting		
Schaalvragenlijst afnemen	Onderzoeker bij deelnemende leerkracht	Februari 2012
Semigestructureerd interview afnemen	Onderzoeker bij deelnemende leerkracht	Februari 2012

Bijlage 2: Brief deelname onderzoek

Brief aan intern begeleiders en directieleden met de vraag om deelname onderzoek.

Onderwerp: Deelname onderzoek opleiding specialist hoogbegaafdheid

Periode: Eind januari – maart 2012

Datum: 28-11-2011

Aan alle intern begeleiders en directieleden van De Veelkleurigheid,

Met heel veel plezier werk ik nu bijna twee jaar binnen De Veelkleurigheid om het onderwijs aan begaafde leerlingen vorm te geven! Om dit op een professionele manier te kunnen doen ben ik in september 2010 gestart met de Master SEN opleiding specialist hoogbegaafdheid. Tijdens dit tweede jaar wordt van mij gevraagd dat ik een onderzoek doe in de scholenorganisatie waarin ik werkzaam ben.

De laatste maanden ben ik intensief bezig geweest een goede onderzoeksvraag te formuleren, deze te onderbouwen met literatuurstudie en te zoeken naar een leerzame interventie om het onderzoek uit te kunnen voeren. Op dit moment heb ik de eerste drie hoofdstukken vrijwel afgerond. De volgende fase in mijn onderzoek is het daadwerkelijk uitvoeren van de interventie en daarvoor heb ik de medewerking nodig van vijf leerkrachten vanaf groep 5!

Mijn **onderzoeksvraag** is als volgt:

Hoe kan ik vijf leerkrachten binnen De Veelkleurigheid begeleiden, zodat zij wat betreft het opstellen van leerdoelen tegemoet komen aan de didactische onderwijsbehoeften van de begaafde leerlingen?

Deelvragen

1. Welke specifieke didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen herkennen de deelnemende leerkrachten in hun groep?
2. Welke ontwikkelingsbehoefte hebben de deelnemende leerkrachten bij het aansluiten aan de bovenstaande onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
3. Welke ondersteuning is er nodig voor de deelnemende leerkrachten op zowel kennis- als handelingsniveau om leerdoelen op te kunnen stellen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
4. Wat vraagt dat van mij om die ondersteuning aan de leerkrachten te bieden?

Ik verwacht dat de deelnemende leerkrachten aan het einde van dit onderzoek

- weten welke didactische onderwijsbehoeften specifiek zijn voor hun begaafde leerling
- weten hoe zij leerdoelen kunnen stellen die passen bij die specifieke didactische onderwijsbehoefte
- inzien welk leerkrachtgedrag nodig is om aan te kunnen sluiten bij die specifieke onderwijsbehoefte ten aanzien van het stellen van leerdoelen

Ik verwacht zelf inzicht te verkrijgen in de ontwikkelingsbehoefte van de deelnemende leerkrachten en hoe ik hen daar vervolgens effectief in kan begeleiden.

De verwachting is dat het de leerkrachten een beter inzicht in het begeleiden van begaafde leerlingen zal opleveren. Zij kunnen de onderwijsbehoefte beter inschatten en daarnaast zijn zij beter in staat de didactische leerdoelen op de onderwijsbehoefte van begaafde leerlingen aan te kunnen sluiten.

De deelnemende leerkrachten kiezen elk een begaafde leerling (waarschijnlijk op grond van het DHH). Allereerst zal de leerkrachten gevraagd worden een vragenlijst in te vullen en zal ik een interview met hen voeren. Dit heeft tevens de functie van een nulmeting. Daarna zullen er drie coachingsgesprekken georganiseerd worden.

Binnen deze gesprekken zullen de leerkrachten hun eigen casus in kunnen brengen. Aan de hand van deze casussen zal besproken worden hoe de leerkrachten de leerdoelen kunnen afstemmen op de onderwijsbehoeften van hun begaafde leerling. De interventie zal afgesloten worden met het opnieuw afnemen van de vragenlijst en het interview. Dit zal de effectmeting zijn van mijn onderzoek.

De afspraken voor de coachingsgesprekken en het afnemen van de vragenlijsten zullen in onderling overleg gemaakt worden. De coachingsgesprekken kunnen na schooltijd plaatsvinden.

Zowel de nul- als de effectmeting zal ongeveer een uur in beslag nemen. Mijn vraag aan de directieleden is of het mogelijk is de leerkrachten hiervoor te faciliteren, zodat deze onder schooltijd kunnen plaatsvinden. Het zal voor mijzelf praktisch gezien onmogelijk zijn om twee maal vijf keer op verschillende scholen een uur na schooltijd de vragenlijst af te nemen.

Het onderzoek zal plaatsvinden vanaf half januari t/m eind februari 2012. De verwachte tijdsinvestering voor de leerkrachten ligt tussen de 8 en 10 uren over een periode van ruim 2 maanden.

Komende vrijdag 2 december zal ik een belronde doen bij alle directieleden en ga ik er vanuit dat er voldoende leerkrachten bereid zijn gevonden mee te doen aan mijn onderzoek!

Alvast hartelijke bedankt voor jullie medewerking!

Met een vriendelijke groet, Netty Jonker

Bijlage 3: Informatiebrief deelnemende leerkrachten

Tijdschema onderzoek:

Passend leerkrachtgedrag voor begaafde kinderen!

Periode: januari – februari 2012

Beste deelnemende leerkrachten,

Nogmaals dank dat jullie mee willen doen aan mijn onderzoek! We hopen op een leerzame tijd met elkaar!

Dit onderzoek doe ik in het kader van mijn opleiding Master SEN specialist hoogbegaafdheid bij Fontys opleidingen in Utrecht.

Doelstelling van mijn onderzoek is:

Ik verwacht dat jullie aan het einde van dit onderzoek

- weten welke didactische onderwijsbehoeften specifiek zijn voor jouw begaafde leerling,

- weten hoe jij leerdoelen kunt stellen die passen bij die specifieke didactische onderwijsbehoefte

inzien welk leerkrachtgedrag nodig is om aan te kunnen sluiten bij die specifieke onderwijsbehoefte ten aanzien van het stellen van leerdoelen.

Ik verwacht zelf inzicht te verkrijgen in jullie ontwikkelingsbehoefte en hoe ik jullie daar vervolgens effectief in kan begeleiden.

Mijn onderzoeksvraag is:

Hoe kan ik vijf leerkrachten binnen De Veelkleurigheid begeleiden, zodat zij wat betreft het opstellen van leerdoelen tegemoet komen aan de didactische onderwijsbehoeften van de begaafde leerlingen?

Deelvragen

1. Welke specifieke didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen herkennen de deelnemende leerkrachten in hun groep?
2. Welke ontwikkelingsbehoefte hebben de deelnemende leerkrachten bij het aansluiten aan de bovenstaande onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
3. Welke ondersteuning is er nodig voor de deelnemende leerkrachten op zowel kennis- als handelingsniveau om leerdoelen op te kunnen stellen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen?
4. Wat vraagt dat van mij om die ondersteuning aan de leerkrachten te bieden?

Om antwoord te kunnen krijgen op mijn onderzoeksvraag zal ik aan het begin en aan het einde van het actieonderzoek een vragenlijst en tevens een interview bij jullie afnemen. Tussentijds vindt ook reflectie plaats. De vragenlijst zal ik jullie een week voor het eerste interview toesturen. Na de drie gezamenlijke coachingsgesprekken zal ik bij jullie dezelfde vragenlijst en dezelfde vragen voor het interview afnemen, zodat het effect van de coaching kan worden gemeten. De coaching wordt afgestemd op jullie ondersteuningsbehoeften. De gesprekken vinden plaats aan de hand van door jullie ingebrachte casussen. Elk van jullie gaat aan de slag met één

begaafde leerling (diagnostiek vanuit het DHH of uit ander onderzoek) uit jullie groep. Na het eerste interview zal ik jullie vragen een casus op papier te zetten van één van jullie begaafde leerlingen. De hulpvraag voor deze leerling ligt binnen het opstellen van leerdoelen en het aansluiten bij hun didactische onderwijsbehoefte. Jullie passen het geleerde onder andere toe door middel van het formuleren van de leerdoelen in een handelingsplan⁶.

De ouders van de betreffende leerlingen wordt schriftelijk om toestemming gevraagd om deelneming aan dit onderzoek. Er zal aangegeven worden dat het een zijdelingse betrokkenheid van hun kinderen betreft. De effectmeting betreft namelijk het handelen van mij als onderzoeker in de begeleiding van jullie als deelnemende leerkrachten. Zie hiervoor de bijlage.

Hieronder vinden jullie het tijdschema waarin het een en ander zal plaatsvinden. Mocht een datum en/of tijdstip echt niet uitkomen, willen jullie dit mij dan laten weten voor 22 december 2011. De directie is gevraagd om vervanging in de groep te regelen tijdens het afnemen van de vragenlijsten.

⁶ De deelnemende leerkrachten kunnen hiervoor hun eigen format voor een handelingsplan gebruiken.

datum	tijd	locatie	wie	wat
dinsdag 10-01	09.45 – 11.00 u.	school E	leerkracht E	interview
dinsdag 17-01	12.15 – 13.30 u.	School D	leerkracht D	interview
maandag 16-01	09.15 – 10.30 u.	School C	leerkracht C	interview
maandag 16-01	13.00 – 14.15 u	School A	leerkracht A	interview
maandag 16-01	14.45 – 16.00 u.	School B	leerkracht B	interview
maandag 23-01	16.00 – 17.30 u.	School E	leerkracht A, C en E	coaching
maandag 30-01	16.00 – 17.30 u.	School C	leerkracht A, C en E	coaching
maandag 06-02	16.00 – 17.30 u.	School B	leerkracht B en D	
maandag13-02	16.00 – 17.30 u.	School A	iedereen	coaching
maandag 27-02	11.30 – 12.45 u.	School D	leerkracht D	vragenlijst/interview
dinsdag 28-02	9.30 – 10.45 u.	School C	leerkracht C	vragenlijst/interview
dinsdag 28-02	11.00 – 12.15 u.	School B	leerkracht B	vragenlijst/interview
dinsdag 28-02	13.00 – 14.15 u.	School E	leerkracht E	vragenlijst/interview
dinsdag 06-03	12.00 – 13.00 u.	School A	leerkracht A	vragenlijst/interview

Tot ziens!

Mochten jullie hierover vragen hebben, dan hoor ik dat graag!

Een hartelijke groet,

Netty Jonker

Bijlage 4: Toestemmingsbrief ouders

Passend leerkrachtgedrag voor begaafde kinderen!

Periode: januari – februari 2012

Barneveld, 20-12-2011

Geachte ouders,

Sinds december 2009 heb ik binnen De Veelkleurigheid de taak beleid op te zetten en uit te voeren ten aanzien van de begeleiding van (hoog)begaafde kinderen. Om deze taak professioneel uit te kunnen voeren ben ik de opleiding Master SEN specialist hoogbegaafdheid bij Fontys opleidingen in Utrecht gaan volgen. In het kader van deze opleiding doe ik onderzoek naar wat leerkrachten nodig hebben om aan te sluiten bij de didactische onderwijsbehoefte van begaafde leerlingen ten aanzien van het opstellen van leerdoelen.

Het onderzoek zal bestaan uit een aantal coachingsgesprekken met verschillende leerkrachten, waaronder de leerkracht van uw kind. Tijdens deze gesprekken zullen wij op zoek gaan naar de didactische onderwijsbehoefte van uw kind en hoe de leerkracht samen met uw kind leerdoelen kan opstellen die aansluiten bij de gevonden onderwijsbehoeften. Omdat het doel van het onderzoek ligt in mijn

begeleiding van de leerkracht betreft het een zijdelingse betrokkenheid van uw kind. In het onderzoeksverslag zal gebruik gemaakt worden van een gefingeerde naam voor uw kind.

Ik wil u vragen aan te geven of u wel of niet wilt deelnemen aan dit onderzoek. U kunt dit doen door het invullen van onderstaand antwoordformulier. U kunt dit antwoordformulier inleveren bij de leerkracht van uw kind.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking. Voor vragen kunt u altijd bij mij terecht.

Met vriendelijke groet,

Netty Jonker

Bovenschools IB ten aanzien van beleid hoogbegaafdheid

De Veelkleurigheid

Antwoordformulier

Naam leerling:

Naam school:

Hiermee geef ik wel/geen ⁷ toestemming voor de betrokkenheid van mijn kind voor het hierboven omschreven onderzoek.

Voor eventuele vragen over dit onderzoek wil ik graag gebeld/gemaid worden op dit telefoonnummer:

.....

of dit mailadres:

.....

Datum:

Handtekening:

⁷ omcirkel het juiste antwoord.

Bijlage 5: Onderwijsbehoeften**Onderwijsbehoeften**

Beukering en Pameijer (2009) hebben de volgende hulpzinnen geformuleerd waarmee de onderwijsbehoefte concreet omschreven kan worden en wat dit betekent voor de aanpak van de leerkracht:

Deze leerling(en) heeft (hebben)

- instructie nodig die..
- opdrachten of materialen nodig die...
- leeractiviteiten nodig die..
- feedback nodig die...
- groepsleden nodig die...
- een leraar nodig die...
- ...om het gestelde doel te behalen.

Bijlage 6: Uitgangspunten van Handelingsgericht Werken

Uitgangspunten van Handelingsgericht Werken (HGW)

1. Onderwijsbehoeften staan centraal
2. Het gaat om afstemming en wisselwerking
3. De leerkracht doet ertoe
4. Positieve aspecten zijn van groot belang
5. We werken constructief samen
6. Ons handelen is doelgericht
7. De werkwijze is systematisch en transparant

Overgenomen uit Beukering, T. van & Pameijer, N. (2008). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*. Leuven, Acco.

Bijlage 7: Leer- en persoonlijkheidseigenschappen

Leereigenschappen

- is snel van begrip
- maakt grote denk- en leerstappen
- beschikt over een goed geheugen
- heeft een brede algemene interesse en kennis
- beschikt over een groot probleemoplossend vermogen
- is in staat verworven kennis toe te passen
- is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis
- beschikt over een groot analytisch vermogen
- is een doorvrager
- is een scherp waarnemer

Persoonlijkheidseigenschappen

- is taalvaardig en kan spelen met taal
- valt op door een origineel gevoel voor humor
- beschikt over een creatief denkvermogen
- denkt buiten de reguliere kaders
- komt met creatieve en originele oplossingen
- is geestelijk vroegrijp
- houdt van uitdagingen
- beschikt over een groot doorzettingsvermogen wanneer het uitgedaagd wordt
- kan zich goed concentreren wanneer de activiteit aansluit bij de interessegebieden
- is op een gezonde manier perfectionistisch ingesteld
- is veelal een intuïtieve denker
- heeft behoefte aan een hoge mate van autonomie
- beschikt over het vermogen tot (zelf)reflectie
- accepteert regels en tradities niet klakkeloos maar bevraagt deze
- zoekt ontwikkelingsgelijken in oudere kinderen
- is sociaal competent

Overgenomen uit: Drent & van Gerven (2007). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV

Bijlage 8: Vragenlijsten

Passend leerkrachtgedrag voor begaafde kinderen!

Barneveld, januari 2012

Vragenlijst deelnemende leerkrachten

Beste deelnemende leerkrachten,

Hieronder vinden jullie de vragenlijst waarmee mijn onderzoek gestart zal worden. Het is een beoordelingslijst van jullie eigen kennis en vaardigheden/competenties. De vragenlijst bestaat uit 25 beoordelvingsvragen. Het gaat om het beoordelen van jullie eigen competentie op dit moment. Mijn vraag aan jullie is deze vragenlijst op de volgende manier in te vullen:

Zet een kruisje in het hokje dat bij jou past!

De te beoordelen competenties hebben de volgende antwoordmogelijkheden:

1. absoluut niet: hier weet ik niets vanaf
2. onvoldoende: ik heb hier weleens over gehoord, maar nooit in mijn groep toegepast

3. matig: ik heb hier enige kennis van en gebruik dit een enkele keer in mijn groep
4. voldoende: ik weet hier voldoende vanaf en pas dit zo nu en dan toe in mijn groep
5. ruim voldoende: ik weet hier ruim voldoende vanaf en pas mijn kennis geregeld toe in mijn groep.
6. goed: ik beheers de kennis en vaardigheden goed en kan deze goed toepassen in mijn groep.

Willen jullie de vragenlijst na invullen terugsturen via de mail? Als jullie hierover vragen hebben, hoor ik dat graag!

Alvast hartelijk bedankt voor de medewerking!

Met vriendelijke groeten,

Netty Jonker

Beoordelingslijst eigen kennis en vaardigheden⁸

		Mate waarin de competentie beheerst wordt					
		1	2	3	4	5	6
Competenties betreffende de didactische onderwijsbehoeften							
1	Ik kan tenminste vijf leereigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen						
2	Ik kan tenminste vijf persoonlijkheidseigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen						
3	Ik kan aan de hand van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen tenminste vijf didactische onderwijsbehoeften herkennen bij begaafde leerlingen in mijn groep						
4	Ik weet hoe ik een sterkte- zwakte analyse uit het DHH kan interpreteren van een begaafde leerling m.b.t. zijn didactische onderwijsbehoeften						
5	Ik kan een vergelijking maken in de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen t.o.v. gemiddeld en minder begaafde leerlingen						

⁸ Bewerking van 'De competentiematrix' uit Begaafd Begeleiden van Eleonoor van Gerven & Ilja Hoogenberg-Engbers en van 'Checklist vereiste competenties' uit Slim Beleid van Eleonoor van Gerven.

6	Ik kan de waargenomen ontwikkeling van het begaafde kind afzetten tegen de ontwikkeling zoals die gemiddeld wordt doorlopen						
Competenties betreffende leerdoelen voor begaafde leerlingen							
7	Ik kan de leerdoelen SMART formuleren (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden)						
8	Ik kan een stappenplan beschrijven waarmee deze leerdoelen behaald kunnen worden						
9	Ik heb zicht op de leerdoelen die in een leerstofjaar bereikt moeten worden						
10	Ik kan verband leggen met de leerdoelen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen						
11	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van gemiddeld en minder begaafde leerlingen						
12	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen						

13	Ik weet hoe ik convergent en divergent kan differentiëren ⁹						
14	Ik weet welke eisen ik kan stellen aan de begaafde leerling qua taakniveau, taakgedrag en taakverwerking die aansluiten bij zijn didactische onderwijsbehoeften						
15	Ik kan kernbegrippen als autonomie, competentie en relatie toepassen binnen de didactische onderwijsbehoefte van de begaafde leerling						
16	Ik kan onderscheid maken in de leerdoelen op basis van de begrippen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren						
Competenties betreffende passend leerkrachtgedrag							
17	Ik kan uit de waargenomen didactische behoeften van begaafde leerlingen afleiden welke begeleiding zij van mij als leerkracht nodig hebben						
18	Ik weet hoe ik op een oplossingsgerichte manier ¹⁰ met een begaafde leerling in gesprek kan gaan						

⁹ Convergente differentiatie: verdiepende leerstof, aansluitend op de basisstof en het reguliere curriculum

Divergente differentiatie: verbredende leerstof, uitbreiden van het reguliere curriculum. Divergente opdrachten vragen een hoger denkniveau en zijn opdrachten met een grotere complexiteit en met meerdere oplossingen. Hierbij staat het proces centraal en ligt er minder nadruk op het eindresultaat (Termeer, 2009).

19	Ik benoem samen met de leerling welke kansen en mogelijkheden er zijn die passen bij zijn/haar didactische onderwijsbehoeften						
20	Ik betrek de leerling bij het opstellen van leerdoelen						
21	Ik kan drie argumenten benoemen waarom het belangrijk is de begaafde leerling te betrekken bij het opstellen van leerdoelen						
22	Ik kan verschillende leerstijlen toepassen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen						
23	Ik heb inzicht in de effecten van mijn handelen op het leergedrag van het begaafde kind						
24	Ik weet op welke manier mijn eigen handelen van invloed is op de ontwikkeling van leer- en presteergedrag van begaafde leerlingen						
25	Ik kan reflecteren op mijn eigen didactisch handelen						

¹⁰ d.w.z.: ik weet hoe ik in het gesprek kan focussen op mogelijkheden en aan te leren vaardigheden i.p.v. op problemen.

Semigestructureerde interviewvragen:

1. Welke didactische onderwijsbehoeften herken je bij de begaafde leerling uit jouw groep?
2. Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het herkennen van de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?
3. Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het aansluiten op de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?
4. Wat gaat er al goed in betrekking tot jouw didactisch handelen t.a.v. het opstellen van leerdoelen?
5. In hoeverre en op welke manier betrek jij de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Welke ondersteuningsbehoefte ervaar jij hierbij op kennis en handelingsniveau?
6. Wat zijn jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek?

Bijlage 9: Reflectievragen

Reflectievragen voor zowel de deelnemende leerkrachten als de onderzoeker:

1. Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?
2. Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?
3. Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?
4. Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?
5. Waarover ben je tevreden?
6. Wat maakt dat je tevreden bent?
7. Waarover ben je minder tevreden?
8. Wat maakt dat je minder tevreden bent?
9. Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?
10. Wat wil je precies gaan doen?
11. Hoe wil je dat gaan doen?

Bijlage 10: Casusbeschrijving

Formulier casus bespreking
Leerkracht A
Datum: 21-01-12

Korte beschrijving casus:

Deze leerling is snel klaar met de leerstof krijgt extra verdieping en maakt niet de basisstof en heeft naast de methodische verdieping ook nog andere mogelijkheden waarmee ze aan de gang kan.

KIEN, werkstuk, typetopia, enz.

Desondanks vind deze leerling de school SAAI!

Didactische onderwijsbehoefte leerling:

- Meer uitdaging en zelfstandig dingen kunnen leren en niet dat: '....alles voorgezegd wordt door de leerkracht... dat vind ik zo saai!'
- Ze heeft bevestiging van de leerkracht nodig.

Ondersteuningsbehoefte leerkracht:

- We zijn al een eindje op weg met deze leerling. Maar het is nog niet genoeg. Geef mij inzicht in wat ik nog meer kan doen voor deze leerling(en).
- Mijn ondersteuningsbehoefte is meer inzicht in deze kinderen te krijgen in de didactische onderwijsbehoefte.
- Hoe formuleer ik met deze kinderen de leerdoelen die passen binnen mijn klassenmanagement?

Hulpvra(a)g(en):

Waar vind ik de middelen waarmee deze leerling zelfstandig aan de gang kan. Liefst zelfcorrigerend, omdat ze dat zelf graag wil en daardoor zelfverzekerder wordt.

Formulier casus bespreking
Leerkracht B
Datum: 31-01- 2012

Korte beschrijving casus:

Leerling B is een jonge (oktober) leerling uit groep 7 die vaak de aandacht op een negatieve manier trekt. Bij de reguliere rekenmethodetoetsen scoort hij zeer hoog en ook zijn uitslagen op het gebied van wereldoriëntatie zijn bijzonder hoog. Wat opvalt is dat hij de ene keer het bijzonder goed doet en een andere keer, als hij geen zin lijkt te hebben of met andere dingen bezig is onder het gemiddelde van de klas scoort. Tijdens de rekenlessen is hij vaak met andere dingen bezig als je hem er niet actief bij betreft, maar bij het nakijken blijkt dan dat hij het onderdeel wel begrijpt.

Bij het doortoetsen is echter op rekengebied niet gebleken dat hij een bijzonder grote voorsprong heeft (B score op E7) maar in zijn vragenlijst van de DHH geeft hij wel aan dat hij zich verveelt en vaak niet oplet. Begrijpend lezen moet nog doorgetoetst worden, spelling is niet nodig om doorgetoetst te worden.

B is een complex jongetje, er zijn al veel vervelende dingen voorgevallen sinds zijn schooltijd. Hij heeft ook ondersteuning van een coach. Is zijn gedrag een manier om zich te uiten omdat hij op cognitief gebied niet voldoende wordt uitgedaagd? Is hij, doordat dit niet erkend is, een onderpresteerder geworden?

Didactische onderwijsbehoefte leerling:

- een korte en duidelijke instructie (zonder instructie houdt hij eigen strategieën aan die niet altijd de makkelijkste zijn)
- een duidelijke en afgebakende taak (wat hij moet doen, doet hij maar evt meerwerk als extra laat hij liggen, gaat dan vluchtgedrag vertonen zoals naar de wc gaan)
- een rustige werkplek, buiten de groep werkt hij nauwkeuriger en maakt dan wel meerwerk. Hij vindt het echter vreselijk om buiten de klas te moeten werken, hij wil niet anders zijn.

- meer verdieping en verrijking op het gebied van wereldoriëntatie
- meer mogelijkheden om zelfstandig te werken

Ondersteuningsbehoefte leerkracht:

- Kan ik nog op een andere manier de onderwijsbehoeften van dit kind herkennen?
- Op welke manier kan ik ervoor zorgen dat hij intern gemotiveerd raakt in plaats van dat hij externe motivatie nodig heeft?
- Hoe kan ik dit kind op cognitief gebied uitdagen om hiermee te voorkomen dat hij zijn energie richt op negatief gedrag en om het maximale op cognitief gebied uit hem te halen.

Hulpvra(a)g(en):

Ik wil graag leren op welke manier ik de situatie rondom deze jongen kan verbeteren en op welke manier ik meer begaafde leerlingen leer leren.

Formulier casus bespreking
Leerkracht C
Datum: 23 – 01 - 2012

Korte beschrijving casus:

Leerling C scoort voor taal en spelling een 9 en een 10. Zij is heel snel klaar met haar werk. Eigenlijk als enige. Dan maakt ze vaak een taalkaart, daar zitten wel wat pittige opdrachten in.

Didactische onderwijsbehoefte leerling:

- Ze heeft uitdagend werk nodig. Op haar niveau, met een stukje begeleiding. Werk dat aansluit bij de leerstof en dat ze evt. alleen kan doen.
- Samenwerken is ook een onderwijsbehoefte, zij wil niet apart zijn en wil niet opvallen. Ze wil niet de beste zijn.
- Ze heeft ook complimenten nodig.
- Ze heeft het nodig dat je haar werk afbakent.

Ondersteuningsbehoefte leerkracht:

- Wat bied ik haar naast de reguliere stof aan en hoe begeleid ik dat.
- Ik denk een stuk kennis over de kenmerken.
- Ik wil graag hulp hoe je een project met een aantal collega's kunt opzetten. Hoe zet ik een project op, hoe bepaal ik daarvoor het leerdoel en doe ik dit samen in een groepje beste leerlingen in mijn groep? Graag vakoverstijgend!
- Hoe maak ik de begaafde leerling duidelijk wat zijn leerdoel is, wat heeft hij nodig? Doe ik dit met één leerling of betrek ik het groepje hierin?

Hulpvra(a)g(en):

- Uitdagend en ook gevarieerd meerwerk voor taal en spelling.
- Moet dit passend zijn bij Taal Op Maat?
- Hoe beoordeel ik extra werk?
- In hoeverre kan en wil ze alleen werken.

Formulier casus bespreking
Leerkracht D
Datum: 23-01-2012

Korte beschrijving casus:

Leerling D is de persoon waar het om gaat.

Op rekengebied loopt D een jaar vooruit

Toetsen maakt hij niet foutloos, maar als hij de kans krijgt om zijn cijfer te verbeteren grijpt hij die aan. De CITO score van vorige week sloot hij af met een “hoge” A

D compact de methode Rekenrijk. Wanneer hij klaar is met zijn rekenwerk, werkt hij uit Kien. Het eerste gedeelte heeft hij klaar. Wanneer hij sommen daarvan niet snapt, gaat hij zelfstandig verder naar de volgende som. Het viel me op dat hij aangaf zijn eerste deel uit te hebben, zonder dat hij mij om hulp gevraagd heeft bij de sommen die hij niet snapte. (Een naamgenoot die met dezelfde stof bezig is bijt zich meer vast in Kien)

Didactische onderwijsbehoefte leerling:

- Korte instructie. Vooral op rekengebied: uitleg begrijpt hij heel snel. Hij pakt strategieën snel op en kan ze goed toepassen.
- Uitdaging nodig. Hij compact met rekenen en werkt met Kien. Hier heeft hij zijn handen aan vol. Met taal is hij zwakker. In wereldoriëntatie is hij wel geïnteresseerd, maar komt niet met van alles aandragen. Hij heeft voldoende aan de basisleerstof.

Ondersteuningsbehoefte leerkracht:

- Ik wil graag meer kennis wat begaafde leerlingen nodig hebben en hoe ik hen daarbij begeleid.
- Leer mij hoe ik kan aansluiten bij hun onderwijsbehoefte.

- Hoe bepaal ik samen met de leerling zijn eigen subdoel en hoe laat ik dat vervolgens uitvoeren? Welke ruimte krijgt de begaafde leerling om zijn eigen subdoel te mogen stellen? Hoe kan ik hen op andere vakgebieden dan rekenen zelf hun leerdoel laten vaststellen?

Hulpvra(a)g(en):

Wat kan ik van D eisen, en hoe becijfer ik zijn werk?

Formulier casus bespreking
Leerkracht E
Datum: 19-01-2012

Korte beschrijving casus:

Leerling E is een jongen die heel snel door de leerstof wil gaan, maar vervolgens vergeet goed te lezen of zelf heel snel denkt te weten wat de opdracht is. Hierdoor moet hij regelmatig werk over doen en laten zijn resultaten weleens te wensen over(onderpresteren).

Ik zou willen bereiken dat E zijn taak m.b.v. een met elkaar opgesteld stappenplan uitvoert. E zal hierdoor langer bezig zijn met zijn taak. Hij hoeft het niet meer over te doen. En de resultaten zullen beter worden. Hij zal hierdoor meer bevestigd worden en niet meer gefrustreerd raken. Bovendien hoop ik dat het gebruik van het stappenplan hem motiveert dit ook toe te passen bij andere taken. Ik ga hiermee aan de slag in januari en februari.

Didactische onderwijsbehoefte leerling:

- Leren dat leren leren gepaard gaat met fouten maken. Zich bewust worden als hij wil blijven leren, dat hij niet moet verwachten dat het foutloos blijft gaan.
- Bewustwording: Ik doe het goed, zelfvertrouwen ontwikkelen: je mag trots zijn op jezelf.
- Coaching van de leerkracht om zelfreflectie op eigen werk te ontwikkelen.
- Het leren toepassen van werk- en leerstrategieën: een stappenplan leren maken: hoe voer ik dit uit en houd ik mij hieraan, hier goed de tijd voor nemen, niet volgens zijn eigen manier.

- Het nadenken over je leerdoel. Met Kien begint hij gewoon.
- Heeft echt uitdaging nodig, vooral bij rekenen

Ondersteuningsbehoefte leerkracht:

- Het leren toepassen van werk- en leerstrategieën (te snel willen werken)
- Het stappenplan met hem maken: hoe kan ik dit goed oppakken, zodat hij vanuit zichzelf gemotiveerd wordt dat dit nodig is voor hem, dit niet als verplichting gaat ervaren.
- Vooral leren hoe je in gesprek gaat met de leerling: hoe doe je dit tactisch, hoe geef je grenzen en eisen aan, waarin mag je schipperen? Hoe volwassen kan ik met een begaafde leerling omgaan. Wat mag ik verwachten van hem en hij van mij? Hoe is mijn rol, die van leider of coach? Waar haal ik het meeste leerrendement: hoe haal ik het beste uit de leerling naar boven, voor zijn verdere leerproces, zodat hij op het VO weet hoe hij moet leren. Hoe leer ik hem leren?
- Ondersteuningsbehoefte: ik zou willen weten wat de waarde is voor de leerling om samen met hem een leerdoel op te stellen: wat levert hen dit op? Nog geen concreet idee. We werken erg methode gericht per thema.
- Mijn uitdaging: hoe leer ik wat losser van de methode leerdoelen op te stellen in samenspraak met de leerling.

Hulpvra(a)g(en):

Ik wil leren hoe ik met E in gesprek kan gaan over het maken en samen opstellen van een stappenplan, zodat het zijn plan wordt en hij deze gemotiveerd gaat uitvoeren.

Bijlage 11: Agenda en verslag bijeenkomsten**Agenda**

Voor: Bijeenkomst 1

Waar: School E

Datum: 23-01-2012

Tijd: 16.00 – 17.30 u.

Doel:

- Weten wat de leerling nodig heeft (didactische onderwijsbehoeften kennen)
- Weten wat de leerkracht nodig heeft (ondersteuningsbehoefte)
- Weten hoe je hierover een gesprek met de leerling aangaat

Tijd	Onderwerp
16.00 – 16.05	Welkom
16.05 – 16.10	Uitleg agenda
16.10 – 16.25	Omschrijving didactische onderwijsbehoefte
16.25 – 17.10	Casus bespreking - didactische onderwijsbehoefte leerling - ondersteuningsbehoefte leerkracht/hulpvraag
17.10 – 17.20	Afspraken volgende bespreking - gesprek met de leerling - materialen zoeken
17.20 – 17.30	Reflectie
17.30	Afsluiting

Verslag bijeenkomst 1

Aanwezige leerkrachten: A, C en E

Omschrijving didactische onderwijsbehoefte	De deelnemende leerkrachten hebben de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van hun begaafde leerlingen benoemd en de daarbij behorende didactische onderwijsbehoeften.
Casus bespreking - didactische onderwijsbehoefte leerling - ondersteuningsbehoefte leerkracht/hulpvraag	Elke deelnemende leerkracht heeft haar casus ingebracht en de didactische onderwijsbehoefte leerling en de eigen ondersteuningsbehoefte en hulpvraag besproken met de groep. Bij deze bespreking werden vanuit de groep verhelderingsvragen gesteld. Daarna werden tips en adviezen gegeven. Mijn rol hierin was die van een coach: ik leidde het gesprek, stelde vragen, hield de rode lijn in het gesprek vast, zorgde dat elke leerkracht aan het woord kwam, hield de tijd in de gaten. Casusbeschrijving: zie bijlage
Afspraken volgende bespreking - gesprek met de leerling - materialen zoeken	De wondervraag uit het oplossingsgericht denken is besproken met de leerkrachten. De leerkrachten zoeken ter voorbereiding op de volgende bijeenkomst in het bestaande materiaal

	naar het leerdoel.
Reflectie	Voor de reflectie tijdens de bijeenkomst is geen tijd meer. Afsproken wordt dat de reflectie via de mail naar mij gestuurd wordt.

Agenda

Voor: Bijeenkomst 2

Waar: School C

Datum: 30-01-2012

Tijd: 16.00 – 17.30 u.

Doel:

- Weten wat er nodig is om aan te sluiten bij de didactische onderwijsbehoefte van een begaafde leerling
- Weten hoe je de begaafde leerling mee kunt laten denken over zijn eigen leerdoel

Tijd	Onderwerp
16.00 – 16.05	Welkom
16.05 – 16.10	Uitleg agenda
16.10 – 16.25	Evaluatie opdracht: gesprek met de leerling over zijn didactische onderwijsbehoefte
16.25 – 17.10	Aansluiting didactische onderwijsbehoefte - Hulpzinnen HGW - leerdoel samen met de leerling opstellen - convergente en divergente differentiatie
17.10 – 17.20	Afspraken volgende bespreking - gesprek met de leerling - leerdoel samen met de leerling vaststellen - materialen zoeken
17.20 – 17.30	Reflectie
17.30	Afsluiting

Verslag bijeenkomst 2

Aanwezige leerkrachten: A, C en E

Evaluatie opdracht: gesprek met de leerling over zijn didactische onderwijsbehoefte	Alle leerkrachten geven aan de benoemde didactische onderwijsbehoeften te herkennen bij de in de casus besproken leerling.
Aansluiting didactische onderwijsbehoefte - Hulpzinnen HGW - leerdoel samen met de leerling opstellen - convergente en divergente differentiatie	De hulpzinnen HGW worden doorgenomen. Deze zijn handig te gebruiken om de leerdoelen goed aan te laten sluiten bij de didactische onderwijsbehoeften. De ervaringen bij het stellen van de wondervraag worden besproken. De taxonomie van Bloom wordt uitgelegd en besproken. Ik gebruik hierbij een uitgebreide lesbeschrijving, waarbij een voorbeeld wordt genoemd van een les op elk niveau van Bloom. Hierbij leg ik tevens het verschil uit tussen convergente en divergente differentiatie. Zie bijlage
Afspraken volgende bespreking - gesprek met de leerling - leerdoel samen met de leerling vaststellen - materialen zoeken	De leerkrachten krijgen de opdracht samen met de leerling een leerdoel op te stellen. Ze maken hierbij gebruik van de taxonomie van Bloom.
Reflectie	Zie vorige bijeenkomst.

Agenda

Voor: Bijeenkomst 3

Waar: School B

Datum: 06-02-2012

Tijd: 16.00 – 17.30 u.

Doel:

- Weten wat de leerling nodig heeft (didactische onderwijsbehoeften kennen)
- Weten wat de leerkracht nodig heeft (ondersteuningsbehoefte)
- Weten hoe je hierover een gesprek met de leerling aangaat
- Weten wat er nodig is om aan te sluiten bij de didactische onderwijsbehoefte van een begaafde leerling

Tijd	Onderwerp
16.00 – 16.05	Welkom
16.05 – 16.10	Uitleg agenda
16.10 – 16.25	Omschrijving didactische onderwijsbehoefte
16.25 – 17.10	Casus bespreking - didactische onderwijsbehoefte leerling - ondersteuningsbehoefte leerkracht/hulpvraag Aansluiting didactische onderwijsbehoefte - Hulpzinnen HGW - leerdoel samen met de leerling opstellen - convergente en divergente differentiatie: Bloom
17.10 – 17.30	Afspraken volgende bespreking - gesprek met de leerling - leerdoel samen met de leerling vaststellen - materialen zoeken
17.20 – 17.30	Reflectie
17.30	Afsluiting

Verslag bijeenkomst 3

Aanwezige leerkrachten B en D

Omschrijving didactische onderwijsbehoefte	De deelnemende leerkrachten hebben de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van hun begaafde leerlingen benoemd en de daarbij behorende didactische onderwijsbehoeften.
Casus bespreking - didactische onderwijsbehoefte leerling - ondersteuningsbehoefte leerkracht/hulpvraag	Elke deelnemende leerkracht heeft haar casus ingebracht en de didactische onderwijsbehoefte leerling en de eigen ondersteuningsbehoefte en hulpvraag besproken met de groep. Bij deze bespreking werden vanuit de groep verhelderingsvragen gesteld. Daarna werden tips en adviezen gegeven. Mijn rol hierin was die van een coach: ik leidde het gesprek, stelde vragen, hield de rode lijn in het gesprek vast, zorgde dat elke leerkracht aan het woord kwam, hield de tijd in de gaten. Casusbeschrijving: zie bijlage
Aansluiting didactische onderwijsbehoefte - Hulpzinnen HGW - leerdoel samen met de leerling opstellen - convergente en divergente differentiatie	De hulpzinnen HGW worden doorgenomen. Deze zijn handig te gebruiken om de leerdoelen goed aan te laten sluiten bij de didactische onderwijsbehoeften. De wondervraag uit het oplossingsgericht denken is besproken met de leerkrachten.

	Leerkracht D is hierbij afwezig: De taxonomie van Bloom wordt uitgelegd en besproken. Ik gebruik hierbij een uitgebreide lesbeschrijving, waarbij een voorbeeld wordt genoemd van een les op elk niveau van Bloom. Hierbij leg ik tevens het verschil uit tussen convergente en divergente differentiatie. Zie bijlage
Afspraken volgende bespreking - gesprek met de leerling - materialen zoeken	De wondervraag uit het oplossingsgericht denken is besproken met de leerkrachten. De leerkrachten zoeken in het bestaande materiaal naar het leerdoel. Leerkracht B past bij het zoeken naar het leerdoel de taxonomie van Bloom toe.
Reflectie	Voor de reflectie tijdens de bijeenkomst is geen tijd meer. Afsproken wordt dat de reflectie via de mail naar mij gestuurd wordt.

Agenda

Voor: Bijeenkomst 4

Waar: School A

Datum: 13-02-2012

Tijd: 16.00 – 17.30 u.

Doel:

- Weten wat er nodig is om aan te kunnen sluiten bij de onderwijsbehoefte van de begaafde leerling
- Antwoord weten op de persoonlijke hulpvraag

Tijd	Onderwerp
16.00 – 16.05	Welkom
16.05 – 16.10	Uitleg agenda
16.10 – 16.40	Evaluatie opdracht: - gesprek met de leerling over het samen bepalen van zijn leerdoel - zoeken van geschikt materiaal: bij welk niveau van Bloom past dit materiaal? - omschrijving leerdoel in hulpplan - Zijn de onderwijsbehoeften van begaafden anders dan van gemiddeld begaafde leerlingen?
16.40 – 17.00	Reflectie rondje - Heb je antwoord op de persoonlijke hulpvraag/ondersteuningsbehoefte? - Kon je het geleerde toepassen? - Is er verandering gekomen in de situatie? - Wat ga je in het vervolg anders doen?
17.00 – 17.25	Vragenrondje
17.25 – 17.30	Afsluiting

Verslag bijeenkomst 4

Alle deelnemende leerkrachten zijn aanwezig.

Evaluatie opdracht: - gesprek met de leerling over het samen bepalen van zijn leerdoel - zoeken van geschikt materiaal: bij welk niveau van Bloom past dit materiaal? - omschrijving leerdoel in hulpplan - zijn de onderwijsbehoeften van begaafden anders dan van gemiddeld begaafde leerlingen	Tijdens het gesprek krijgt elke leerkracht de gelegenheid haar ervaringen te delen met de groep en eventuele vragen te stellen. Alle vragen komen hierbij aan de orde.
Reflectie rondje - Heb je antwoord op de persoonlijke hulpvraag/ondersteuningsbehoefte? - Kon je het geleerde toepassen? - Is er verandering gekomen in de situatie? - Wat ga je in het vervolg anders doen?	Ook nu blijkt de tijd tekort te zijn. We concluderen dat deze vragen ook aan de orde komen tijdens het eind interview. De groep geeft unaniem aan dat deze manier van coachen voor hen allen heel plezierig en leerzaam is geweest. Iedereen wil graag aan het einde van dit schooljaar nog een keer in dit verband bij elkaar komen. Er wordt nagedacht hoe we deze vorm van intervisie volgend schooljaar kunnen doorzetten.

Bijlage 12: Reflectieverslagen deelnemende leerkrachten

Passend leerkrachtgedrag voor begaafde kinderen!

Reflectievragen

Leerkracht A

Bijeenkomst 1

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Luisteren, meedenken, leren, eten, drinken, kijken, observeren, aftasten, meedoen, praten, proberen op tijd mijn mond te houden, schrijven, denken, conclusies trekken, de ander tot zijn recht laten komen, helpen, enz.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Behoeftte om meer te leren, te ontdekken, van een ander te horen, enz.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Ik voel me thuis, het is goed, ik kan hier wel wat leren, wat kan een ander hier van mij leren, hoe kan ik er voor zorgen dat dit mijn leerling(en) ten goede komt, waar haal ik de tijd vandaan, enz.

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Leren, ontdekken, wijs worden, inzicht krijgen, enz.,

5. *Waarover ben je tevreden?*

Zoals we naar elkaar konden luisteren. Dat het in een rustig tempo gaat. Dat niemand wordt beoordeeld. Dat we met elkaar mee kunnen/mogen denken. De sfeer waarin dit alles gebeurt.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

Dat het praktisch gericht is en dat ik er morgen iets mee kan! Dat het geen één richtingsverkeer is! Dat er steeds positieve feedback gegeven wordt.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

De coach mag van mij wel iets meer in beeld en meer kennis overdracht geven nog. Gewoon een lesje tussendoor zeg maar.

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

Misschien dat ik iets meer delen van wijsheid en inzicht van de coach had verwacht?

9. *Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?*

Me positief blijven opstellen en openstellen. Meedoen, luisteren en feedback vragen. En Netty vragen tussendoor wat van haar wijsheid met ons te delen.

10. *Wat wil je precies gaan doen?*

Mijn leerling(en) goed begeleiden. Veel leren over hoogbegaafdheid.

11. *Hoe wil je dat gaan doen?*

Vooraf verder gaan zoals we bezig zijn! En de opdrachten uit gaan voeren en er volgende keer weer goed voorbereid bij zijn!

Bijeenkomst 2

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Denken, praten, luisteren, eten, drinken, meedoen, ontdekken, enz.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Een harmonieuze en open sfeer. Veel respect voor elkaar en dankbaarheid.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Hoe ik nu verder wilde met mijn leerling(en). Wat ik kon veranderen. Hoe fijn het is om zo met collega's van de Veelkleurigheid hier mee bezig te zijn....

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Veel leren.

5. *Waarover ben je tevreden?*

We hebben weer veel meegekregen om mee aan de gang te gaan.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

De onderlinge open sfeer, leermomenten en leerhouding van de aanwezigen.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

Dat het wat snel achter elkaar aan komt, zodat je haast geen tijd hebt om je opdracht op je in te laten werken en er over na te denken, want je moet hem wel gelijk uitvoeren. Is deze keer dan weer iets minder druk op de ketel en dat vind ik wel prettig!

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

De druk die ik ervoer omdat het best druk is op school en dan komt dit er ook nog bij.

9. *Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?*

Het is ook heel fijn dat het allemaal over elkaar heen rolt, want je komt snel tot handelen en het is heel praktisch en je kunt/moet er gelijk mee aan de gang. Dat is ook weer een voordeel!

10. *Wat wil je precies gaan doen?*

Uitzoeken met leerling A hoe we haar kunnen uitdagen en doelen gaan opstellen samen met haar. Droomvraag stellen aan leerling A en ook nog min of meer aan een andere leerling.

11. *Hoe wil je dat gaan doen?*

Met de leerlingen in gesprek gaan!

Bijeenkomst 3

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Meedenken, Overdenken, Nadenken. Luisteren, Invullen, Kijken. Koek eten, thee drinken.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Ik voelde me thuis in de groep. Kon mezelf zijn. We maakten grapjes over elkaars eigenschappen en dat kon op een ongedwongen manier.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

O.A.: Dat het fijn was om in deze groep samen te zijn. En ik dacht ook dat het fijn was om elkaar nog een keer in deze setting weer te zien en dat hebben we ook afgesproken.

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Nog weer meer leren van Netty en van elkaar.

5. *Waarover ben je tevreden?*

Dat we in een korte tijd veel van elkaar geleerd hebben. Elkaar best goed hebben leren kennen. Dat ik mezelf kon zijn in deze groep!

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

Ik ben tevreden omdat we het samen gedaan hebben.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

Dat ik niet alles kon doen wat ik wilde.

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

Een acute aanval van klassieke migraine met aura (zoals het nu lijkt, onderzoekenlopen nog) en daarbij gezichtsverlies als gevolg van een te vol hoofd door allerlei omstandigheden.

Jammer dat ik binnen dit project minder kon doen dan dat ik eigenlijk wilde

Reflectievragen

Leerkracht B

Bijeenkomst 1 (en tevens 2)

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*
Luisteren, vragen stellen, aantekeningen maken.
2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*
Wederzijdse belangstelling
3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*
Dit zijn goede tips en handvatten om mee aan de slag te gaan
4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*
Ik wilde graag tips om de situatie rondom mijn eigen leerling te verbeteren.
5. *Waarover ben je tevreden?*
Over de tips, de aanwijzingen en het meedenken.
6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*
Het geeft mij het gevoel nu weer verder te kunnen met deze leerling.
7. *Waarover ben je minder tevreden?*
De casus kan nog niet afgesloten worden maar dat ligt niet aan de coaching
8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*
Zie vraag 7, reden waarom de casus niet afgesloten kan worden ligt ook in het feit dat we geen intern begeleider hebben die de conclusie kan schrijven en het afsluitende gesprek kan doen.
9. *Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?*
De gegeven tips wil ik gaan uitvoeren en ik wil het doortoetsen afronden zodat ik ook verder kan met deze casus.

10. *Wat wil je precies gaan doen?*

Ik wil starten met het doortoetsen en ik wil de wondervraag aan het kind stellen en hem meer betrekken bij het opstellen van zijn leerdoelen.

11. *Hoe wil je dan gaan doen?*

Het doortoetsen wil ik doen op momenten dat m'n stagiaire aanwezig is, op die dagen heb ik ook iets meer tijd om even met de leerling apart te gaan zitten en hem de wondervraag te stellen.

Bijeenkomst 3

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Luisteren, vragen stellen, aantekeningen maken

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

wederzijdse belangstelling

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Dit zijn goede tips en handvatten om mee aan de slag te gaan

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Ik wilde graag tips om de situatie rondom mijn eigen leerling te verbeteren.

5. *Waarover ben je tevreden?*

Over de tips, de aanwijzingen en het meedenken.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

Het geeft mij het gevoel nu weer verder te kunnen met deze leerling.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

De casus kan nog niet afgesloten worden maar dat ligt niet aan de coaching

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

Zie vraag 7, reden waarom de casus niet afgesloten kan worden ligt ook in het feit dat we geen intern begeleider hebben die de conclusie kan schrijven en het afsluitende gesprek kan doen.

9. *Heb je antwoord op de persoonlijke hulpvraag/ondersteuningsbehoefte?*

Ja op beide heb ik antwoord gekregen maar daaruit zijn ook al weer nieuwe vragen en ondersteuningsbehoeften ontstaan.

10. *Kon je het geleerde toepassen?*

Ja, en de leerling reageerde daar heel positief op.

11. *Is er verandering gekomen in jouw situatie? Zo ja welke?*

De leerling wordt nu meer betrokken bij zijn leerproces, hij ervaart dit als prettig. Ook andere leerlingen heb ik bij de verandering betrokken en ook zij vonden dit heel erg fijn.

12. *Wat ga je in het vervolg anders doen?*

De betreffende leerling meer betrekken bij het leerproces zodat ze zelf ook meer betrokken raken en met enthousiasme aan het werk gaan omdat ze het heel leuk vinden en niet omdat de leerkracht het zo graag wil.

Reflectievragen

Leerkracht C

Bijeenkomst

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Ik heb geluisterd naar de inbreng van de anderen en meegedacht met over de gegeven opdrachten.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Ik was een beetje afwachtend, omdat ik nog het gevoel heb weinig te weten.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Ik dacht dat het wel fijn is om je zo bewust te worden van bepaalde leerlingen in je groep.

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Ik verwachtte dat ik er van zou leren. Ik vind kennis over het onderwerp erg belangrijk. Ik verwachtte ook dat Netty ons dingen aan zou reiken. En dat de anderen dit ook zouden doen.

5. *Waarover ben je tevreden?*

Ik vond het een goed gesprek. Duidelijk en toch goed te behappen. Netty was duidelijk in de opdrachten en begeleidde goed. Ook als we dreigden af te dwalen hield zij de lijn goed in de gaten.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

Ik heb nu een beter idee om welke leerlingen het gaat. We hebben opdrachten mee gekregen, dus ik kan er nu echt iets mee doen. De sfeer was ook goed.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

Er wordt ook gesproken over reflectie op het werk, en dan zit ik altijd met de tijdsvraag. Waar haal je de tijd vandaan om alles op te zoeken, te regelen, te bespreken, te begeleiden en ook nog te reflecteren.

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

Mijn gevoel dat het veel tijd gaat kosten.

9. *Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?*

Ik denk dat het belangrijk is om met collega's hier over na te denken en samen te handelen. Taken verdelen is heel belangrijk. Dit kan heel goed groepsoverstijgend.

10. *Wat wil je precies gaan doen?*

Ik ga een gesprek met mijn leerling aan. Als zij duidelijk haar didactische behoefte aan geeft kan ik daar een plan bij maken en materiaal bij zoeken.

11. *Hoe wil je dat gaan doen?*

Ik stel haar de wondervraag en praat met haar over haar beleving van school en de lessen.

Met de aanbevelingen van Netty ga ik materiaal zoeken wat geschikt is voor deze leerling.

Bijeenkomst 2

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Ik heb veel geluisterd naar de ervaringen van de anderen. En het gesprek geëvalueerd dat ik had met mijn leerling.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Ik voel me prettig, alles wordt duidelijk en helder uitgelegd en er wordt naar elkaar geluisterd en de adviezen gaan over en weer.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Dat ik hier veel van kan leren.

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Ik wilde weten wat ik met mijn leerling verder ga doen.

5. *Waarover ben je tevreden?*

Over de heldere uitleg, de stukken die aangereikt worden.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

Het feit dat Netty het gesprek goed leidt en daarbij ook de tijd goed bewaakt.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

Niets.

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

n.v.t.

9. *Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?*

Ik kan verder met een plan om mijn leerling zinvol te doen bezig zijn.

10. *Wat wil je precies gaan doen?*

Samen met leerling een leerdoel vaststellen en materiaal gaan zoeken bij taal.

11. *Hoe wil je dat gaan doen?*

Door een afspraak met haar te maken en de stappen met haar te bespreken.

Bijeenkomst 3

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Ik heb vnl. geluisterd naar uitleg en gesprek over de leerlingen van de verschillende collega's.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Ik vind het prettig om de ervaringen van anderen te horen.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Dat je leert van luisteren.

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Ik wilde te weten komen of de opdracht, het bepalen van het leerdoel, goed was gegaan.

5. *Waarover ben je tevreden?*

Dat het een goed en duidelijk gesprek was. Ook al had ik het leerdoel niet helemaal goed gekozen.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

De duidelijkheid in de vragen en antwoorden.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

n.v.t.

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*9. *Heb je antwoord op de persoonlijke hulpvraag/ondersteuningsbehoefte?*

Ja, ik weet nu wat ik verkeerd gedaan heb. En waar je op moet letten bij het bepalen van een leerdoel.

10. *Kon je het geleerde toepassen?*

Ja, ik bespreek dit met mijn leerling en ga op zoek naar het goede leerdoel.

11. *Is er verandering gekomen in jouw situatie? Zo ja welke?*

Ja, ik ben me meer bewust van de behoeften van begaafde leerlingen.

12. *Wat ga je in het vervolg anders doen?*

Ik ga er meer materialen voor zoeken en deze ook aanbieden. Ook ga ik aan de betreffende leerlingen vragen waar ze behoefte aan hebben.

Reflectievragen

leerkracht D

Bijeenkomst 3

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*
Luisteren en meepraten.
2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*
Een nadrukkelijk aanwezig leerkracht.
3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*
Als ieder naar een ander luistert zou het een stuk prettiger zijn.
4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*
Weten of deze bijeenkomst voor mijn leerling zinvol was.
5. *Waarover ben je tevreden?*
De vragen die beantwoord werden.
6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*
Er was een duidelijk antwoord.
7. *Waarover ben je minder tevreden?*
De aandacht die één leerkracht opeiste.
8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*
Dat geeft het vorige antwoord duidelijk aan.
9. *Heb je antwoord op de persoonlijke hulpvraag/ondersteuningsbehoefte?*
Ja.
10. *Kon je het geleerde toepassen?*
Nee.
11. *Is er verandering gekomen in jouw situatie? Zo ja welke?*
Nee.
12. *Wat ga je in het vervolg anders doen?*
Weet ik nog niet.

Reflectievragen

leerkracht E

Bijeenkomst

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Meedenken, meedoen, kijken hoe je wat je hoort toe kunt passen in de praktijk.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Enthousiasme, erg leuk nieuwe input te krijgen.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Dit is wat ik leuk vind. Leuk om in ontwikkeling te zijn.

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Hoe kan ik aan de slag gaan met E om tegemoet te komen aan zijn didactische onderwijsbehoeften en hoe kan ik met hem in gesprek gaan om daarna later een stappenplan met hem op te stellen. Daar heb ik goede, bruikbare tips voor gekregen.

5. *Waarover ben je tevreden?*

De sfeer was prettig. We vulden elkaar aan. Fijne tips waar ik mee aan de slag kan gaan en die al een begin maken aan het oplossen van mijn hulpvraag.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

Ik heb handvaten gekregen hoe ik verder kan met E op een goede manier, waarvan ik nu gehoord heb hoe het voor het hoogbegaafde kind het beste is.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

Geen idee.

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

9. *Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?*

De komende week aan de slag gaan.

10. *Wat wil je precies gaan doen?*

Gesprekje aangaan mbv wonder/droomvraag, bij taken het leerdoel aangeven en de site met de webkwesties bekijken.

11. *Hoe wil je dat gaan doen?*

Leerdoel ga ik allereerst toepassen bij rekenen en bij zelfstandig werken.
Gesprekje aangaan met E terwijl de kinderen aan het werk zijn.

En nog even iets over vandaag. Kids zijn met computeren bezig te leren blind te typen met programma Type Basics. Ik ontdek dat E al bijna door het programma is, maar nog niet blind kan typen. Hij doet alles gewoon met de wijsvingers en bakt er nadat ik hem erop gewezen heb met tien vingers helemaal niets van. Ja maar, zo lukt het toch ook. Ik vertel hem dat dat zo is, maar dat het doel is van dit programma dat je aan het eind blind kunt typen en vertel hem waarvoor dat handig is (later bij grote werkstukken, als je lange mails wilt sturen enz.) Oeps leerkracht, zegt hij, dan is dit niet zo handig van mij. Zal ik dan maar opnieuw beginnen. Ik zeg: E het geeft niet, het is goed dat je dit ontdekt hebt en inderdaad het is goed opnieuw te beginnen en aan het doel te gaan werken om straks met tien vingers blind te kunnen typen. Zo fijn dat ik dit nu weet en vandaag al zo gemerkt heb, dat dit frustraties bij beide partijen wegneemt.

Bijeenkomst 2

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Meedenken, vragen stellen, meeleven.

2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*

Goed bezig, ik leer steeds bij.

3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*

Ik ga direct weer aan de slag met E

4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*

Beter beeld krijgen van ontwikkelingsbehoefte van E en hoe ik daar achter kan komen.

5. *Waarover ben je tevreden?*

Positieve sfeer, inbreng van nieuwe info en suggesties.

6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*

Ik ben weer een stapje verder gekomen en heb nieuwe dingen geleerd.

7. *Waarover ben je minder tevreden?*

Geen idee.

8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*

Niet van toepassing.

9. *Welke mogelijkheden heb je om iets te gaan doen aan de conclusie uit de vragen 5 t/m 8?*

Gewoon zo doorgaan.

10. *Wat wil je precies gaan doen?*

In gesprek gaan met E. Over waarom hij zo snel begint aan een taak en hoe hij dat zelf ziet.

11. *Hoe wil je dat gaan doen?*

Onder de rekenles hem even apart nemen en met hem in gesprek gaan.

Bijeenkomst 3

1. *Wat deed je precies tijdens het coachingsgesprek?*
Meedenken, luisteren naar anderen, als anderen iets vertelden verder denken hoe ik dat toe kan passen of hoe ik dat in de praktijk doe.
2. *Wat voelde je tijdens het coachingsgesprek?*
Prettig, opbouwend gevoel.
3. *Wat dacht je tijdens het coachingsgesprek?*
Wat leer ik veel van wat anderen vertellen.
4. *Wat wilde je precies tijdens het coachingsgesprek?*
Antwoord op mijn vraag over de Cito-toets van rekenen van E. Horen hoe anderen aan de slag waren gegaan of waar ze tegenaan waren gelopen.
5. *Waarover ben je tevreden?*
Hele prettige, opbouwende en open sfeer.
6. *Wat maakt dat je tevreden bent?*
Veel geleerd en nieuwe inzichten gekregen, die ik kan toepassen. Fijn dat ik met vragen bij je terecht kon en kan.
7. *Waarover ben je minder tevreden?*
Jammer dat het nu afgelopen is.
8. *Wat maakt dat je minder tevreden bent?*
N.v.t.
9. *Zie interviewvragen.*
Zie interview.

Bijlage 13: Schaalvragen: begin en eindsituatie

Passend leerkrachtgedrag voor begaafde kinderen!

Barneveld, januari 2012

Vragenlijst deelnemende leerkrachten

Beste deelnemende leerkrachten,

Hieronder vinden jullie de vragenlijst waarmee mijn onderzoek gestart zal worden. Het is een beoordelingslijst van jullie eigen kennis en vaardigheden/competenties. De vragenlijst bestaat uit 25 beoordelvingsvragen. Het gaat om het beoordelen van jullie eigen competentie op dit moment. Mijn vraag aan jullie is deze vragenlijst op de volgende manier in te vullen:

Zet een kruisje in het hokje dat bij jou past!

De te beoordelen competenties hebben de volgende antwoordmogelijkheden:

1. absoluut niet: hier weet ik niets vanaf
2. onvoldoende: ik heb hier weleens over gehoord, maar nooit in mijn groep toegepast

3. matig: ik heb hier enige kennis van en gebruik dit een enkele keer in mijn groep
4. voldoende: ik weet hier voldoende vanaf en pas dit zo nu en dan toe in mijn groep
5. ruim voldoende: ik weet hier ruim voldoende vanaf en pas mijn kennis geregeld toe in mijn groep.
6. goed: ik beheers de kennis en vaardigheden goed en kan deze goed toepassen in mijn groep.

Willen jullie de vragenlijst na invullen terugsturen via de mail? Als jullie hierover vragen hebben, hoor ik dat graag!

Alvast hartelijk bedankt voor de medewerking!

Met vriendelijke groeten,

Netty Jonker

Beoordelingslijst eigen kennis en vaardigheden

Leerkracht A

x = beginsituatie

x = eindsituatie

		Mate waarin de competentie beheerst wordt					
		1	2	3	4	5	6
Competenties betreffende de didactische onderwijsbehoeften							
1	Ik kan tenminste vijf leereigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen						X x
2	Ik kan tenminste vijf persoonlijkheidseigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen						X x
3	Ik kan aan de hand van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen tenminste vijf didactische onderwijsbehoeften herkennen bij begaafde leerlingen in mijn groep						X x
4	Ik weet hoe ik een sterkte- zwakte analyse uit het DHH kan interpreteren van een begaafde leerling m.b.t. zijn didactische onderwijsbehoeften Via het DHH....				X		X
5	Ik kan een vergelijking maken in de didactische onderwijsbehoeften van					X	X

	begaafde kinderen t.o.v. gemiddeld en minder begaafde leerlingen						
6	Ik kan de waargenomen ontwikkeling van het begaafde kind afzetten tegen de ontwikkeling zoals die gemiddeld wordt doorlopen					X	X
Competenties betreffende leerdoelen voor begaafde leerlingen							
7	Ik kan de leerdoelen SMART formuleren (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden)			X	X		
8	Ik kan een stappenplan beschrijven waarmee deze leerdoelen behaald kunnen worden			X		X	
9	Ik heb zicht op de leerdoelen die in een leerstofjaar bereikt moeten worden					X X	
10	Ik kan verband leggen met de leerdoelen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen				X	X	
11	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van gemiddeld en minder begaafde leerlingen						X X
12	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen			X		X	
13	Ik weet hoe ik convergent en divergent kan differentiëren				X	X	
14	Ik weet welke eisen ik kan stellen aan de begaafde leerling qua taakniveau,					X	

	taakgedrag en taakverwerking die aansluiten bij zijn didactische onderwijsbehoeften					X	
15	Ik kan kernbegrippen als autonomie, competentie en relatie toepassen binnen de didactische onderwijsbehoefte van de begaafde leerling			X			
				X			
16	Ik kan onderscheid maken in de leerdoelen op basis van de begrippen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren		X			X	
Competenties betreffende passend leerkrachtgedrag							
17	Ik kan uit de waargenomen didactische behoeften van begaafde leerlingen afleiden welke begeleiding zij van mij als leerkracht nodig hebben				X		X
18	Ik weet hoe ik op een oplossingsgerichte manier met een begaafde leerling in gesprek kan gaan				X		X
19	Ik benoem samen met de leerling welke kansen en mogelijkheden er zijn die passen bij zijn/haar didactische onderwijsbehoeften		X			X	
20	Ik betrek de leerling bij het opstellen van leerdoelen			X		X	
21	Ik kan drie argumenten benoemen waarom het belangrijk is de begaafde leerling te betrekken bij het opstellen van leerdoelen						X
							X
22	Ik kan verschillende leerstijlen toepassen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen.						X
							X

	Via DHH.						
23	Ik heb inzicht in de effecten van mijn handelen op het leergedrag van het begaafde kind					X X	
24	Ik weet op welke manier mijn eigen handelen van invloed is op de ontwikkeling van leer- en presteergedrag van begaafde leerlingen						X X
25	Ik kan reflecteren op mijn eigen didactisch handelen						X X

De afgelopen weken hebben we 4 DHH's uit mijn groep geïnterpreteerd en de gesprekken met de leerlingen en de ouders gevoerd. Daar heb ik ook weer veel van geleerd. In combinatie met wat we samen met jou hebben gedaan, denk ik dat ik nu wel kan zeggen dat ik de laatste 8 weken veel geleerd heb over hoog begaafde kinderen, hoe je het DHH invult en interpreteert, hoe je een HP opstelt, uitvoert en evalueert.

Beoordelingslijst eigen kennis en vaardigheden**leerkracht B****X = beginsituatie****X = eindsituatie**

		Mate waarin de competentie beheerst wordt					
		1	2	3	4	5	6
Competenties betreffende de didactische onderwijsbehoeften							
1	Ik kan tenminste vijf leereigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen				X	X	
2	Ik kan tenminste vijf persoonlijkheidseigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen				X	X	
3	Ik kan aan de hand van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen tenminste vijf didactische onderwijsbehoeften herkennen bij begaafde leerlingen in mijn groep			X	X		
4	Ik weet hoe ik een sterkte- zwakte analyse uit het DHH kan interpreteren van een begaafde leerling m.b.t. zijn didactische onderwijsbehoeften				X X		
5	Ik kan een vergelijking maken in de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen t.o.v. gemiddeld en				X	X	

	minder begaafde leerlingen						
6	Ik kan de waargenomen ontwikkeling van het begaafde kind afzetten tegen de ontwikkeling zoals die gemiddeld wordt doorlopen				X		
					X		
Competenties betreffende leerdoelen voor begaafde leerlingen							
7	Ik kan de leerdoelen SMART formuleren (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden)					X	
						X	
8	Ik kan een stappenplan beschrijven waarmee deze leerdoelen behaald kunnen worden				X		
					X		
9	Ik heb zicht op de leerdoelen die in een leerstofjaar bereikt moeten worden					X	
						X	
10	Ik kan verband leggen met de leerdoelen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen				X		
					X		
11	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van gemiddeld en minder begaafde leerlingen					X	
						X	
12	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen					X	
						X	
13	Ik weet hoe ik convergent en divergent kan differentiëren					X	
						X	
14	Ik weet welke eisen ik kan stellen aan de begaafde leerling qua taakniveau,					X	

	taakgedrag en taakverwerking die aansluiten bij zijn didactische onderwijsbehoeften					X	
15	Ik kan kernbegrippen als autonomie, competentie en relatie toepassen binnen de didactische onderwijsbehoefte van de begaafde leerling					X X	
16	Ik kan onderscheid maken in de leerdoelen op basis van de begrippen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren			X	X		
Competenties betreffende passend leerkrachtgedrag							
17	Ik kan uit de waargenomen didactische behoeften van begaafde leerlingen afleiden welke begeleiding zij van mij als leerkracht nodig hebben			X	X		
18	Ik weet hoe ik op een oplossingsgerichte manier met een begaafde leerling in gesprek kan gaan					X X	
19	Ik benoem samen met de leerling welke kansen en mogelijkheden er zijn die passen bij zijn/haar didactische onderwijsbehoeften				X X		
20	Ik betrek de leerling bij het opstellen van leerdoelen				X X		
21	Ik kan drie argumenten benoemen waarom het belangrijk is de begaafde leerling te betrekken bij het opstellen van leerdoelen				X X		
22	Ik kan verschillende leerstijlen toepassen die aansluiten bij de didactische			X	X		

	onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen						
23	Ik heb inzicht in de effecten van mijn handelen op het leergedrag van het begaafde kind				X	X	
24	Ik weet op welke manier mijn eigen handelen van invloed is op de ontwikkeling van leer- en presteergedrag van begaafde leerlingen				X X		
25	Ik kan reflecteren op mijn eigen didactisch handelen					X X	

Beoordelingslijst eigen kennis en vaardigheden**leerkracht C****X = beginsituatie****X = eindsituatie**

		Mate waarin de competentie beheerst wordt					
		1	2	3	4	5	6
Competenties betreffende de didactische onderwijsbehoeften							
1	Ik kan tenminste vijf leereigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen		X	X			
2	Ik kan tenminste vijf persoonlijkheidseigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen		X	X			
3	Ik kan aan de hand van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen tenminste vijf didactische onderwijsbehoeften herkennen bij begaafde leerlingen in mijn groep		X X				
4	Ik weet hoe ik een sterkte- zwakte analyse uit het DHH kan interpreteren van een begaafde leerling m.b.t. zijn didactische onderwijsbehoeften	X X					

5	Ik kan een vergelijking maken in de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen t.o.v. gemiddeld en minder begaafde leerlingen		X				
			X				
6	Ik kan de waargenomen ontwikkeling van het begaafde kind afzetten tegen de ontwikkeling zoals die gemiddeld wordt doorlopen	X	X				
Competenties betreffende leerdoelen voor begaafde leerlingen							
7	Ik kan de leerdoelen SMART formuleren (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden)		X		X		
8	Ik kan een stappenplan beschrijven waarmee deze leerdoelen behaald kunnen worden	X			X		
9	Ik heb zicht op de leerdoelen die in een leerstofjaar bereikt moeten worden	X		X			
10	Ik kan verband leggen met de leerdoelen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen	X	X				
11	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van gemiddeld en minder begaafde leerlingen	X		X			
12	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen	X		X			
13	Ik weet hoe ik convergent en divergent kan differentiëren			X	X		

14	Ik weet welke eisen ik kan stellen aan de begaafde leerling qua taakniveau, taakgedrag en taakverwerking die aansluiten bij zijn didactische onderwijsbehoeften		X	X			
15	Ik kan kernbegrippen als autonomie, competentie en relatie toepassen binnen de didactische onderwijsbehoefte van de begaafde leerling	X	X				
16	Ik kan onderscheid maken in de leerdoelen op basis van de begrippen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren	X	X				
Competenties betreffende passend leerkrachtgedrag							
17	Ik kan uit de waargenomen didactische behoeften van begaafde leerlingen afleiden welke begeleiding zij van mij als leerkracht nodig hebben		X	X			
18	Ik weet hoe ik op een oplossingsgerichte manier met een begaafde leerling in gesprek kan gaan			X	X		
19	Ik benoem samen met de leerling welke kansen en mogelijkheden er zijn die passen bij zijn/haar didactische onderwijsbehoeften		X		X		
20	Ik betrek de leerling bij het opstellen van leerdoelen	X			X		
21	Ik kan drie argumenten benoemen waarom het belangrijk is de begaafde leerling te betrekken bij het opstellen van leerdoelen		X	X			

22	Ik kan verschillende leerstijlen toepassen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen		X				
			X				
23	Ik heb inzicht in de effecten van mijn handelen op het leergedrag van het begaafde kind	X		X			
24	Ik weet op welke manier mijn eigen handelen van invloed is op de ontwikkeling van leer- en presteergedrag van begaafde leerlingen		X	X			
25	Ik kan reflecteren op mijn eigen didactisch handelen			X	X		

Beoordelingslijst eigen kennis en vaardigheden**leerkracht D, totaalvragenlijst****X = beginsituatie****X = eindsituatie**

		Mate waarin de competentie beheerst wordt					
		1	2	3	4	5	6
Competenties betreffende de didactische onderwijsbehoeften							
1	Ik kan tenminste vijf leereigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen				X	X	
2	Ik kan tenminste vijf persoonlijkheidseigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen			X	X		
3	Ik kan aan de hand van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen tenminste vijf didactische onderwijsbehoeften herkennen bij begaafde leerlingen in mijn groep			X	X		
4	Ik weet hoe ik een sterkte- zwakte analyse uit het DHH kan interpreteren van een begaafde leerling m.b.t. zijn didactische onderwijsbehoeften		X	X			
5	Ik kan een vergelijking maken in de			X	X		

	didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen t.o.v. gemiddeld en minder begaafde leerlingen						
6	Ik kan de waargenomen ontwikkeling van het begaafde kind afzetten tegen de ontwikkeling zoals die gemiddeld wordt doorlopen			X	X		
Competenties betreffende leerdoelen voor begaafde leerlingen							
7	Ik kan de leerdoelen SMART formuleren (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden)			X	X		
8	Ik kan een stappenplan beschrijven waarmee deze leerdoelen behaald kunnen worden			X	X		
9	Ik heb zicht op de leerdoelen die in een leerstofjaar bereikt moeten worden				X		
					X		
10	Ik kan verband leggen met de leerdoelen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen			X	X		
11	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van gemiddeld en minder begaafde leerlingen			X	X		
12	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen			X	X		
13	Ik weet hoe ik convergent en divergent kan differentiëren		X				
		X					

14	Ik weet welke eisen ik kan stellen aan de begaafde leerling qua taakniveau, taakgedrag en taakverwerking die aansluiten bij zijn didactische onderwijsbehoeften				X	X	
15	Ik kan kernbegrippen als autonomie, competentie en relatie toepassen binnen de didactische onderwijsbehoefte van de begaafde leerling		X		X		
16	Ik kan onderscheid maken in de leerdoelen op basis van de begrippen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren		X		X		
Competenties betreffende passend leerkrachtgedrag							
17	Ik kan uit de waargenomen didactische behoeften van begaafde leerlingen afleiden welke begeleiding zij van mij als leerkracht nodig hebben			X	X		
18	Ik weet hoe ik op een oplossingsgerichte manier met een begaafde leerling in gesprek kan gaan			X	X		
19	Ik benoem samen met de leerling welke kansen en mogelijkheden er zijn die passen bij zijn/haar didactische onderwijsbehoeften			X	X		
20	Ik betrek de leerling bij het opstellen van leerdoelen		X		X		
21	Ik kan drie argumenten benoemen waarom het belangrijk is de begaafde leerling te betrekken bij het opstellen van leerdoelen			X	X		

22	Ik kan verschillende leerstijlen toepassen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen			X	X		
23	Ik heb inzicht in de effecten van mijn handelen op het leergedrag van het begaafde kind			X	X		
24	Ik weet op welke manier mijn eigen handelen van invloed is op de ontwikkeling van leer- en presteergedrag van begaafde leerlingen				X X		
25	Ik kan reflecteren op mijn eigen didactisch handelen				X X		

Beoordelingslijst eigen kennis en vaardigheden**leerkracht E totaal vragenlijst****X = beginsituatie****X = eindsituatie**

		Mate waarin de competentie beheerst wordt					
		1	2	3	4	5	6
Competenties betreffende de didactische onderwijsbehoeften							
1	Ik kan tenminste vijf leereigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen					X	X
2	Ik kan tenminste vijf persoonlijkheidseigenschappen opnoemen die kenmerkend zijn voor begaafde leerlingen					X	X
3	Ik kan aan de hand van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen tenminste vijf didactische onderwijsbehoeften herkennen bij begaafde leerlingen in mijn groep				X	X	
4	Ik weet hoe ik een sterkte- zwakte analyse uit het DHH kan interpreteren van een begaafde leerling m.b.t. zijn didactische onderwijsbehoeften		X	X			

5	Ik kan een vergelijking maken in de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen t.o.v. gemiddeld en minder begaafde leerlingen			X			X
6	Ik kan de waargenomen ontwikkeling van het begaafde kind afzetten tegen de ontwikkeling zoals die gemiddeld wordt doorlopen				X		X
Competenties betreffende leerdoelen voor begaafde leerlingen							
7	Ik kan de leerdoelen SMART formuleren (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden)				X		
					X		
8	Ik kan een stappenplan beschrijven waarmee deze leerdoelen behaald kunnen worden		X		X		
9	Ik heb zicht op de leerdoelen die in een leerstofjaar bereikt moeten worden					X	
						X	
10	Ik kan verband leggen met de leerdoelen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen			X		X	
11	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van gemiddeld en minder begaafde leerlingen			X		X	
12	Ik kan leerdoelen formuleren die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen			X		X	
13	Ik weet hoe ik convergent en divergent kan differentiëren			X			X

14	Ik weet welke eisen ik kan stellen aan de begaafde leerling qua taakniveau, taakgedrag en taakverwerking die aansluiten bij zijn didactische onderwijsbehoeften					X	X
15	Ik kan kernbegrippen als autonomie, competentie en relatie toepassen binnen de didactische onderwijsbehoefte van de begaafde leerling			X			X
16	Ik kan onderscheid maken in de leerdoelen op basis van de begrippen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren			X			X
Competenties betreffende passend leerkrachtgedrag							
17	Ik kan uit de waargenomen didactische behoeften van begaafde leerlingen afleiden welke begeleiding zij van mij als leerkracht nodig hebben			X		X	
18	Ik weet hoe ik op een oplossingsgerichte manier met een begaafde leerling in gesprek kan gaan	X				X	
19	Ik benoem samen met de leerling welke kansen en mogelijkheden er zijn die passen bij zijn/haar didactische onderwijsbehoeften	X				X	
20	Ik betrek de leerling bij het opstellen van leerdoelen	X				X	
21	Ik kan drie argumenten benoemen waarom het belangrijk is de begaafde leerling te betrekken bij het opstellen van leerdoelen	X				X	

22	Ik kan verschillende leerstijlen toepassen die aansluiten bij de didactische onderwijsbehoeften van begaafde leerlingen		X			X	
23	Ik heb inzicht in de effecten van mijn handelen op het leergedrag van het begaafde kinderen			X			X
24	Ik weet op welke manier mijn eigen handelen van invloed is op de ontwikkeling van leer- en presteergedrag van begaafde leerlingen		X				X
25	Ik kan reflecteren op mijn eigen didactisch handelen					X	X

Bijlage 14: Semigestructureerde interviews: begin en eindsituatie**Naam: Leerkracht A****School: School A****Datum: 16-01-2012 (13.00 – 14.15 u.)**

Semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften herken je bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

Ze heeft veel uitdaging nodig. Ze geeft niet aan dat ze het saai vindt op school. Deze leerling stuurde een mail naar de leerkracht: saai, saai, saai! Ze zou niet uit zichzelf vertellen dat ze niet met plezier naar school gaat. Ze werkt heel goed, alles ziet er goed uit. Ik stelde deze leerling de vraag: Waar zou je meer over willen weten, wat vind je fijn om uit te zoeken (bv epilepsie, moeder heeft dit)?

Ze heeft bevestiging van de leerkracht nodig. Ze komt geregeld: leerkracht ik ben klaar (met het basiswerk uit de methode/ compacten), terwijl zij zelfstandig verder mocht gaan met de verrijkingsstof. Af en toe pakt ze dit zelf op.

2. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het herkennen van de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Mijn ondersteuningsbehoefte is meer inzicht in deze kinderen te krijgen in de didactische onderwijsbehoefte. Ik wil graag dat je meedenkt in wat ik doe en daarop reageert en aanvullingen geeft. Voor deze leerling heb ik geen concrete vragen.

3. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het aansluiten op de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Ik weet momenteel niet waar hiaten zitten, misschien heb ik nog blinde vlekken: Schijn jij daar maar met je lichtje op: Kijken waar dingen zichtbaar

gemaakt kunnen worden die anders kunnen in mijn onderwijs aan begaafde leerlingen. Maak mij bewust van mijn onbewuste (on)bekwaamheden!

4. Wat gaat er al goed in betrekking tot jouw didactisch handelen t.a.v. het opstellen van leerdoelen?

De communicatie met de leerling zelf, dat je erachter komt dat ze het saai vindt, dat ze meer uitdaging nodig heeft. Ik hoef maar naar haar te kijken en ze weet wat ze moet doen, ik ben heel alert. Ik ben heel positief gericht. Leerdoelen worden niet benoemd. Wel bij het afnemen van een toets. Kien is er om uitdaging te bieden. De strategieën beheerst ze wel, ze kan een stappenplan opstellen.

5. In hoeverre en op welke manier betrek jij de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Welke ondersteuningsbehoefte ervaar jij hierbij op kennis en handelingsniveau?

De leerlingen weten waarom we met de les bezig zijn. Het wordt benoemd en aan het eind geëvalueerd. Als het boek opengaat weten ze wat we gaan doen. Bij het opstellen/bepalen van leerdoelen worden zij niet betrokken. Ondersteuningsbehoefte: Hoe formuleer ik met deze kinderen de leerdoelen die passen binnen mijn klassenmanagement?

6. Wat zijn jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek?

Als we dit onderzoek afgerond hebben, verwacht ik dat ik beter op de didactische onderwijsbehoeften van deze kinderen kan inspelen. Daarnaast verwacht ik te weten hoe ik hen daar het beste in kan begeleiden.

Eind semi gestructureerde interviewvragen:

Helaas liet de gezondheid van leerkracht A haar in de laatste fase van het onderzoek in de steek, waardoor het niet lukte om het interview persoonlijk af te nemen. Zij heeft de vragen thuis achter de computer beantwoord.

1. Welke didactische onderwijsbehoeften ben je tijdens deze periode van coaching gaan herkennen bij de begaafde leerling uit jouw groep?

Niet meer dan die ik al herkende. Ik wilde ze beter handen en voeten gaan geven. En dat ga ik nu ook ECHT doen!

2. Wat gaat er nu beter in betrekking tot het aansluiten bij die specifieke didactische onderwijsbehoeften t.a.v. het opstellen van leerdoelen?

Ik heb beter inzicht in hoe ik een HP moet opstellen en dat ook daadwerkelijk uit moet voeren. Ik weet waar in het DHH ik de onderwijsbehoefte kan vinden voor mijn leerling. En ik weet beter waar ik materialen kan vinden.

3. In hoeverre en op welke manier betrek jij nu de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Heb je op dit gebied nog meer ondersteuningsbehoefte?

Ik ga het gesprek aan met de leerling en laat hem meedenken en praten. Dat deed ik al, maar nu gericht. Eerst was het zoiets van: Ik hoor je ik wil wat voor je doen, we doen het samen, maar ik weet niet zo goed wat ik voor je kan doen. Dat laatste punt is nu verbeterd.

4. Heb je antwoord gekregen op jouw persoonlijke hulpvraag / ondersteuningsbehoefte?

Ja.

5. Kon je het geleerde toepassen? Op welke manier?

Ja. DHH uitwerken, ouder gesprek voeren, leerling erbij betrekken, HP opstellen (alles samen met mijn duo-collega).

6. Is er verandering gekomen in jouw situatie? Zie jij verandering in jouw leerkrachtgedrag?

Eerst wilde ik wel en deed ik mijn best om iets aan te passen voor de leerling, nu zorg ik dat er daadwerkelijk iets verandert!

7. Wat ga je in het vervolg anders doen?

Zorgen dat de (hoog) begaafde leerling aan zijn trekken komt en niet meer aan het lijntje houden met net doen alsof.....

8. Heeft deze coaching voldaan aan jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek? Wat had je nog meer verwacht/liever anders gezien?

Het is goed zo. Ik heb genoeg geleerd. De rest moet ik in de praktijk vasthouden en er vooral mee bezig blijven en zorgen dat er iets verandert.

9. Heb je nog aanvullingen/opmerkingen t.a.v. dit onderzoek?

Het was fijn om samen te werken. Een groepje met mensen die met elkaar mee wilden werken en denken!

Bedankt Netty!

Naam: Leerkracht B

School: School B

Datum: 16-01-2012 (14.30 – 15.45 u.)

Semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften herken je bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

- Korte instructie. Hij heeft de sturing van de leerkracht nodig. Hij wil graag snel aan het werk zonder dat hij veel instructie nodig denkt te hebben. Op het VO kan hij hierin vastlopen, want dan volgt hij eigen strategieën, die omslachtiger zijn. Dit heeft hij niet in de gaten. Hij kan meer dan hij laat zien.
- Duidelijk en afgebakend aangeven wat er van hem verwacht wordt: duidelijke eisen stellen.
- Rustige werkplek. Hij moet geconcentreerd kunnen werken: buiten de groep werkt hij beter. Beloning bij afgemaakt werk werkt, dan hij is hij eerder klaar.
- Hij heeft externe motivatie nodig om snel en goed te werken. Deze motivatie heeft hij wel thuis. Hij wil het naadje van de kous weten, zoekt dit na op de computer samen met zijn ouders.
- Meer verdieping/verrijking/uitdaging vooral bij wereldoriëntatie.
- Meer zelfstandige werken bij begrijpend lezen.

2. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het herkennen van de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Leer mij op een andere manier onderwijsbehoeften van begaafde kinderen herkennen.

Nu zijn de gedragsproblemen en zijn hoge toetsscores (vooral wereldoriëntatie was opvallend) de herkenning van de didactische onderwijsbehoefte. Ik denk

dat er ook andere manieren zijn om dit te herkennen. Zijn er nog andere manieren om naar dit kind te kijken?

3. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het aansluiten op de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Ik zou willen weten hoe ik hem verder uit kan dagen om gedragsproblemen te voorkomen.

Dat hij zijn energie kan inzetten voor schooltaken/leren. Op welke manier kan ik hem het beste uitdagen, zodat hij zijn energie goed kan inzetten? Meer pro-actief te kunnen handelen voordat er gedragsproblemen ontstaan.

Hoe kan ik meisjes die zich aanpassen uit hun schulp halen? Op deze manier leren zij niet te leren. Hoe leer ik begaafde kinderen leren?

4. *Wat gaat er al goed in betrekking tot jouw didactisch handelen t.a.v. het opstellen van leerdoelen?*

Bij elke les wordt het lesdoel benoemd. Het rekendoel wordt op een plaat gezet en in de klas gehangen. Dit project is gestart met rekenen. Bij spelling en taal wordt dit zoveel mogelijk overgenomen. Het is duidelijk op welk niveau de leerlingen zitten. Het is daarmee duidelijk wat hun extra taken zijn. Leerdoelen worden per niveau vastgesteld: 3 niveaugroepen per klas. De hoogbegaafde leerlingen zitten in de zongroep.

5. *In hoeverre en op welke manier betrek jij de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Welke ondersteuningsbehoefte ervaar jij hierbij op kennis en handelingsniveau?*

Op dit moment worden de leerlingen hier nog niet bij betrokken. Het leerdoel wordt vanuit de methode vastgesteld. Bij Anders Adaptief worden thema's in de klas behandeld: in groepsvorm gaan de leerlingen zelf aangeven wat ze gaan onderzoeken en wat ze willen leren.

Mijn ondersteuningsbehoefte: Hoe laat ik hem een persoonlijk subdoel opstellen?

Handelingsniveau: Ik zou graag samen met de leerling bij de gewone methodes (rekenen) willen bekijken wat (kennis niveau) voor hem nuttig en leerzaam is. (hij is nog niet aan het compacten). Hij kan waarschijnlijk grotere stappen maken.

6. *Wat zijn jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek?*

Dat ik leer hoe ik de situatie rond deze jongen kan verbeteren. Dat hij door zijn gedrag laat zien dat hij met plezier naar school gaat: zijn energie op een positieve manier kan uiten.

Dat mijn kennis en inzicht vergroot worden t.a.v. het omgaan met begaafde kinderen. Dat ik daar zelf baat bij heb, zodat het de kinderen ten goede komt. Het zou mooi zijn dat de kinderen al zo vroeg mogelijk gediagnosticeerd worden en begeleid kunnen worden op een goede manier.

Eind semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften ben je tijdens deze periode van coaching gaan herkennen bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

Behoeftte aan autonomie. Hij vindt het prettig om autonoom te zijn en wil serieus genomen worden.

Doel (nut) aangeven van de leerstof. Hij vindt het nog wel lastig als ik doorvraag wat hij wil, dit is hij nog niet gewend. Het bespreken/bevragen van het doel is voor hem een motivatie om beter op te letten. Door het leggen van een link naar het dagelijkse leven (o.a. met rekenen) is hij gemotiveerd voor deze les te gaan. Hij realiseert zich dat hij deze kennis voor het dagelijkse leven nodig heeft. Bijvoorbeeld: procenten leer je omdat je dan in de winkel kunt zien hoeveel je kunt bezuinigen. Het is nog niet te merken dat zijn gedrag beter is, hoewel dit op sommige momenten beter gaat.

2. *Wat gaat er nu beter in betrekking tot het aansluiten bij die specifieke didactische onderwijsbehoeften t.a.v. het opstellen van leerdoelen?*

Hij wordt erbij betrokken, maar vindt het nog moeilijk zijn eigen leerdoel te bepalen. Hij vindt het prettig om op deze manier meer autonoom te zijn, tegelijkertijd vindt hij dit nog lastig, hij moet deze vaardigheid nog leren: hij moet erover nadenken.

3. *In hoeverre en op welke manier betrek jij nu de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Heb je op dit gebied nog meer ondersteuningsbehoefte?*

Ik probeer met hem het leerdoel van vandaag te bepalen. Ik ben met dit proces bezig. Bij een vak als aardrijkskunde is dit makkelijker te bepalen, omdat hij dit zelfstandig mag doen. Ondersteuningsbehoefte: ik vind het lastig consequent te zijn om hem mee te laten denken in het bepalen van het leerdoel.

4. *Heb je antwoord gekregen op jouw persoonlijke hulpvraag / ondersteuningsbehoefte?*

Ja, zeker wat betreft het bespreken van de casus, Door dit met elkaar als groepje te bespreken kreeg ik handvatten om mee verder te komen. Ik weet nu beter hoe ik kan aansluiten op zijn onderwijsbehoefte. Vooral het mee laten

denken in het bepalen van zijn leerdoel is voor hem erg belangrijk. Zijn interne motivatie wordt veranderd zodra hij zelf mag meedenken.

5. *Kon je het geleerde toepassen? Op welke manier?*

Ja, door mijn beperkte aantal werkdagen is het nog niet wat ik zou willen. Ik heb nu regelmatig gesprekjes met hem: hij weet dat er dingen voor hem gaan veranderen, het is in ontwikkeling. Op dit moment is het meest belangrijk voor mij dat ik zijn motivatie op een ander manier weet aan te spreken: hij wordt serieus genomen en mag meedenken. Deze andere manier van benaderen kan voor een omslag zorgen. Het blijft wel zoeken naar beschikbare tijd: er zitten nog 31 andere kinderen in mijn groep.

6. *Zie jij verandering in jouw leerkrachtgedrag?*

Ja, ik benader hem nu op een andere manier. Ik leer hem nu meedenken over zijn leerdoel. Het doorvragen daarop vindt hij nog lastig omdat hij het niet gewend is. Ik pas dit nu ook toe bij de andere kinderen. Zij vinden het ook leuk. De details zijn anders, soms is het heel klein en vraag ik alleen maar: 'weet je het nog?', dat helpt al.

7. *Wat ga je in het vervolg anders doen?*

Vooraf bepaalde dingen gaan overleggen: wat vind jij dat je moet gaan leren? Vooraf ga ik doelen vaststellen, wat wil hij ervan leren en vindt de leerkracht dat ook voldoende? Ik wil als leerkracht de link wel leggen naar het nut van deze les voor de maatschappij. Ik verwacht wel wat van hem. Hij wordt eigenaar gemaakt van zijn eigen leerproces. Dat is een nieuwe ervaring voor hem. Hij dacht vaak tijdens de instructie dat hij niet hoefde te luisteren. Hierdoor heeft hij bepaalde strategieën gemist die sommige berekeningen handiger maken. Ik wil nu dat hij zijn berekening ernaast schrijft, zodat zichtbaar is welke strategieën goed of verkeerd zijn. Als hij inziet dat bepaalde strategieën handig zijn pakt hij dit op. Ook bij andere vakken ga ik het doel bespreken. Ik wil gaan uitleggen waarom ik het doel ga bespreken: het doel uitleggen van het bespreken van het doel.

8. *Heeft deze coaching voldaan aan jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek? Wat had je nog meer verwacht? Was dit voor jou een goede manier van coaching of zou een andere manier voor jou effectiever geweest zijn? Zo ja, welke?*

Ik vond het heel prettig, het was voor mij een complexe situatie. Het is voor mij de start van een proces. Ik ben wel een aantal stappen verder gekomen. De relatie met de leerling is daardoor verbeterd. Dat komt hierdoor en ook doordat deze leerling thuis een opvoedcoach heeft gekregen. Hij staat hier meer voor open.

Mijn kennis is vergroot door jouw handvatten: het zelf mee laten denken, zelf doelen laten vaststellen, aansluiten op onderwijsbehoefte, het de leerling zelf verantwoordelijk maken voor zijn eigen leerproces. Het waren concrete dingen waar ik iets mee kon. De wondervraag was leuk om te doen. Dat vond hij moeilijk om aan te geven. Dingen die ik voor hem geleerd heb, pas ik bij andere kinderen toe.

Nee, ik had niet meer verwacht. Ik weet hoe ik de situatie rondom deze leerling kan verbeteren. Mijn kennis en inzicht verbeteren is een blijvend proces. Het komt ook andere kinderen ten goede.

Ik vond het leuk om te horen waar andere leerkrachten tegen aan lopen. Er waren uiteenlopende casussen zo kan het dus ook. We willen graag met elkaar een afsluitende bijeenkomst. Het was leuk om te doen. Je hebt er niet altijd tijd voor. Het is goed als er een gespreksleider bij is die de vragen stelt. Ik vind het prettig er met anderen over te praten. Vooral het concreet maken vond ik fijn probeer eens dit of dat.

9. *Heb je nog aanvullingen/opmerkingen t.a.v. dit onderzoek?*

De tijd was te kort. Een langere tussentijd zou prettiger zijn, zodat de bijeenkomsten beter gespreid zijn. Graag zou ik in juni weer bij elkaar komen. Het mooiste zou zijn om elke 2 maanden bij elkaar te komen. Ik denk dat er dan meer effecten zijn te meten. Voorheen heb jij de coaching gericht op de intern begeleiders. Het voordeel van het coachen van leerkrachten is dat zij de kinderen in de klas hebben, de intern begeleider heeft deze ervaring niet en hoort de verhalen uit de tweede hand. Juist door de leerkrachten rechtstreeks hiervan bewust te maken kom je verder. Deze mini coaching zou voortgezet

moeten worden. Gemêleerde groepen zijn goed. Ik vond het wel erg goed om er mee bezig te zijn. Ik ben nu veel alerter op begaafde kinderen.

Naam: Leerkracht C

School: School C

Datum: 16-01-2012 (9.15 – 10.30 u.)

Semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften herken je bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

De leerstof moet voor haar dieper gaan en uitdagender zijn, niet alleen bij rekenen, ook bij andere vakgebieden. Reden: Ze snapt direct alles, ze is heel snel klaar en maakt geen fouten. Het gaat allemaal snel en soepel.

Samenwerken is ook een onderwijsbehoefte, zij wil niet apart zijn en wil niet opvallen. Ze wil niet de beste zijn.

Ze heeft ook complimenten nodig. Dat vergeet je nog wel eens.

2. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het herkennen van de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Ik denk een stuk kennis, in de vragenlijst lees je over kenmerken, die weet ik allemaal nog niet, hoe herken je zo'n kind? De map met de theorie over hoogbegaafdheid lezen is niet genoeg voor mij, ik wil daar graag over praten om me de stof eigen te maken.

3. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het aansluiten op de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Wat ga ik begaafde kinderen vakoverstijgend en binnen de groep aanbieden? Er is teveel aanbod op internet, dan zie je door de bomen het bos niet meer, dat moet je kaderen.

Ik wil graag hulp hoe je een project met een aantal collega's kunt opzetten.

Hoe zet ik een project op, hoe bepaal ik daarvoor het leerdoel en doe ik dit samen in een groepje beste leerlingen in mijn groep? Hoe ga ik dat uitwerken? Graag vakoverstijgend! Hoe bepaal ik het leerdoel?

4. *Wat gaat er al goed in betrekking tot jouw didactisch handelen t.a.v. het opstellen van leerdoelen?*

Ik ben nog helemaal niet bezig met het opstellen van leerdoelen. Wel worden de leerdoelen voor de hele groep op bord geschreven. Ik denk daar nog niet bij na. Ik bereid altijd mijn lessen voor, wat is het doel van deze les, ik benoem het alleen niet. Onbewust weet je wel het doel van de les. Ik sta helemaal achter het doel van Kien: het is uitdagend, nuttig en ze leren zelfstandig werken.

5. In hoeverre en op welke manier betrek jij de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Welke ondersteuningsbehoefte ervaar jij hierbij op kennis en handelingsniveau?

Ik betrek leerlingen niet bij het opstellen van leerdoelen. Het is al best lastig om de leerdoelen op bord te schrijven. Alles kost tijd. Het is wel effectieve tijd. Je bent je bewust wat het doel is. Ik moet het me nog wel eigen maken. Het gebeurt nu nog minimaal.

Mijn ondersteuningsbehoefte: Hoe maak ik de begaafde leerling duidelijk wat zijn leerdoel is, wat heeft hij nodig? Doe ik dit met één leerling of betrek ik het groepje hierin?

6. Wat zijn jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek?

Een beetje samenvatting van de vragen: Een stukje kennis en inzicht: hoe herken ik de didactische onderwijsbehoefte van een begaafde leerling? Hoe ga ik met een begaafde leerling om? Wat wordt er van mij als leerkracht verwacht?

Inzicht in de didactische onderwijsbehoefte van een begaafde leerling wat betreft de leerdoelen. Hoe laat ik de leerling het leerdoel samenstellen? Dat zie ik als het belangrijkste.

Eind semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften ben je tijdens deze periode van coaching gaan herkennen bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

Ik zie nu ook dat zij heel duidelijk coaching en begeleiding in het proces nodig heeft.

Behoeft aan peers: ze werkt graag samen.

Extra uitdaging hoeft voor haar niet direct, je moet haar daarvoor enthousiasmeren. Ze is nu met een webquest nodig, ook dan gaat ze er nog niet echt voor. Ze moet zelf onderkennen dat ze meer kan, dan de gemiddelde leerling. Ze zou een onderpresteerder kunnen zijn. Als ze dat gaat herkennen bij zichzelf wordt ze misschien ook enthousiast voor extra uitdaging.

Leerkracht C verwacht dat dit gaat komen.

2. *Wat gaat er nu beter in betrekking tot het aansluiten bij die specifieke didactische onderwijsbehoeften t.a.v. het opstellen van leerdoelen?*

We hebben ontdekt dat we eerst de inhoud moeten bekijken, daarna bedenken wat we moeten doen, en dan pas het leerdoel moeten vaststellen. Dat had zij zelf ook goed door. Wat was jouw leerdoel? Eerst gaf zij aan: meer over Rome te weten komen. De opdracht was echter anders: het maken van een reisfolder met als thema `terug in de Romeinse tijd`. Ik heb geleerd dat ik als leerkracht vaak dingen invul. Nu ik het haar gevraagd heb, stel ik meer open vragen. Ik geef haar de ruimte om mee te denken.

3. *In hoeverre en op welke manier betrek jij nu de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Heb je op dit gebied nog meer ondersteuningsbehoefte?*

Ik ben nog maar net gestart. Je moet je dit eigen maken bij meerdere dingen. Je weet nog maar een klein stukje, je moet ermee werken en tegen dingen aanlopen. Ik heb bijvoorbeeld bij Kien nog nooit gevraagd: wat gaan jullie hiervan leren? Dit is voor mij een stukje bewustwording van een aantal dingen die mij geen extra tijd kosten, maar die je gewoon kunt doen. In groep 7 zijn ze erg leergierig, daarin hebben ze wel begeleiding nodig.

Mijn ondersteuningsbehoefte: Ik moet voor de theorie, de leer- en persoonlijkheidseigenschappen en de map over hoogbegaafdheid een keer de

tijd nemen. Loop ik dan ergens tegen aan dan mail ik je wel. Ik ga ook meer overleggen met een collega. Daarmee kom je verder: door te luisteren hoor je veel van elkaar.

4. *Heb je antwoord gekregen op jouw persoonlijke hulpvraag / ondersteunings-behoefte?*

Ja, ik weet nu waar ik op moet letten bij het bepalen van een leerdoel.

Concreet: op de inhoud van de opdracht, niet zomaar willekeurig kiezen, zij koos gewoon de bovenste, klaar. Je moet begaafde kinderen daarin sturen. Ik heb veel handvatten gekregen, het is nog niet helemaal helder. Ik kan nu vooruit. Als ik nu extra materiaal heb, weet ik dat ik ervoor moet gaan zitten. Ik ga de leerdoelvraag stellen en wat heb je daarvoor nodig? Ik zie dat je ze daarin niet moet loslaten maar ze er bewust mee om moet laten gaan. Het is geen kwestie van alleen maar extra werk geven.

5. *Kon je het geleerde toepassen? Op welke manier?*

Ja, ik bespreek dit met mijn leerling en ga op zoek naar het goede leerdoel. Ik ben nu bewuster bezig met compacten en het werken met Kien. Het is niet alleen maar: `doe je best`. Als je de leerlingen begeleid kun je er meer uit halen.

6. *Zie jij verandering in jouw leerkrachtgedrag?*

Ja, ik ben me meer bewust van de behoeften van begaafde leerlingen.

Behoeften om zinvol bezig te zijn, het hoeft niet per se uitdagend te zijn, wel zinvol. Ik zie dat begaafde leerlingen behoefte hebben aan begeleiding en aan samenwerking met anderen, nu werkt ze alleen achter de computer.

Verandering in leerkrachtgedrag begint met bewustwording. Ik ben nog bewust onbekwaam en op weg naar onbewust bekwaam om dan naar de laatste stap bewust bekwaam te gaan.

7. *Wat ga je in het vervolg anders doen?*

Ik ga naar meer materialen zoeken om aan te bieden. Ook ga ik aan de betreffende leerlingen vragen waar ze behoefte aan hebben. En met hen op zoek gaan naar het leerdoel. In de klas vinden we dit heel belangrijk, voor

begaafde kinderen is dat nog belangrijker om zelf het leerdoel mee te mogen bepalen.

8. *Heeft deze coaching voldaan aan jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek? Wat had je nog meer verwacht? Was dit voor jou een goede manier van coaching of zou een andere manier voor jou effectiever geweest zijn? Zo ja, welke?*

Ik heb er veel van geleerd, maar het was tekort om bewust bekwaam te worden. Ik weet nu al een heel aantal dingen. Ik wist niet goed wat ik ervan moest verwachten: ik gooi me in het diepe en zie het wel. Deze manier was wel leuk omdat we samen waren met andere leerkrachten. Als je één op één zou zitten zou je minder leren. Doordat het een klein groepje was, was het toch persoonlijk.

9. *Heb je nog aanvullingen/opmerkingen t.a.v. dit onderzoek?*

Ik vond het heel prettig. Je was een vriendelijke coach en stond voor iedereen open. Het gesprek is goed en to the point begeleid. Het was voor mij de goede vorm. Met elkaar werd nagedacht over je leervraag. De reflectie was leuk om in te vullen. Je werd dan gedwongen om na te denken hoe je het ervaren had.

Naam: Leerkracht D

School: School D

Datum: 17-01-2012 (12.15 – 13.30 u.)

Semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften herken je bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

- Korte instructie

Vooraf op rekengebied: uitleg begrijpt hij heel snel. Hij pakt strategieën snel op en kan ze goed toepassen.

- Uitdaging

Hij compact met rekenen en werkt met Kien. Hier heeft hij zijn handen aan vol. Met taal is hij zwakker. In wereldoriëntatie is hij wel geïnteresseerd, maar komt niet met van alles aandragen. Hij heeft voldoende aan de basisleerstof.

- Feedback

Hij moet zich serieus genomen voelen wat betreft zijn verrijkingsstof, er moet aandacht van de leerkracht zijn hoe hij de verrijkingsstof gemaakt heeft.

2. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het herkennen van de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Ik twijfel eraan of ik voldoende herken van hun onderwijsbehoefte: misschien willen ze wel andersoortig werk? Op welke manier moet je ze begeleiden?

Laat je ze met de klas meegaan, of rem je hen dan in hun ontwikkeling?

Ik wil graag meer kennis wat begaafde leerlingen nodig hebben en hoe ik hen daarbij begeleid.

3. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het aansluiten op de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Help mij om ruimte te organiseren in mijn klassenmanagement om ruimte/aandacht aan begaafde leerlingen te geven. Begaafde leerlingen

krijgen meer leerstof, maar krijgen ze ook aandacht genoeg? Ze komen zelf niet met vragen. Het is mij nog niet gelukt hen meer aandacht te geven. Het is lastig deze vraag te beantwoorden omdat er nog te weinig zicht is op de voorgaande vraag.

Leer mij hoe ik kan aansluiten bij hun onderwijsbehoefte. Er is nog geen concrete vraag op dit moment.

4. Wat gaat er al goed in betrekking tot jouw didactisch handelen t.a.v. het opstellen van leerdoelen?

We worden momenteel geschoold om de leerdoelen te benoemen naar de kinderen: wat gaan we deze les leren, is ons doel bereikt? Het gebeurt nu zo nu en dan, als er nieuwe dingen aan de orde komen. Als het nu gebeurt zijn de leerlingen verbaasd: hebben jullie weer wat verzonnen, ze vinden het nu nog lastig. De begaafde leerlingen reageren hier niet op, ze zijn zo snel dat ze denken dat het hun niet aangaat. Ik zou het hen specifiek moeten vragen. Begaafde leerlingen willen wel het nut van een les weten om gemotiveerd te zijn.

5. In hoeverre en op welke manier betrek jij de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Welke ondersteuningsbehoefte ervaar jij hierbij op kennis en handelingsniveau?

Tot nu toe nog niet.

Mijn ondersteuningsbehoefte: Dat is best lastig aan te geven. Je wilt ze iets leren, hoe kan ik dan samen met hen een leerdoel bepalen?

Hoe bepaal ik samen met de leerling zijn eigen subdoel en hoe laat ik dat vervolgens uitvoeren? Welke ruimte krijgt de begaafde leerling om zijn eigen subdoel te mogen stellen? Hoe kan ik hen op andere vakgebieden dan rekenen zelf hun leerdoel laten vaststellen?

Bijvoorbeeld met meten: ze willen weten hoe lang de school is: hoe laat ik hen dat doen?

6. Wat zijn jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek?

Dat ik duidelijk de leerdoelen samen met de leerlingen kan formuleren.

Dat ik antwoord krijg op de vraag: `Hoe kan ik de leerlingen op een verantwoorde manier verder begeleiden?

Dat begaafde leerlingen feedback krijgen, waardoor ze zich serieus genomen voelen. Dat begaafde leerlingen weten dat hun werk (verrijkingsstof) ertoe doet en de leerkracht er ook echt voor hen is (en niet alleen voor de zwakke leerlingen). Ze mogen niet het idee hebben dat het niet uitmaakt of zij nu één bladzijde maken van Kien of meerdere, want de leerkracht ziet het toch niet.

Bepaalde terminologie was bij de vraagstelling niet direct helder. Ik moest goed lezen wat er met de vraagstelling bedoeld was. Het is jouw vaktaal.

Eind semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften ben je tijdens deze periode van coaching gaan herkennen bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

Er is niet zoveel aan veranderd. Ik ben niet meer gaan herkennen dan ik al deed.

2. *Wat gaat er nu beter in betrekking tot het aansluiten bij die specifieke didactische onderwijsbehoeften t.a.v. het opstellen van leerdoelen?*

Nadat na de zomervakantie het DHH is afgenomen ben ik begonnen om onderwijs op maat te geven: compacten met rekenen en verrijken met Kien. Dat is gewoon doorgegaan.

N.a.v. deze gesprekken heb ik het routeboekje aangepast: ik bekijk nu per les of er nieuwe stof in zit. Ik merkte bij de methodetoetsen dat ze onderdelen misten. Kien is best pittig voor dit groepje leerlingen. Ik heb van deze gesprekken geleerd dat ik de lesstof van Kien af moet bakenen. Ik geef het groepje begaafde leerlingen nu meer begeleiding met Kien: zij hebben nu ook hun momenten dat ik er specifiek voor hen ben. Je merkt dat ze er behoefte aan hebben, dit is één afgesproken moment per week. Ze voelen nu niet meer dat ze alleen bezig gehouden worden, maar dat hun werk serieus genomen wordt.

3. *In hoeverre en op welke manier betrek jij nu de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Heb je op dit gebied nog meer ondersteuningsbehoefte?*

N.a.v. de gesprekken heb ik geprobeerd een leerdoel op te stellen, dat verliep moeizaam. Je merkt dat ze dit niet gewend zijn en hij deed er wat lacherig over. Alles wat ik aandroeg gebruikte hij later alsof hij het zelf verzonnen had. Bijvoorbeeld: Wat zou jij voor uitdaging willen hebben? Wil je bijvoorbeeld met maten aan de gang gaan, dan zou je misschien naar buiten kunnen gaan? Leerling: Dan zou ik het plein wel willen opmeten. Ik wil deze vraag de komende tijd aan het hele groepje voorleggen. Ik denk dat ze dit met elkaar prima aankunnen. Wat zouden jullie willen leren tijdens deze rekenlessen? Dit moet ik vaker doen, wil het gewoon worden voor de leerlingen. Ik denk dat ik

hier voorlopig wel mee vooruit kan. Bij meer ondersteuningsbehoefte kan er gemaïld worden.

4. *Heb je antwoord gekregen op jouw persoonlijke hulpvraag / ondersteuningsbehoefte?*

- Wel wat ik van hem kan eisen. Niet hoe ik zijn werk kan becijferen. Als hij de methodetoets uit de klas maakt, heeft hij bijna altijd een 10. Hoe kan ik een beoordeling van zijn werken met Kien op het rapport geven? Ik kan me voorstellen dat deze leerlingen daar behoefte aan heeft. Met de IB afspreken hoe je deze beoordeling gaat geven. Daardoor voelen deze leerlingen zich nog meer serieus genomen en gewaardeerd.
- Ik heb voldoende antwoord wat betreft het verkrijgen van kennis hoe ik een leerdoel samen met de leerling kan opstellen. Het nut daarvan voor deze kinderen is mij duidelijker geworden. Ze hebben zelf hun leerdoel mede uitgekozen, dan kunnen ze daarop aangesproken worden.
- Korte instructiebehoefte: Korte en directe uitleg. Eerder was het zo dat als de begaafde leerlingen Kien niet snapt dan deden ze maar met de basisgroep. Die instructietijd was te lang voor ze en dus gingen ze zich vervelen. Nu geef ik ze direct uitleg, en kunnen ze aan het werk. Dit werkt beter! Als er instructie is gegeven kunnen ze direct verder. Hier merk ik een verschil met andere leerlingen waar het begrip langzamer komt en meer instructietijd nodig is.

5. *Kon je het geleerde toepassen? Op welke manier?*

Zie boven.

6. *Is er verandering gekomen in jouw situatie? Zie jij verandering in jouw leerkrachtgedrag?*

Ja, door kortere directe instructie te geven. Dit geeft hen meer zelfvertrouwen om direct aan de slag te gaan. Eerder was ik te bang en wilde ik ze erbij houden, omdat ik dacht dat ze anders teveel zouden missen. Die angst ben ik nu kwijt! Soms als de één het niet snapt vragen ze het aan de ander en komt het goed. Als het loopt weet ik dat ik duidelijk genoeg ben geweest. Als ze het alle 5 niet snappen heb ik iets fout gedaan.

Het samen opstellen van het leerdoel is nog niet zoveel gedaan: het is een omkeer in mijn denken aan het worden. Ik moet ermee verder gaan, met wat ik meegekregen heb vanuit de coaching zie ik dat ook zitten. Zonder deze coaching was ik zelf naar oplossingen gaan zoeken, dat was ik niet zover gekomen als nu in deze korte tijd.

Misschien ziet een ander nog meer verschil in leerkrachtgedrag, maar ik zelf niet.

7. *Wat ga je in het vervolg anders doen?*

Kortere instructie, zelfvertrouwen geven om aan de slag te gaan: door mijn houding moet dit blijken: ga maar aan de slag, ik denk dat je het kunt, weet je het niet, mag je met elkaar overleggen of ik help je verder. Hiermee geef ik aan dat het niet erg is als het een keer niet lukt.

8. *Heeft deze coaching voldaan aan jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek? Wat had je nog meer verwacht/liever anders gezien?*

Ik had er weinig verwachtingen van, ik ben in het diepe gesprongen: alles was meegenomen. De begaafde leerlingen voelen zich nu meer serieus genomen, omdat ik ze nu begeleid, ze moeten mij laten zien wat ze gedaan hebben. Daardoor weten ze dat ze alles moeten doen. Ze sloegen dingen over, ze leren zich nu meer vast te bijten in de stof.

9. *Heb je nog aanvullingen/opmerkingen t.a.v. dit onderzoek?*

Nee.

Vragenlijst deelnemende leerkrachten

Naam: Leerkracht E

School: School E

Datum: 11-01-2012 (9.45 – 11.00 u.)

Semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften herken je bij de begaafde leerling uit jouw groep?*
 - Leren dat leren leren gepaard gaat met fouten maken. Zich bewust worden als hij wil blijven leren, dat hij niet moet verwachten dat het foutloos blijft gaan.
 - Bewustwording: Ik doe het goed, zelfvertrouwen ontwikkelen: je mag trots zijn op jezelf.
 - Coaching van de leerkracht om de zelfreflectie van de leerling, het liefst al voorafgaand aan een taak op eigen werk te ontwikkelen.
 - Het leren toepassen van werk- en leerstrategieën: een stappenplan leren maken: hoe voer ik dit uit en houd ik mij hieraan, hier goed de tijd voor nemen, niet volgens zijn eigen manier.
 - Het nadenken over je leerdoel. Met Kien begint hij gewoon.
 - Heeft echt uitdaging nodig, vooral bij rekenen
2. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het herkennen van de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

Ik zou willen weten welke facetten bij onderpresteren passen: hoe uit zich dit? (hulpvraag!) Onderpresteren door te snel willen werken vind ik lastig te herkennen: noem je dit ook onderpresteren? Welke didactische onderwijsbehoefte ligt hieronder?

Mijn ondersteuningsbehoefte: het herkennen van de didactische onderwijsbehoefte bij andere begaafde leerlingen.

3. *Welke ondersteuningsbehoefte ervaar je bij het aansluiten op de didactische onderwijsbehoeften van begaafde kinderen op kennis en handelingsniveau?*

- Het automatiseren: hoe kan ik hen daarvoor motiveren, hoe geef ik aan dat dit ook voor hen belangrijk is? Bij het automatiseren denken zij niet mee te hoeven doen tot ze bij een tempotoets zien dat het niet goed gaat. Hoe breng ik het besef bij hen over dat zij ook oefening nodig hebben bij het automatiseren?
- Het leren toepassen van werk- en leerstrategieën (te snel willen werken) Hoe zou ik dat kunnen overleggen met hem: hoe pak ik dit aan? Wat zijn de `do`s en don`ts`? Daar ben ik niet genoeg van op de hoogte.
- Het stappenplan met hem maken: hoe kan ik dit goed oppakken, zodat hij vanuit zichzelf inziet dat dit nodig is voor hem, zodat hij dit niet als verplichting gaat ervaren.
- Vooral leren hoe je in gesprek gaat met de leerling: hoe doe je dit tactisch, hoe geef je grenzen en eisen aan, waarin mag je schipperen? Hoe volwassen kan ik met een begaafde leerling het gesprek aangaan? Wat mag ik verwachten van hem en hij van mij? Hoe is mijn rol, die van leider of coach? Waar haal ik het meeste leerrendement uit: hoe haal ik het beste uit de leerling naar boven, voor zijn verdere leerproces, zodat hij op het VO weet hoe hij moet leren? Hoe leer ik hem leren?

4. *Wat gaat er al goed in betrekking tot jouw didactisch handelen t.a.v. het opstellen van leerdoelen?*

Als ik dingen signaleer, wordt dit aangepakt en zijn we ons ervan bewust dat we er mee aan de slag moeten.

Ik ben me bewust van het leerdoel van een bepaald thema. Er is bewust voor gekozen de methodetoets voor een nieuw blok af te nemen, blijkt er dan een hiaat te zijn dan moet deze les wel gedaan worden.

5. *In hoeverre en op welke manier betrek jij de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Welke ondersteuningsbehoefte ervaar jij hierbij op kennis en handelingsniveau?*

Ik betrek begaafde leerlingen hier niet bij.

Ondersteuningsbehoefte: ik zou willen weten wat hier de waarde van is voor de leerling: wat levert hen dit op? Nog geen concreet idee. We werken erg methode gericht per thema.

Mijn uitdaging: hoe leer ik wat losser van de methode leerdoelen op te stellen in samenspraak met de leerling.

6. *Wat zijn jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek?*

Dat ik me ga ontwikkelen in het thema hoogbegaafdheid, extra input krijg, mijn specifieke leerbehoefte betreffende deze leerling is dat ik me daarin ga ontwikkelen. Ik wil meer bewust bezig zijn met de begeleiding van begaafde leerlingen. Ik wil er wat van leren.

In gesprek leren gaan met een begaafde leerling over zijn stappenplan zodat het zijn plan wordt en hij dit gemotiveerd gaat uitvoeren.

Eind semi gestructureerde interviewvragen:

1. *Welke didactische onderwijsbehoeften ben je tijdens deze periode van coaching gaan herkennen bij de begaafde leerling uit jouw groep?*

- Hij vraagt heel erg om instructie. Dat was voor mij een eyeopener. Hij wil graag begeleiding en hij wil weten waarom ik het op een bepaalde manier zo doe. Eerder gaf ik hem de verrijkingsstof en wenste hem er succes mee.
- Hij wil zelf duidelijk het doel weten waarom deze les nuttig is. Hij is daardoor heel gemotiveerd. Voor deze leerling zorgde de specifieke instructie en het leerdoel duidelijk stellen voor voldoende uitdaging waardoor voor hem de webquest niet meer specifiek hoefde. Ik wilde daar als leerkracht wel mee verder.
- Behoeftte aan samenwerking. Zijn maatje is er nu even niet. Hij wil er niet alleen aan werken, dan vindt hij het te moeilijk: Hij vindt het spannend of iets moeilijks gaat lukken. Hij wil graag overleggen.
- Het fouten mogen maken. Hij weet nu dat iets moeilijks fout kan gaan en dat zoiets niet erg is. Hij heeft nu ontdekt dat als hij rustiger de instructie leest hij daardoor minder fouten maakt. Hij is er trots op dit ontdekt te hebben. Hij vindt het interessant mee te doen aan dit onderzoek.
- Hij zit nog op het niveau van zelfstandig werken, ik vraag me nu af of hij hoogbegaafd is, want ik zie toch minder persoonlijkheidskenmerken. Bij een ander meisje ontdekte ik juist meer leer- en persoonlijkheidseigenschappen. Met haar ben ik het DHH aan het afnemen.

2. *Wat gaat er nu beter in betrekking tot het aansluiten bij die specifieke didactische onderwijsbehoeften t.a.v. het opstellen van leerdoelen?*

Ik betrek de leerling erbij. Ik kan nu n.a.v. een gesprek met de leerling het leerdoel samen bepalen. Hij vindt het erg leuk: het geeft hem duidelijkheid wat er van hem verwacht wordt. Het wordt voor hem overzichtelijk gemaakt. Hij weet waar hij aan toe is en heeft dat nodig.

Ik evalueer nu naar aanleiding van de gestelde doelen. Als het doel niet gehaald is geeft dit niet. We stellen nu de vraag: hoe kunnen we ervoor

zorgen dat het doel morgen wel behaald wordt? Ik merk dat ik dit nu niet alleen bij begaafde kinderen doe, maar dit ook toepas bij het evalueren van een les bij andere leerlingen.

Ik heb de zekerheid dat ik beter weet hoe ik op een beste manier kan aansluiten bij de didactische onderwijsbehoefte. Voorheen was dat meer onbewust, maar ik wist niet goed hoe ik dat moest doen. Het gesprek met het kind was voor mij het opstapje. Ik heb ontdekt dat het praten heel zinvol is. Bij het in gesprek gaan, had ik in mijn gedachten vaak al een leerdoel. Regelmatig kwam dat overeen met het leerdoel van deze leerling. Je komt net zo ver, eigenlijk verder, want het kind leert ervan. Ik was teveel op het eindproduct gericht en zie nu de waarde in van het leerproces.

3. In hoeverre en op welke manier betrek jij nu de begaafde leerlingen in je groep bij het opstellen van leerdoelen? Heb je op dit gebied nog meer ondersteuningsbehoefte?

Ik ben er nog niet, maar ben nu in de fase om het flink in te oefenen. Ik wil dit graag met andere leerkrachten bespreken en daarna bekijken hoe ik het verder op ga pakken. Voor nu ben ik er heel tevreden over. Daar mag ik van mezelf ook de tijd voor nemen. Na verloop van tijd zou ik graag willen evalueren en reflecteren: wat kan ik daarna oppakken? Bijvoorbeeld het werken met webquest hoe pas ik dat in met de rest van de groep?

4. Heb je antwoord gekregen op jouw persoonlijke hulpvraag/ondersteuningsbehoefte?

Het stappenplan heb ik tijdens het onderzoek laten liggen, het was meer gericht op het leerdoel samen opstellen. Hier heb ik zeker antwoord op gekregen. Omdat het leerdoel is vastgesteld, is de leerling meer gemotiveerd geraakt, waardoor het beter liep. Als het minder gaat ga ik met hem in gesprek, ik stel hem dan de vraag waar het aan ligt en welke stap wij de volgende keer gaan zetten.

Het in gesprek gaan is super leuk geweest. Een soort bevestiging voor mijzelf. Ik kon er tegenop zien hoe je met hoogbegaafdheid als leerkracht moet omgaan. Ik heb ingezien dat je met één stapje toch een heel eind komt. Het contact met de leerling is heel leuk geworden.

Het aanpakken van de werk- en leerstrategieën is onder andere aangepakt door het overdoen van de CITO. Hij heeft het succes van de tweede keer (de opdracht was nu expliciet de opdracht helemaal goed en rustig lezen voor hij ging invullen) ingezien, want de tweede keer scoorde hij maar liefst een A+ in plaats van een B score. Dat gaf hem een positieve impuls en blijft hem hopelijk inspireren om rustig aan de slag te gaan.

5. *Kon je het geleerde toepassen? Op welke manier?*

De leer- en persoonlijkheidseigenschappen zijn voor mij veel meer inzichtelijk geworden, Ik herken deze eigenschappen nu veel meer. Aan de hand hiervan zag ik bij een leerling wel de leer, maar niet de persoonlijkheidseigenschappen. De `berg` met zelfstandig werken tot zelfverantwoordelijk leren gaf mij meer inzicht. Ik zie het zitten om een stapje verder te komen. Ook de taxonomie van Bloom gaf mij veel handvatten. Alle tips over bruikbare materialen, lijstje hebben mij geholpen.

6. *Is er verandering gekomen in jouw situatie? Zie jij verandering in jouw leerkrachtgedrag?*

Ja zeker, ik zie meer de waarde in van het in gesprek gaan met de leerling. Elke les neem ik nu tijd voor evaluatie! Ik ben meer in gesprek met leerlingen en ben meer ingegaan op hoe kinderen iets zien. Ik stel meer open vragen om de leerlingen aan het nadenken te zetten. Ik merk dat ik het beste presteer als ik ergens iets nieuws leer. Ik moet geprikkeld worden met iets nieuws waar ik aan kan werken.

7. *Wat ga je in het vervolg anders doen?*

Zie boven. Ik wil me nog meer verdiepen in hoogbegaafdheid. Hoe kan ik een begaafd kind volgens Bloom een stapje hoger brengen?

8. *Heeft deze coaching voldaan aan jouw verwachtingen ten aanzien van dit onderzoek? Wat had je nog meer verwacht? Was dit voor jou een goede manier van coaching of zou een andere manier voor jou effectiever geweest zijn? Zo ja, welke?*

Ik vond het heel goed! Het had van mij langer gemogen. Zulk soort intervisie met verschillende scholen is heel zinvol! Van elkaar hoorde je verschillende nuttige informatie. Waarom moet je alles zelf uitzoeken? Je kunt gebruik maken van elkaars expertise. Aan de verwachtingen is meer dan voldaan!

Juist de intervisie achtige opzet was heel plezierig, buiten je eigen schoolmuren!

9. *Heb je nog aanvullingen/opmerkingen t.a.v. dit onderzoek?*

N.v.t.